

జీవిత చరిత్ర

సోక్రటీస్ ఆమరవాణి

సదాశివ సమారంభం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు కౌశిక మహర్షి

గురు నారద మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

గురు శిక్షవృక్ష

శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాలాఢీ

గురు గౌరమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

గురు పీఠప్రభాకర స్వామి

యోగి వేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతం

గురు తైలింగ స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయి

గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి

గురు వివేకానంద

గురు హాయి బాలా

గురు ఆరబింద్

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తవేదాంత ప్రభుపాద

గురు మళయాళస్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమారాధ్య

వందే గురుపరంపరాం...

నన్ను “నేను” తెలుసుకోవటానికి

నన్ను “నేను” మార్పుకోవటానికి

“నేను” గా ఉండటానికి

మరియు అత్యుత్తమ జీవన విధానానికి

కావలసిన భక్తి,జ్ఞాన,కర్మ,ధర్మ సమాచారం ఒకేచోట తెలుగులో ఉచితంగా!

సాధారణంగా వేదాంతం తెలుసుకోవాలనే కోరిక వుంటుంది, కాని గ్రంథాలు అందుబాటులో లేవు. ఇంకొకరి దగ్గర గ్రంథాలు వుంటాయి, కాని జిజ్ఞాసువులకి ఎక్కడ ఉన్నవో తెలియదు. అలాగే కొన్ని లైబ్రరీ లో కొన్ని రకాల పుస్తకాలు మాత్రమే లభ్యం అవుతున్నాయి, అంతేగాక విలువైన గ్రంథాలు సరైన సంరక్షణ లేక కనుమరుగైపోతున్నాయి, కనుక మన అందరి కోసం భారత ప్రభుత్వం పురాతన ఆధ్యాత్మిక గ్రంథాలను సంరక్షించే నిమిత్తం ఎంతో శ్రమతో కంప్యూటరీకరణ ద్వారా ఒక చోట చేర్చుతూ ఆన్ లైన్ చేయటం జరిగింది. ఇటువంటి విలువైన జ్ఞాన సంపదను మరింత సులభంగా అందుబాటులోకి తీసుకురావటానికి సాయి రామ్ సేవక బృందం ఉడతా భక్తి గా ఇప్పటివరకే దాదాపు 5000 పుస్తకాలను వివిధ వర్గాలుగా విభజించి PDF(eBOOK) రూపంలో ఆన్ లైన్ లో ఉచితంగా అందించటం జరిగింది. కనుక ప్రతి ఒక్కరు ఈ సదవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోగలరు. ఇందుకు సహాయం అందించిన భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా <http://www.new.dli.ernet.in>), ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్(<https://archive.org>), గూగుల్ వెబ్ సైట్(<https://www.google.co.in>), మైక్రోసాఫ్ట్ వెబ్ సైట్(<http://www.microsoft.com>) కు మేము ఋణపడివున్నాము.అలాగే ఇటువంటి బృహత్తర కార్యక్రమానికి పెద్ద మొత్తం లో గ్రంథాలను అందించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమునకు కూడా మనం ఋణపడివున్నాము. సాయి రామ్ సేవక బృందం కోరుకొనేది ఒక్కటి, ప్రతి ఇల్లు ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన గ్రంథాలతో నిండిపోవాలన్నదే మా కోరిక.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: <http://www.new.dli.ernet.in> లేక <http://www.dli.ernet.in>
- 2) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్: <http://www.sairealattitudemanagement.org>
- 3) సాయి రామ్ గూగుల్ సైట్: <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్: <https://archive.org/details/SaiRealAttitudeManagement>

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞం పై గల సలహాలు,సూచనలకు సేవక బృందాన్ని సంప్రదించుటకు: sairealattitudemgt@gmail.com

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సమాచారం: <https://www.facebook.com/SaiRealAttitudeManagement>

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సంబంధ వీడియోలు: <https://www.youtube.com/user/sairealattitudemgt>

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞంలో ప్రతి ఒక్కరు పాల్గొని, ఈ అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకొని,మీరు సంతృప్తులైతే మరొక సాధకునికి, జిజ్ఞాసువులకు మార్గం చూపించగలరని ఆశిస్తున్నాము. మీరు చదువుకోవటంలో ఏమైనా ఇబ్బంది కలిగితే సేవక బృందంను సంప్రదించగలరు. ఒకవేళ మా సేవలో ఏమైన పొరపాటు వస్తే మన్నించగలరు.

ఈ గ్రంథపు భారత ప్రభుత్వ డిజిటల్ లైబ్రరీ గుర్తింపు సంఖ్య: 2020010004412

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఈ గ్రంథముపై వ్యాపార,ముద్రణ హక్కులు రచయిత,పబ్లిషర్స్ కి గలవు, కనుక వారిని సంప్రదించగలరని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

SaiRealAttitudeManagement(SAI RAM) - సాయి నిజ వ్యక్తిత్వ నిర్వహణ(సాయి రామ్)

*** సర్వం శ్రీ సాయినాథ పాద సమర్పణమస్తు ***

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

<http://www.new.dli.ernet.in>

Digital Library of India: Inc. X

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home Vision Mission Goals Benefits Content Selection Current Status People Funding Copyright Policy FAQ RFP

Books Journals
Newspapers
Palm-Leaves (Manuscripts)

Title:

Author:

Year: to

Subject: Any Subject

Language:

Scanning Centre: Any Centre

[Presentations and Report](#)
[Statistics Report](#)
[Status Report](#)
[Feedback](#) | [Suggestions](#) |
[Problems](#) | [Missing links or](#)
[Books](#)

Click [here](#) for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

[Click Here to know More about DLI](#) ^{New!}

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
<ul style="list-style-type: none">Rashtrapati BhavanCMU-BooksSanskritTTD TirupathiKerala Sahitya Akademi	<ul style="list-style-type: none">INSA	<ul style="list-style-type: none">Times of IndiaIndian ExpressThe HinduDeccan HeraldEenaduVaartha	<ul style="list-style-type: none">Tamil Heritage FoundationAnnaUniversity ^{New!}

Title Beginning with.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z					
Author's Last Name																														
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z					
Year																														
1850-1900					1901-1910					1911-1920					1921-1930					1931-1940					1941-1950					1951-
Subject																														
Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...																						
Language																														
Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu																						

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

“దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్టమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజూ పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్చాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నీ కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. “నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

సో క్ర టీ నె
అ మ ర వాణి

పే టో ప్ర స ం గా ల ను ం డి

సమర్థన

క్రిటో

క్రీస్తు పూర్వం అయిదవ శతాబ్ది ప్రారంభంలో ఏథెన్సు నగరం ఇప్పుడు యుద్ధాసులోని టిరువళ్ళేణి కంటే పెద్దదికాదు; అంతకన్న ప్రసిద్ధి వయినదీ కాదు. కాని ఆ నగర పౌరుల శత్రుత్వాహాలు ఒలింపస్ పర్వతం పై వీచే వహి మారుతాల వలె విశృంఖలంగా సాగిపోయాయి. క్రీస్తు వెనుక అయిదవ శతాబ్ది ప్రారంభంలో ఒలింపస్, పరాధాన్, సలామిన్ మహా సంగ్రామాలు చెలరేగాయి. అవి గ్రీసుదేశీయుల మహా పాపహాత్యాహాలకు తార్కాణాలై చరిత్రలో నిలిచాయి. ఆ యుద్ధాలలో పెరిసియా మహా న్నత్యం నేలకొట్టే పయింది. ఒక చిన్న పట్టణంగా ఉన్న ఏథెన్సు ఒక తాశ్యమై, క్రమంగా ఒక మహా సామ్రాజ్యానికే పట్టుకొమ్మగా మారింది. అనూయా ద్వేషాలు, అసమర్థ పరిపాలన క్రమక్రమంగా ఆ సామ్రాజ్య పతనానికే హేతువులయ్యాయి. ఆ శతాబ్ది తుది భాగంలో ఏథెన్సు సామ్రాజ్యం చిన్నాళ్ళిన్న సయిపోయింది. గ్రీసు రాజకీయాన్నత్యంతో బాటు సహస్రకంఠుని నౌకా బలంకూడా నశించిపోయింది. ఆ శతాబ్ది చిట్టచివరి భాగంలోనే సోక్రటీస్ కు సరణశిక్ష విధించడం జరిగింది.

జ్వజ్జ్వల్యమానమైన ఏథెన్సు నగర పైభవం సమస్తము సోక్రటీస్ కళ్ళారా చూచాడు. మాతృ దేశాన్ని తిక్కే సాగిన పోరాటంలో అతడొక ప్రముఖ యోధుగా నిలబడ్డాడు. ఈనాటివరకు ఆయన ప్రతిష్ఠ నిలిచిఉంది. అంతేకాదు. సోక్రటీస్ తాత్విక సిద్ధాంతాలే పాశ్చాత్య నాగరకతకు మొట్టమొదటి పునాదులైనాయి.

సోక్రటీస్ నెన్నడూ స్వయంగా నాలుగు వాక్యాలు రచించలేదు. చర్చా రూపంలోనే ఆ గుహనీయుని తాత్త్విక బోధ కొనసాగింది. విపణి వీధులలోను, రాజమార్గంలోను, వ్యాయామ రంగాలలోను, మిత్రులతో కలిసి ఇష్టాగోష్ఠి సాగించేవాడాయన. వీధి మాట వరస కన్న మాటమీద

మాటలాని క్రొవక్రమంగా ప్రధాన వైతిక సిద్ధాంతాలపైనే చర్చలు జరుగు తూడేవి. ఇంకా న్యాయ శబ్దభావము, సాక్షిత్వము, సమతాము అన్వయము, దశమేష్వరత్వము, అదృష్ట ప్రభుత్వము మొదలైన వాస్తవములను ఆ చర్చలలో బోధించేటట్లు ఉండేవి.

సోక్రటీస్ చచ్చిపోవడం వలన కొందరు ప్రోటగోరా చిరాకై న్నూండేరి. తానొక కంపెనీగారు వాడినని ఆయన అంటూ ఉండేవారు. అట్టిగాక ఆప్టిమాచెస్ లోనూ, క్రిటియాన్ లోనూ పాసిమెన్సి ఉండేవారు. సోక్రటీస్ కు శత్రువు లెక్కువయ్యారు. కొంతవరకు ప్రశ్నించిన మాత్రా చెప్పింది. వైట్లర్స్ లిద్ హుస్ ఫెన్స్ చతునానికి ప్రముఖపాత్ర వహించానే అప్రతిష్ట పొందేది. సోక్రటీస్ ఏథెన్స్ ప్రజాస్వామ్యం సరిగా సాగడం లేదని విమర్శగా విమర్శించారు. అందుచేత ప్రజాస్వామ్య పక్షియూ అతని విమర్శించి క్షితివాలని నిశ్చయించారు. దేశంపై సత్తె వివాసాలు లేకుండా చేస్తామని, యువకులకు సేవనాటూ చట్టాన్నిచ్చాడని, సోక్రటీస్ మీద రెండు నేరాలాలోపించారు. ఆ విషయం ఆలోచించు చేసిన వారందరికీ సురక్షితి విధించాలని కోరారు. చిట్టచివరికి సోక్రటీస్ ను సురక్ష దండన విధించారు. ఆ రోజుల్లో న్యాయశాస్త్ర సంప్రదాయాన్ని అనుసరించి, విధించిన శిక్షకన్న కొంచెం తక్కువ శిక్ష విధించవలసినదని అడగడానికి నిందితులందరికీ హక్కుండేది. ఆ హక్కు సోక్రటీసుకు కూడా దఖలు పడింది. కాని ఏథెన్స్ జూరులందరికీ తానెన్నో విధాల ఉపకరించానని ఆయన భావించాడు. దీనితో అహంకారమేమీ లేదు. కనుకనే ప్రభుత్వం తన స్వేచ్ఛా జీవితానికి, గౌరవభృతికి, తగిన ఏర్పాటు చెయ్యాలని అభ్యంించాడు. ఈ ప్రార్థనలో దురహంకారమేమీ లేదు. కాని ఫలితమేమీ కనబడలేదు. చివరకు మరణశిక్షే భాయపడింది.

సామాన్యంగా అలాంటి శిక్ష విధించిన ఇరవై నాలుగు గంటలలోనే అది అమలుచేస్తారు. అయితే ఆ సమయంలో ఏథెన్స్ నగరంలో ఒక చుహాత్సరం జరుగుతూ ఉన్నది, డెమోస్టెనెస్ ఏథెన్స్ నగరాని కొక ఉన్నత నాక వచ్చినప్పుడే ఆ చుహాత్సరం పరిసమాప్తమవుతుంది. ఇంచువల్లనే ఆ సమయంలో సోక్రటీస్ కు విధించిన శిక్ష అమలు పరచలేదు. ఆయన చురొక నెలవరకు జైలులోనే ఉండిపోయాడు. ఆ నాక చేరుకొన్న

సమయానికి సోక్రటీస్ మిత్రులతో కలిసి ఆత్మ అమరత్వంపై చర్చలు కొనసాగిస్తున్నాడు. ప్లేటో ఆ చర్చలన్నీ “ఫీడో” అనే ప్రసంగంలో పొందు పరిచాడు. ఆ చర్చ ముగిసిపోగానే కారాగారాధికారి సోక్రటీస్ కు విడుదల అందించాడు. కులాసాగా నవ్వుతూ ఆయన ఆ విషయం అంతా తాగివేశాడు. క్రమక్రమంగా శరీరం అంతా వ్యాపించిన చురుకైన ల్యూలో ఆ మహర్షి జీవితం ఆ విధంగా పరిసమాప్తమయింది. “ఆ సహనీయుని తరంలో వాంఛించినట్లు ఆయన సహజేంద్ర న్యాయ చారిత్రుడు. సహజేంద్రుడు” అని సోక్రటీస్ ను ప్లేటో ఎంతో గొప్పగా ప్రశంసించాడు.

క్రీస్తు పూర్వం 428 లో ప్లేటో జన్మించాడు. సోక్రటీస్ మృతి సమయానికి ఆయన వయస్సు 30 సంవత్సరాలు. శాస్త్రీయ పరిశోధనకు తత్వ శాస్త్రాభివృద్ధికి ప్రసిద్ధిన్న విజ్ఞానపరిషత్తు ప్రారంభించిన ప్రముఖుడు ప్లేటో. ఆయన కొన్ని ప్రసంగాలు రచించాడు. ఆ ప్రసంగాలలో సోక్రటీస్ తన తాత్త్విక సిద్ధాంతాలావిష్కరించి వ్యాఖ్యానిస్తాడు. ప్లేటో ఈ విధంగా తన సిద్ధాంతాలే సోక్రటీస్ ముగతః వ్యాఖ్యానింప చేస్తున్నాడో లేదో ఇతమిద్దంగా తేల్చి చెప్పలేము.

“సమగ్రన” అనే ప్రసంగం సోక్రటీస్ జీవిత ధోరణిశాక సమగ్రమయిన సమగ్రన. తన మీదచేసిన ఆరోపణల కన్నీటికి సోక్రటీస్ ఈ ప్రసంగంలో సమాధానాలిస్తాడు. ఆయన సోఫిస్టులనే గ్రీకు తాత్త్వికుల ధోరణికి సంబంధించినవాడు కాదు. అలాగే కేవల శాస్త్రీయ దృక్పథం కూడా అవలంబించలేదు. అయితే ఆ తత్త్వవేత్త అందరికన్నా మిన్న. సహజేంద్ర. తాను పరీక్షించిన వారందరు బాగా తెలిసినవారను భావించే వారనీ, కానివారణ్ణాలనీ, తనకేమీ తెలియదని తెలుసుననీ, ఆవిధంగా వారందరికన్నా తానే విజ్ఞుడననీ ఆయన భావించాడు. ప్రజలందరికీ సౌశీల్యం ఉపదేశించవలసినదని పరమేశ్వరుడే తనకు ఆనతిచ్చాడనీ, ప్రభుత్వం ఎటువంటి కఠినశిక్ష విధించినా తన ధోరణి విరమించ దలచుకోలేదనీ సోక్రటీస్ ప్రసంగించాడు. ప్రభుత్వమే కనక మరణదండన విధిస్తే అది ప్రభుత్వానికే గాని, తన కేవిధంగాను అపకారం కాదనీ, మరణశిక్ష దానికి ప్రతిఫలం కాదనీ ఆయన అభిప్రాయం. చిట్టచివరి కా సహజేంద్ర తత్త్వవేత్త ప్రసంగం

ప్రశాంతంగా ముగిసిపోతుంది. “నిష్క్రమణ సమయం సమీపించింది. ఇక ఎవరిదారిని వారు వెళ్ళిపోతున్నారు. నేనిక మరణించటానికి బయలుదేరుతున్నాను. మీరంతా జీవితయాత్ర కొనసాగించడాని కుపక్రమిస్తున్నారు. వీటిలో ఏది చుంచుకో ఆ పరమేశ్వరునికే తెలియాలి” అని ప్రవచిస్తాడా మహా తత్త్వవేత్త.

‘క్రిటో’ ప్రసంగంలో సోక్రటీస్ స్నేహితుడు క్రిటో కారాగారంలో సోక్రటీస్ ను సంవర్షించి, తప్పించుకొని పారిపొమ్మని హెచ్చరిస్తాడు. దీనికి కావలసినంత ధనం ఖర్చుచెయ్యడానికి సిద్ధంగా ఉన్నాననీ, మిత్రులందరిో ఈ ప్రయత్నంలో సాహాయ్యం చెయ్యడానికి ముహూదుకు వస్తున్నారనీ దీని కుగీకరించ వలసినదనీ సోక్రటీస్ ననేక విధాల బతిమాలు కొంటాడు. ఎన్నో ప్రదేశాలలో తనకు స్వాగతంఇచ్చి, గౌరవించే ఆస్తులందరిో ఉన్నారని ప్రోత్సహిస్తాడు. హింసకు ప్రతిహింస చెయ్యడం న్యాయం కాదనీ, అంతేకాక దేశంలో అమలులో ఉన్న చట్టాలుల్లంఘించడం అధర్మమనీ సోక్రటీస్ ప్రత్యుత్తరం ఇస్తాడు. తన జీవితం అంతా ఆ చట్టాల సరిరక్షణలోనే సాగిపోయిందనీ, ఆ విధంగా తాను వాటికెంతో ఋణుడనీ ఉన్నాననీ, కనక ఇప్పుడవి ఉల్లంఘించడం ధర్మం కాదనీ వాదిస్తాడు. ఇంతకు పూర్వం వాటివల్ల అసంతృప్తి కలిగినప్పుడా సమయంలోనే దేశం విడిచి వెళ్ళి ఉండవలసినదనీ, ఇప్పుడీక అది సముచితం కాదనీ సగర్భించు కొంటాడు. అదీగాక భగవద్భక్తుని హృదయంలో మారుమోగే మురళీగానం వలె తన శ్రుతి పుటాలలో పరమేశ్వర వాణి మంద్రమంద్రంగా ప్రతిధ్వనిస్తున్నదనీ, ఇది నీ వాదం విననీయడం లేదని క్రిటోతో అంటాడు. “నాయనా క్రిటో! పరమేశ్వరేచ్ఛా స్రకారం నడుచుకోవాలనే నిశ్చయించాను. ఆయన ఎటు నడిపిస్తే అట్టే నడిచిపోతాను” అని ఈ విధంగా తన ప్రసంగం ముగించా డా మహావిజ్ఞాని.

మద్రాసు,

ఎల్. డి. మర్ఫీ

19 వ మే, 1958

కత్తి పుట్టుకుని తీరబడి పోరాడే వారికన్నా, స్వతంత్రంగా ఆలోచించి మేధావులను చూడే అధికారులతో ఉన్నవారికి ఎక్కువ భయం. నిర్దోషుడు, నిష్పక్షపాదుడు, అమాయకుడు అయిన 70 ఏళ్ళ సోక్రటీసు చీసెన్ నేరస్థుడై స్వతంత్రంగా ఆలోచించి, చివర తోచినది నిష్ఠాయుగా పై చెప్పడమే! దాని పోరులలో జరిపే నిరంకుశ ప్రయత్నాలన్నీ అధికారవ్యతిరేక, వాళ్ళకి అసహనం నిలచిన వాళ్ళు- విపరీతమైన భయం కలిగించాడు సోక్రటీస్.

చివరికి చెయ్యబడింది కేక, సోక్రటీస్ దాని వదిలించుకోడానికి అనీలై - యువకులను వెళ్ళమన్నాం పట్టెట్టున్నాడని, దేవతలు లేనిది ప్రబోధిస్తున్నాడని ఆరోపణలు మోపి, అరెస్టు చేసి విచారణ జరిపారు.

ఈ సేనాగోపని అంతా నిశ్చయించినవారు అగిటస్ అనే రాజకీయ నేత, మెలిస్ అనే కవి, క్లెస్ అనే ఆలంకారికుడు. సోక్రటీస్ తన మీది ఆరోపణలకు సమాధానంగా ఇచ్చిన ఉపన్యాసాన్ని - "సంస్కృత" అనే పేరుతో - చాలాకాలం రచనల క్లెస్ తో చదివాడు. క్రి.పూ. 399లో యీ విచారణ జరిగింది. సోక్రటీస్ క్లెస్ తో 30 ఏళ్ళనాడు. అతడు విచారణ సమయంలో న్యాయస్థానంలో ఉన్నాడు.

ఈ రచనలతో అక్షరాణి సోక్రటీస్ నోటుపెట్టిన మాటలే పుండక పోయినా - బహుశా అతడు తనాడు అనుసరించిన వాదన ధోరణి ఇందు మీదు యధావధిగా ప్రకటించాడు.

సోక్రటీసు తన ఉపన్యాసాన్ని తన ప్రాణాంతకమైన ప్రాభేయ పడడానికి కాయదా, తానంటే అధికారవ్యతిరేక వారికి నిరంకుశ ఉన్న భయం బట్టబయలు చెప్పడానికి వినియోగించుకున్నాడు. తన ప్రాణం ఎప్పటికీనా పోయేదే అనీ, తనకున్న అల్పవకాశంతో తాను చెప్పబోయే

స మ ర్థ న

మాటలు - మానవజాతిలో అధికారవర్గాల అహంకారానికి, విఘ్నానానికి సంఘర్షణ ఉన్నంతకాలమూ శాశ్వతంగా వినిపిస్తూంటాయనీ విశ్వాసమున్న ప్రవక్తలాగ ఉపన్యసించాడు. అచంచలమైన సత్యదీక్ష, స్రగాభమైన ధర్మనిరతి, ఆ మహానుభావునికి ఆ విశ్వాసాన్ని యిచ్చాయి.

మరణదండన విధించబడ్డ తరువాత చేసిన చిన్న ఉపన్యాసంలో- తన తప్పులు ఒప్పుకొని బ్రతికించమని బతిమాలలేదు సరికదా- తన మరణంతో తన గొంతు మూగవడిపోతుందనుకున్న వారు భ్రష్టమవుతున్నారనీ, తన తరువాత తన గొంతుకను వేయి రెట్లుగా యువకులు వినిపించ జేస్తారనీ, హెచ్చరిస్తాడు. తాను చేయని తప్పుకు శుభాక్షుం వేడుకోడు. అన్యాయ మార్గాన జీవించడంకన్నా-న్యాయంతో సంధైర్యంగా సరణిస్తానంటాడు. చిరకి- భయపెట్టి నోరునొక్కేద్దామనే తలంపుతో విచారణ మొనరుపెట్టిన న్యాయాధీశులు తనకు 'వీరసరణం' విధించవలసిన స్థితి కల్పించాడు సాక్షాత్తీస.

ఏథెన్స్ పౌరులారా ! నాపై నిందారోపణ చేసినవారి
 వల్ల మీలో ఎలాంటి మార్పు కలిగిందీ - నేనిప్పుడు చెప్ప
 లేను. కాని, వారు నేనెవరయిందీ నేనే మరచిపోయేటట్లు
 చేశారు. వారి ప్రసంగం అందరిచేత ఔననిపించే ధోరణిలో
 సాగింది. కాని, వారి మాటల్లో కించిత్తయినా యధార్థంలేదు.
 మీరందరు చాలా జాగ్రత్తగా ఉండాలనీ, నా వక్తృత్వ
 శక్తివల్ల మోసపోకూడదనీ మిమ్మల్ని హెచ్చరించారు. వారు
 చెప్పిన అసత్యాలన్నిటిలోను, దీనికి నేనెంతయినా ఆశ్చర్య
 పడ్డాను. పెదవి కదపగానే, నేను చెప్పిన దానిలో అబద్ధా
 లేవనినా ఉంటే, ఇట్టే పట్టుకోవచ్చును. నా ప్రసంగాల వల్ల
 నేనొక గొప్ప వక్తనని రుజువుకానేలేదు. అయినా నాపై
 నిందారోపణ చేసిన వారి విధంగా అన్నారంటే- ఇది
 ఎంతయినా సిగ్గుపడవలసిన విషయం. నా 'వక్తృత్వ శక్తి'
 అంటే నా మాటలలోని యధార్థమే అని వారి అభిప్రాయ
 మయితే- నేనొక వక్తనని అంగీకరిస్తున్నాను. అయితే నా
 వక్తృత్వానికి, వారి వక్తృత్వానికి మధ్యన ఎంత తేడా ఉన్నది!
 నేనన్నట్లు వారన్న మాటలలో సత్యం లేకమయినా లేదు.
 ఇప్పుడు యధార్థం అంతా ఉన్నది ఉన్నట్లుగా సమగ్రంగా
 మీకు తెలియజేస్తున్నాను. వారు బాగా ఆలోచించి చాలా
 సాహసయిన మాటలతో చిలవలు, పలవలు పెట్టి ప్రసంగించారు.
 కాని, నేనా విధంగా ప్రసంగించడంలేదు, అలాంటివని ఎప్పుడూ

నావల్ల జరిగిన దిగుడు ! నాకు సరిగా ఈ సమయంలో స్ఫురించిన మాటలతోనే ప్రసంగం ప్రారంభిస్తున్నాను. న్యాయం నావైపున ఉన్నదని నా కొక గట్టి నమ్మకం. ఏథెన్స్ పౌరులారా ! నేనీ వార్ధక్యంలో ఉడుకు రక్తంతో ఉప్పొంగే యువకుని ధోరణిలో ప్రసంగించడం సముచితం కాదు. మీ రెవ్వరూ నా ముఖతః ఇటువంటి ప్రసంగంకోసం ఎదురు చూడనక్కరలేదు. మిమ్మల్ని ఒక్క చిన్న విషయం అర్థిస్తున్నాను. అలవాటయిన ధోరణిలోనే నా ఆత్మరక్షణ కోసం ప్రసంగిస్తున్నాను. ఈ సందర్భంలో ఎగోరా*లో వడ్డీ వ్యాపారుల దగ్గర, ఇంకా ఇతరత్ర వాడిన మాటలే వాడుతున్నాను. దీనికి మీ రాశ్చర్య పడవద్దనీ, నాకు అడ్డుతగల వద్దనీ అర్థిస్తున్నాను. దీనికొక కారణం కూడా ఉన్నది. నా కప్పుడే సుమారు డెబ్బయివేళ్ళు పై బడ్డాయి. జీవితంలో మొట్టమొదటగా ఇప్పుడే ఇటువంటి న్యాయ స్థానంలో అడుగు పెడుతున్నాను. ఈ న్యాయ స్థానం భాషా ధోరణి నాకు బాత్తిగా కొత్త. అందుచేత నిజంగా నేనొక పరాయి దేశస్థుణ్ణి. నా అలవాటయిన స్వదేశ భాషలోనే ప్రసంగిస్తున్నాననీ భావించాలి. అందుకు నన్ను మన్నించాలి. నేను మిమ్మల్ని అడగకూడనిది ఏదయినా అన్యాయంగా అర్థిస్తున్నానా ? నా ధోరణి సరి అయినది కావచ్చును. కాకపోవచ్చును. దీని విషయమై మీరేమీ ఆలోచించ నక్కరలేదు. నా మాటలలోని సత్యాన్నిగూర్చి ఆలోచించండి.

ఆ విషయమందెడల 'త్రేధ వహించండి. వక్త యధార్థంచెప్పాలి. ఆ పైన న్యాయాధిపతులు న్యాయం సిగ్గుయించాలి.

ప్రప్రథమంగా నేనిప్పుడు చాలా కాలానికి పూర్వం నించి నన్ను నిందించే వారి దూషణలకు సమాధానాలిస్తున్నాను. ఇటీవల నామీద నిందారోపణ చేసినవారి కటుపిమ్మట సమాధానాలిస్తాను. పూర్వంనుంచి నన్ను నిందించినవారు నామీద ఎన్నెన్నో ఆరోపణలుచేశారు. వారన్నవన్నీ అసత్యాలే. ఆ నిందారోపణలు చాలా సంవత్సరాలుగా సాగి పోయాయి. ఎనిటన్ కన్నా అతని అనుచరులకన్నా ఇటువంటి వారి నిందలు నాకెంతో మనస్తాపం కలిగిస్తాయి. ఎనిటన్కు, అతని అనుచరులు- వారిధోరణిలో వారు బాగా ప్రమాదం తెచ్చిపెట్టేవారే. కాని తదితరుల ధోరణి, వీరి ధోరణి కన్నా ఎంతో ప్రచూదకరమయినది. మీరంతా బాగా చిన్నవారుగా ఉన్నప్పటినుంచీ వారు నన్ను దుయ్యబట్టడం మొదలుపెట్టారు. ఎన్నెన్నో అసత్య కల్పనలు చేసి మీ హృదయాలు కలుషితం చేశారు. సోక్రటీస్ అనే విజ్ఞాని స్వగౌరవరాశింగురించి, పాతాళింగురించి పాశ్చాత్యులతో వేవో కొనసాగిస్తున్నాడనీ, చెడ్డవి మంచివిగా కనబడేట్లు ప్రచారంచేస్తున్నాడనీ వారందరూ నిందించడం ప్రారంభించారు. ఈ విధంగా కట్టు కథలు చెప్పి దుయ్యబట్టే వారంటే నాకు చాలా భయం. భూమ్యా కాలాలనుగూర్చి పరిశోధనలు సాగించేవారికి దేవతల ఉనికిపైన నమ్మక ఉండదని ఆ దుయ్యబట్టేవారి మాటలాలకించే వారి కనిపించడం సహజం. ఈ విధంగా నన్ను నిందించినవారు చాలామంది ఉన్నారు. ఆపైన వారి ఆరోపణలు చాలా

కాలంగా సాగాయి. సాగుతున్నాయి. అదీకాక మీ చిన్న తనంలోను, యౌవనంలోను మీరు విన్నవన్నీ నిజమనే నమ్మే పరిస్థితిలో ఉంటారు. ఆ సమయంలోనే ఆనిందారోపకులు మీ చెవిలో ఇల్లు కట్టుకుని పోరాడు. ఆరోపణల కన్నీటికి ప్రతి సమాధానాలిచ్చే వారెవరూ లేకపోయారు. అందుచేత వారి నిందలు నిరభ్యంతరింగా సాగిపోయాయి. అంతకన్నా పెద్ద ఇబ్బంది ఒకటి వచ్చిపడింది. ఆ విధంగా నన్ను తూర్పారబట్టే వారెవరో నే నెరుగను, నాకు . వారి పేరు అంతకన్నా తెలియవు. అయితే వారిలో ఒక హాస్యకవి * నామధేయం మాత్రం తలవని తలంపుగా తెలుసుకోవడం జరిగింది.

అనూయా ద్వేషాలతో చాలా మంది మీ చెవిలో ఇల్లుకట్టుకుని పోరి, నాపైన లేనిపోని వేవేవో ఆరోపించారు. మున్ముందుగా వారు తాము చెప్పేవి నిజమే అని విశ్వసించారు. ఇలాంటి వ్యక్తులతో వ్యవహరించడం చాలా కష్టం. వారినిక్కడికి పిలిపించి ఎదురు ప్రశ్నలు వేసి పరీక్షించడానికి అవకాశం లేదు. అందుచేత ఆత్మరక్షణకోసం నేనిప్పుడు కేవలం సీడలతోనే పోరాడాలి. సమాధానాలిచ్చేవారెవరూ లేకపోయినా వాదోపవాదాలు సాగించాలి. నా ప్రత్యర్థులు

* ఈ హాస్యకవి ఆరిస్టోఫాన్స్. ఇతడు క్రీస్తు పూర్వం 428 లో 'మేఘాలు' (క్లౌడ్స్) అనే రూపకం రచించాడు. దానిలో సోక్రటీస్ను అపహాస్యం చేశాడు. దుష్టోద్యమాలన్నీ సదుద్యమాలుగా కనిపించేట్టు చేస్తూ సోక్రటీస్ తన 'అజ్ఞానా విపణి'ని కొనసాగించాడని ఆ రూపకం సోక్రటీస్ను వ్యంగ్యంగా అవహేళన చేస్తున్నది.

రెండు రకాల వారున్నారని నేనింతకు పూర్వమే అన్నాను. ఈ విషయంలో మీరు కూడా నాతో ఏకీభవించాలి. మొదటి రకం వారధునాతనులు. రెండవరకం వారు పురాతనులు. నే నిప్పుడు చాలా కాలంగా నా మీద నిందారోపణలు చేసే రెండవరకం వారికి సమాధానాలిస్తున్నాను. ఈవిధంగా, ఇటువంటి వారికే మున్ముందుగా సమాధానా లివ్వడంలో గల ఔచిత్యం మీరు గుర్తించగలరని భావిస్తున్నాను. మిగిలిన వారి ఆరోపణల కన్న వీరి ఆరోపణలే చిరకాలంనుంచీ మీ రెన్నోసార్లు విన్నారు.

నా మీద చాలా కాలంగా ఒక నింద ఉన్నది. స్వల్ప వ్యవధిలోనే ఆ నింద తొలగించుకొని ఆత్మరక్షణ కుపక్రమించి తీరాలి. ఈ ప్రయత్నంలో నెగ్గడం మన ఉభయులకూ శ్రేయస్కరమయితే, ఇది నా ఉద్యమానికి చేయూత నివ్వ గలిగితే, నేనీ విషయంలో కృతకృత్యుడ నగుదును గాక! అయితే ఇది అంత తేలిక వ్యవహారం కాదు! దీని స్వరూప స్వభావాలు నాకు పూర్తిగా తెలుసును. కాని, ఇదంతా ఆ దైవానికే వదలివేసి, న్యాయప్రకారం ఆత్మరక్షణ ప్రారం భిస్తాను.

మొట్టమొదటగా నామీది ఆరోపణను గురించే ఉపక్ర మిస్తాను. అందరియెదట నన్నపఖ్యాతిపాలు చెయ్యడాని కసలు నా మీద చేసిన దోషారోపణ ఏమిటి? ఏది మెలిటన్ ను నాపై దోషారోపణ చెయ్యడానికి ప్రత్యేకంగా పురిగొల్పింది. ఇంతకీ నన్ను దూషించే వారేమంటున్నారు? వారే నన్నిప్పుడు

దోషిగా ప్రతిపాదించబోతున్నారు. వారనే మాటాన్ని సంగ్రహంగా మీకు తెలియజేస్తున్నాను. అవి ఇవి :

“సోక్రటీస్ దుర్మార్గుడు. విచిత్రమయిన వ్యక్తి. భూమ్యాకాశాల అంతరాళాలలో ఉన్న విషయాలు పరిశోధించి చెడ్డ వన్నీ మంచివిగా కనిపించేటట్లు చేయడమే అతని పని. ఇంతటితో ఊరుకోక ఈ విషయమయిన సిద్ధాంతాలన్నీ అత డితరులకు కూడా బోధిస్తున్నాడు.”

వారి దోషారోపణల ధోరణి ఇది. అరిస్టోఫాన్స్ హాస్య రూపకంలో మీకు అందరికీ అది సుపరిచితమే. ఆమన ఆనాటకంలో ఒక వ్యక్తిని ప్రవేశ పెట్టాడు. అతని పేరు సోక్రటీస్. అతడు తానాకాశంలో సంచరిస్తున్నానంటూ అనేక విషయాలను గురించి తాడూ బొంగరం లేని ధోరణిలో మాట్లాడుతుంటాడు. నాకా విషయాల ఘోష ఏమీ తెలియదు. ప్రకృతికి సంబంధించిన విషయాలపై పరిశోధనలు సాగించే వారిని గురించి అమర్యాదకరంగా మాట్లాడటం నాకసలు రుచించదు. ఈ విషయంలో మెలిటస్ ఇంతటి పెద్ద దోషారోపణ చెయ్యడం నా కెంతయినా కించ కలిగిస్తున్నది. ఇటువంటి ప్రకృతి పరిశోధనలతో నా కేమాత్రం సంబంధం లేదు. ఏథెన్స్ పౌరులారా ! అసలు యథార్థ విషయం ఇది. ఇక్కడ ఉన్న వారిలో చాలా మంది కీ యథార్థం తెలుసును. చారికి నేనొక విజ్ఞుని చేస్తున్నాను. మీరంతా నా ప్రసంగాలు విన్నారు. ప్రకృతికి సంబంధించిన పరిశోధనల విషయంలో కొద్దిగా గాని, ఎక్కువగా గాని అభిప్రాయాలేవైనా నేను

వెల్లడించానా చెప్పండి! ఆ సమయంలో నేనేమన్నానో మీ ఇరుగు పొరుగులకు కూడా తెలియజేయండి!..... మీరందరు వారు చెప్పే సమాధానాలు వినండి. నాపై చేసిన ఆరోపణలో ఇది ఒక భాగం. దీనిమీద గనక మీరంతా ఆ సాక్షులు చెప్పేది వింటే ఇక మిగిలిన ఆరోపణలో గల సత్యాసత్యాలు కూడా అవగాహన చేసుకోగలరు.

నేను ఉపాధ్యాయ వృత్తి అవలంబించి, దానికి ప్రతి ఫలంగా ధనం స్వీకరిస్తున్నాననే ఆరోపణకు బొత్తిగా పునాది లేదు. వెనకటి దానిలో ఎంతటి సత్యం ఉన్నదో దీనిలోనూ అంతే సత్యం ఉన్నది. నిజంగా మానవజాతికి అచార్యత్వం నిర్వహించే సామర్థ్యమే ఉంటే- దానికి ప్రతిఫలంగా ధనం స్వీకరించడం నా అభిప్రాయం ప్రకారం చాలా గౌరవ వ్యవహారం. జార్జియాన్, ప్రోడికన్, హిప్పియాస్ - ఈ ముగ్గురూ ఈ విధంగా జీవనం సాగించినవారే. వీరాయా నగరాలలో సంచరిస్తూ ఉచితంగా చదువుచెప్పే ఉపాధ్యాయులను కూడా విడిచి తమ దగ్గర విద్యాభ్యాసం చెయ్యవలసిందని విద్యార్థులను ప్రోత్సహించి కృతకృత్యులయినారు. యువకులు వాడికి కేవలం ప్రతిఫలం ముట్టజెప్పడమే గొప్పకాదు. ఆ విధంగా ప్రతిఫలం స్వీకరింప జేసినందులకు కృతార్థులమైనామని కూడా ఆ యువకులు భావిస్తున్నారు. ప్రస్తుతం ఏథెన్స్ లో ఒక తత్వవేత్త ఉన్నాడు. అసలా వ్యక్తి పాసోస్ ప్రాంతీయుడు. అతనిని గురించి నాకు కొంత తెలుసును. ఒక మారతడిలా గన్నాడు.

“హిప్పోకెస్ కుమారుడు కాలియస్ సోఫిస్టు తత్వ వేత్తలకోసం ధనం అపరిమితంగా ఖర్చు చేశాడని విన్నాను. అతని కిద్దరు కుమారులు ఉన్నారు. ఒకమారు నేనతనితో అన్నాను: “నీపిల్లలిద్దరూ లేగమాడలుగాని గుర్రపు పిల్లలుగాని అయిఉంటే, వారికి శిక్షణ ఇవ్వడంకోసం ఎవరోఒకరిని ఏర్పాటు చెయ్యడం అంత కష్టంగాదు. అశ్వశిక్షకులలో లేక వ్యవసాయ దారులలో వారి శిక్షణకేర్పాటు చెయ్యవచ్చును. బహుశః అటువంటి శిక్షకులు తగిన శిక్షణ ఇచ్చి వారి శక్తిసామర్థ్యా లకు పరిపూర్ణత కలిగింపవచ్చును. కాని పిల్లలు మానవులు గదా! వారి శిక్షణకోసం ఎవరి నేర్పాటు చేస్తున్నావు? పిల్లలు గలవాడవు గనక నీ వీ విషయమై ఆలోచించి ఉండవచ్చును. మానవ సద్గుణాలు, పౌర ధర్మానికి కావలసిన సద్గుణాలు అవగాహన చేసుకొన్న వారెవరైనా ఉన్నారా?” “ఒక రున్నారు.” అన్నాడతడు. “ఎవరాయన?” “దేశస్థుడు ? ఈ విధంగా శిక్షణ ఇచ్చినందు కెంత తీసుకుంటాడు ?” అని మళ్ళీ అడిగాను. “ఆయన పారియస్ నివాసి ఈవినస్. అందు ‘మినా’ నాణాలాయన అడిగే ప్రతిఫలం” అని సమాధానం ఇచ్చాడు కాలియస్. “ఈవినస్కు ఈ విధంగా శిక్షణ ఇవ్వ గలిగినంత విజ్ఞానమే ఉంటే, ఇంత తక్కువ ప్రతిఫలంతో తృప్తిపడి బోధించగలిగితే, నిజంగా అతడు అదృష్టవంతుడే”

సోఫిస్టులంటే విజ్ఞానం కోసం తహతహలాడే వారని అర్థం. కాని క్రమ క్రమంగా ఈ పనికి అర్థం మరింది. విజ్ఞానానికి బదులుగా అది వ్యక్తి చేసే విధానానికే ఎక్కువ ప్రాముఖ్యమిచ్చారు సోఫిస్టులు. ఇంచువల్ల క్రమంగా వీరి పేరు ప్రఖ్యాతులు దిగజారిపోయాయి,

అని నాలో నే ననుకొన్నాను. నాకే అంతటి విజ్ఞానం ఉంటే నే నెంతయినా గర్వపడి ఉండును. అసలు కథ ఏమంటే, నా కటువంటి విజ్ఞానమేమీ లేదు”

ఏథెన్స్ పౌరులారా ! దీనికి మీలో ఎవరయినా ఈ విధంగా అడగవచ్చు : “అయితే సోక్రటీస్ ! నీ మీద చేసిన ఈ ఆరోపణల కన్నిటికీ అసలు కారణ మేమిటి ? నీ వేదో విద్వారం చేస్తూ ఉండాలి. మిగిలిన సామాన్య పౌరులలాగే ఉండి ఉంటే, నీమీద ఇటువంటి అపోహలు, నిందలు బయలుదేరి ఉండవు. వెనక ముందు లాలోచించకుండా నిన్ను విచారించడానికి మూకెంతో కించ కలుగుతున్నది. ఈ అపోహల కన్నిటికీ ఆధారమేమో తెలియజెయ్యి.” అని నన్ను కోరగల వ్యక్తి మీలో ఒక్కడైనా లేకపోడు.

ఈ విధంగా నిలబెట్టి ప్రశ్నించడం సమంజసమనే అనుకుంటున్నాను. నన్ను విజ్ఞాని అంటున్నారు. ఆ పైన దీనిమీద ఎంతో అపఖ్యాతికూడా వచ్చింది. దీనికి గల కారణాలన్నీ విశదం చెయ్యడానికి ప్రయత్నిస్తాను. దయఉంచి నేను చెప్పేదంతా శ్రద్ధగా ఆలకించండి ! నేనేదో వేళాకోళంగా మాట్లాడుతున్నానని మీలో కొందరికి అనిపించవచ్చును గాని, ఈ సందర్భంలో ఉన్న యాధార్థ్యం యావత్తు మీ ముందుంచు తున్నానని ఎలుగెత్తి చాటుతున్నాను. ఏథెన్స్ పౌరులారా ! నాలో ఒక విధమయిన విజ్ఞత ఉండడం వల్లనే ఈ ప్రఖ్యాతి వచ్చింది. “ఆ విజ్ఞానం ఎటువంటిది” అని మీరు ప్రశ్నించ వచ్చును. ఈ నావిజ్ఞానం మానవు లాకళించుకో గలిగినదే అని

ప్రత్యుత్తరం ఇస్తున్నాను. ఆ అవధి వరకు నా విజ్ఞతపై నాకు నమ్మిక వర్పడింది. అయితే నేనిప్పుడు మీ ఎదుట ప్రస్తావించే వ్యక్తులు కొందరు మానహిత విజ్ఞత కలవారు. ఆవిజ్ఞత ఎటువంటిదో నేను వర్ణించి చెప్పలేక పోవచ్చు. అటువంటి విజ్ఞత నాలో లేకపోవడమే దీనికి కారణం. నాకా విధమయిన విజ్ఞత ఉన్నదని చెప్పేవారు కేవలం అబద్ధా లాడుతున్నారు. అంతే గాదు, నా నిజాయితీకే భంగం కలిగిస్తున్నారు. ఏథెన్స్ పౌరులారా! ఈ సందర్భంలో నా ప్రసంగాని కడ్డు తగల వద్దని మిమ్మల్ని అందరినీ అర్థిస్తున్నాను. నేనేవో అతిశయోక్తులతో ప్రసంగిస్తున్నానని మీకు తోచినా సరే! కొంచెం ఓరిమి వహించండి! నేనిప్పుడు చెప్పేవి నామాటలు కాదు, ఒక వ్యక్తి చెప్పినమాటలు ఇక్కడ ఉదహరిస్తున్నాను. ఆ వ్యక్తి మీరందరు గౌరవించి విశ్వసించేవాడే! ఆ సాక్షి మరెవ్వరో కాదు! సాక్షాత్తు ఆడల్ఫ్ దేవతే! నాలో అటువంటి విజ్ఞత అంటూ ఉంటే దానిని గురించి, దాని తరహాను గురించి ఆ దేవత మీకు తెలుపుడు చెయ్యగలడు. చీరిఫన్ అంటే ఎవరో మీ కందరికీ తెలిసే ఉంటుంది. చాలా కాలం నుంచి ఆయన నాకు మిత్రుడు. మీకు కూడా ఆయన స్నేహితుడే. ఈ మధ్యను కొంతమందికి విదేశ ప్రవాసశీఘ్ర పడింది. చీరిఫన్ అది అనుభవించి మీలో కొందరితో కలిసి ఇక్కడకు వచ్చాడు. అతడేమి చేసినా ముందు వెనక లాలోబించకుండా చేస్తాడు, చాలా తొందర మినిషి. చీరిఫన్ అతి ధైర్యంగా డెల్ఫి దేవత సన్నిధికి వెళ్ళి ఒక ప్రశ్న అడిగాడు.

నేను మాటిమాటికి విన్నవిస్తూనే ఉన్నాను. దయ ఉంచి నా ప్రసంగాని కడ్డుతగలకండి! సరే- చీరిఫన్ మహా ధైర్యంతో డెల్ఫీ దేవాలయంలో ప్రవేశించి “సోక్రటీస్ కన్న ఎక్కువ విజ్ఞత కలవా రెవరైనా ఉన్నారా?” అని ప్రశ్నించాడు. ఆ ప్రశ్నకక్కడ అర్చన చేసే భక్తురాలు ♦ “సోక్రటీస్ కన్నా విజ్ఞులెవరూ లేరు!” అని ప్రత్యుత్తరం ఇచ్చింది. చీరిఫన్ ఇప్పుడు మనలోలేడు. ఆయన మరణించాడు. కాని ఆయన సహోదరు డిప్పడి న్యాయ స్థానంలోనే ఉన్నాడు. నా మాటల్లో సత్యాసత్యా లాయన నిర్ణయింపగలడు.

ఇదంతా ఎందుకు చెబుతున్నానో తెలుసునా? నా కిటువంటి అవఖ్యాతి రావడానికి కారణాలేవో వివరించడానికే. ఇవ్వనీ ఉట్టంకిస్తున్నాను. నా కా విషయం తెలిసినప్పుడు “ఆ దేవత అభిప్రాయం ఏమైఉంటుంది?” అని నాలో నేను మధనపడ్డాను. స్వల్పవిజ్ఞానం గానీ, మహా విజ్ఞానంగాని నాలో లేదని నాకు తెలుసును. అయితే నేను మానవు లందరికన్నా గొప్ప వేత్తనని ఆ భక్తురాలినోట ఆ దేవత ప్రవచించినదాని కర్థమేమిటి? ఈ చిక్కు విడదీయడ మెలాగ? డెల్ఫీ దేవత సాక్షాత్తు దైవమే! ఆయన అసత్యం చెప్పడానికి వీలులేదు. అన్యతం చెప్పడం అసలా దేవత స్వభావమేకాదు. తర్వాత చాలా కాలం మధనపడి ఈ చిక్కు విడదీయడానికి కొక దారి

♦ పైథియస్. డెల్ఫీలోని ఆగోలో దేవాలయంలో భగవద్వాణిగా పేరెన్నికగన్న పైథియా అర్చకురాలుగా ఉండేది. భక్తులడిగే ప్రశ్నలకు తరుదుగా సందర్భసర్థి లేని సమాధానాలు చెప్పేది.

ఏర్పరచాలని ఆలోచించాను. నాకన్న విజ్ఞుడయిన ఒక వ్యక్తిని
 వెతికి పట్టుకోవాలని అనుకున్నాను. ఆ విధమైన వ్యతిరేక
 సాక్ష్యంతో అప్పుడా దేవత సన్నిధికి వెళ్ళవచ్చునని అను
 కొన్నాను. “ఇదుగో ఈయన నాకన్న గొప్పవేత్త. కాని
 నీ వింతకు పూర్వం మానవులందరికన్నా నేను గొప్పవేత్తనని
 ప్రవచించావు” అని చెప్పవచ్చునని అనుకొన్నాను. పిమ్మట
 నేనొక వ్యక్తిదగ్గరకు వెళ్ళాను. అతనికి విజ్ఞాని అని విఖ్యాతి
 ఉన్నది. ఆ వ్యక్తి ఘోరణి జాగ్రత్తగా పరిశీలించాను. అతని
 పేరిక్కడ పేర్కొనవలసిన ఆవశ్యకత లేదు. అతడొక రాజ
 కీయవేత్త. కనకనే ఆయన ఘోరణి పరిశీలించవలెనని అను
 కున్నాను. నా పరిశీలన ఫలితం ఇక్కడ నివేదిస్తున్నాను.
 కొంచెంసేపు ప్రసంగం సాగించిన తర్వాత ఆయన నిజంగా
 వేత్త కాడని బోధపడింది. కాని విజ్ఞానవంతుడని ఛాలా
 మంది భావిస్తున్నారు. ఆతడు కూడా అలాగే అనుకుంటు
 న్నాడు. అటుపిమ్మట “నీవనుకుంటున్నట్టుగా విజ్ఞానివి కా”వని
 నేనతనికి వివరించి చెప్పవలెనని సంకల్పించాను. కాని దానితో
 అతనికి నాపై ద్వేషం బయలుదేరింది. అక్కడ నా ప్రసంగం
 ఆలకించినవారిలో చాలా మందికి నామీద అటువంటి భావమే
 కలిగింది. అక్కడనించి తిరిగి వచ్చివేశాను. మార్గంలో నాలో
 నే నిలాగ అనుకొన్నాను. “నిజంగా శివము, సుందరము
 అయిన తత్వాన్ని గురించి అతనికి గాని నాకు గాని ఏమీ
 తెలియదు. కాని ఆ వ్యక్తికంటే నేనే నయం. ఆయన కేమీ
 తెలియదు. అయినా తనకు తెలుసునని అనుకొంటున్నాడు.
 నాకూ ఏమీ తెలియదు. తెలుసునని కూడా అనుకోవడం

లేదు. ప్రత్యేకంగా ఈ రెండవ విషయంలో అలసికంటే నేనే చూపువాసి నయం అని తోచింది. అనంతరం నేనింకొక వ్యక్తిద్వారా వెళ్ళాను. అతనికి అంతకన్నా విజ్ఞత ఉన్నదని విఖ్యాతి వర్పడింది. కాని నా పరిశీలన ఫలితం ఒక్కటే. వెనకటి వ్యక్తికీ ఈవ్యక్తికీ మధ్యన నా కెక్కడా తేడా కనిపించ లేదు. కాని అతనితో పాటేంకా మరి కొందరికీ నా మీద ద్వేషం వర్పడింది.

ఈ విధంగా నా మీద ద్వేషం పెచ్చు పెరుగుతున్నా అలాగ ఒకరి తరవాత ఇంకొకరిని సందర్శించటం విరమించ లేదు. అయితే ఈ ద్వేషాన్ని గురించి ఎంతో విచారించాను. భయపడ్డాను. దైవవాణిని గురించి పరిశీలించడం నా ప్రథమ కర్తవ్యం. అటువంటి ఆవశ్యకత వల్లనే అలాగ ఒకరి తరవాత ఇంకొకరిని సందర్శించడం జరిగింది. విజ్ఞానవంతు లందరి దగ్గరకీ వెళ్ళి తీరాలనీ దైవవాణి అంతరార్థం అవగాహన చేసుకోవాలనీ నిశ్చయించాను. ఏథెన్స్ పోరులారా! మీ కందరికీ ఈ సందర్భంలో ఉన్నది ఉన్నట్టుగా చెప్పి తీరాలి. ఈ విషయమై నేను తీవ్ర శ్రమధం చేస్తున్నాను. చిట్టచివరికి నా ప్రయత్నాలవల్ల కలిగిన ఫలిత మిది. పెద్దపెద్ద పేర్లలని వేరెన్నిక గన్నవారంతా కేవలం అజ్ఞానులు. నిజంగా అంతగా పేరు ప్రఖ్యాతులు లేనివారే వీరికన్న కొంత నయం. నేనీ విషయంలో చేసిన పర్యటనలను గురించి, బ్రహ్మాండమైన ప్రయత్నాలను గురించి మీకు వివరించి చెప్పడం చాలా అవసరం. ఎతో శ్రమపడి ఎందరెందరినో సందర్శించాను. కాని దానివల్ల దైవవాణికి కిరీటం తిరుగులేదని మాత్రమే తేలింది. రాజ

కీయ వేత్తలతో ప్రసంగించిన పిమ్మట నేను వేర్వేరు రకాల కవుల దగ్గరికి కూడా వెళ్ళాను. పాఠి సాన్నిధ్యంలో నాలో ఉన్న అజ్ఞానం అంతా బహుజనవిహితం గలదని అనుకున్నాను. ఆయా కవిత్వములు వ్రాసిన గ్రంథాలలోనించే కొన్ని కొన్ని వాక్యాలు సంగ్రహించి అవి వారి ముందుంచాను. అయా వాక్యాల కర్తాలు చెప్పవలసిందని అడిగాను. వారు కొన్ని కొన్ని కొత్త విషయాలు చెప్పగలరని ఆశించాను. ఇప్పుడు నేను చెప్పబోయే సంగతి మీరు నమ్ముతారో నమ్మరో అని భయపడుతున్నాను. ఆయా కవులు తమతమ రచనలను గురించి ప్రసంగించారు. కాని ఇక్కడ ఉన్న ఏ ఒక్కరయినా వారి కంటే బాగా ప్రసంగించగలరని నా అభిప్రాయం. ఈ యధార్థ విషయం అంగీకరించవలసి వచ్చినందుకు నా కెంత యినా కించగా ఉన్నది. ఒక విధమైన ప్రతిభా సామర్థ్యంతోనే ఆయా కవిత్వములాయా రచనలు సాగిస్తున్నారనీ, అంతే గాని విజ్ఞాన శక్తితో వారెవరూ ఆయా రచనలు చెయ్యడం లేదనీ నేనిప్పుడు తెలుసుకొన్నాను. వారు సోదే చెప్పేవారి వంటివారు. సోదే చెప్పే వారెన్నోనో మంచి విషయాలు చెబుతారు. కాని తాము చెప్పే మాటల అర్థమే వారికి తెలియదు. కవులు కూడా ఆజాతికి చెందినవారే అనిపించింది. అంతే కాదు, కవిత్వంలోని శక్తినిబట్టి తదితర విషయాలలో కూడా ప్రజలందరిలోను తామెక్కువ విజ్ఞాన వంతులమని వారనుకుంటున్నారు. నిజంగా వారిది విషయాలలో వేత్తలు కానేకారు. ఇంతకు పూర్వం ఒక కారణంవల్ల రాజకీయ నాయకులకన్నా నేను విజ్ఞుడనని అనుకున్నాను. ఆ కారణం

వల్లనే కవులకంటె విజ్ఞాని నసికూడా అనుకుంటున్నాను. అటుపిమ్మట అక్కడినించి బయలుదేరి ఇంకొక చోటికి వెళ్లాను.

చిట్టచివరికి చేతిపనులు చేసేవారి దగ్గరికి వెళ్ళాను. నాకా విషయాలు బొత్తిగా తెలియవని నేనెరుగుదును. వారి కెన్నెన్నో మంచి సంగతులు తెలుసునని కూడా నా అభిప్రాయం. దీనిలో మాత్రం నేను పొరబడలేదు. నాకు తెలియని వెన్నెన్నో వారికి తెలుసును. ఇందుచేత నిశ్చయంగా వారి విషయంలో నాకంటె ఖజ్జలే. కాని ఈ గొప్పగొప్ప చేతిపనులు చేసేవారు కూడా కవులు చేసిన పొరబాటే చేశారు. వారందరూ తమతమ వృత్తులలో మంచి నేర్పరులు. అంత మాత్రం చేతనే ఉదాత్త విషయాలెన్నో తమకు తెలుసునని భావించారు. వారి విజ్ఞానం ఇటువంటి లోపంచేత కలంకితమైపోయింది. అందుచేత దైవవాణి ప్రవచనం దృష్ట్యా నాలో నేనెలాగ తిర్క్కించుకొన్నాను. నాకు రాజకీయవేత్తలు, శిల్పులు, మొదలైన వారి విజ్ఞానములేదు; అజ్ఞానమూ లేదు. కనక నేనిలాగే ఉండిపోవడం మంచిదా? లేక శిల్పుల ధోరణిలో జీవించడం మంచిదా? చిట్టచివరకు దైవవాణి ప్రవచనం దృష్ట్యా నేనిలాగే ఉండిపోవడం సమంజస మని అనుకున్నాను.

ఈ విధమైన నిరంతర పరీలన వల్ల నా కెందరెందరో విరోధులేర్పడ్డారు. వారిలో వివేత్తార్లకు లెందరో ఉన్నారు. ఇందువల్లనే నా మీద అనేక విధాల నిందారోపణలు బయలుదేరాయి. నేనొక వేత్తననే ప్రచారం ప్రారంభమయింది.

నే నితరులలో లేదన్న విజ్ఞత నాలో ఉన్నదని నా శ్రోతలు ఊహాగానాలు చెయ్యడం మొదలు పెట్టారు. కాని, ఏదెన్న పోయినా ! పరమేశ్వరు డొక్కడే సర్వవేత్త. అదే పరమార్థము. ఆదైవవాణి ప్రవచనం ద్వారా మానవ విజ్ఞానం ఎందుకూ కొరగాదని సువ్యక్తం చెయ్యడమే ఆయన సంకల్పం. ఆదైవ వాణి ప్రత్యేకంగా సోక్రటీస్ ను గురించి ప్రసంగించలేదు. కేవలం ఉదాహరణ కోసమే నా నామధేయం ఉట్టంకించా డా పరమేశ్వరుడు. సోక్రటీస్ వలె తన విజ్ఞానం అల్పాల్పమనీ, నిరర్థకమనీ గుర్తించిన వ్యక్తే మహా వేత్త అని పరమేశ్వరుడు సూచించ దలిచాడన్నమాట. దీనిలో ఇంతకంటే విశేషార్థ మేమీ లేదు. అందుచేతనే ఆదైవవాణి ప్రవచనం ప్రకారం ప్రపంచంలో సంచరిస్తున్నాను. ఎవరైనా పౌరులు గాని, పరదేశీయులు గాని, విజ్ఞులుగాని కనిపిస్తే వారివారి విజ్ఞత గూర్చి పరిశీలన కుపక్రమిస్తాను. నిజంగా వారి కటువంటి విజ్ఞతే లేకపోతే దైవవాణి అదేశానుసారం వారికి తమ అజ్ఞతను గూర్చి తెలియజేస్తాను. రాత్రింబవళ్లు ఈ కృషిలోనే మునిగి తేలుతున్నాను. ఇక ఆపైన పౌర వ్యవహారాలు గాని, నా స్వీయ వ్యవహారాలు గాని పరిశీలించడానికి నాకు వ్యవధేలేదు. ఈ విధంగా నిరంతరంగా దైవ ప్రవచన పరిశీలనకే నా కాలం. యావత్తు వినియోగించడం వల్లనే ఎంతో దారిద్ర్యం అనుభవిస్తున్నాను.

ఈ సందర్భంలో ఇంకొక సంగతి చెప్పవలసి ఉన్నది. బాగా ఆస్తిపాస్తులున్న కుటుంబాలకు చెందిన యువకులు తమంతట తామే నా పెంటబడుతూంటారు. వారికిక చెయ్య

వలసిన పనులేమీ ఉండవు. తీరిక ఎక్కువ. విజ్ఞులనబడే వారిని నేను పరీక్ష చెయ్యడము- అదంతా శ్రద్ధగా ఆలకించడము వాటికిష్టం. ఒక్కొక్కప్పుడు వారు నన్ననుకరించడం కూడా కద్దు. తమ కేదో తెలుసుననుకొనే వారనేకులున్నారు. కాని, వారు త్వరలోనే తమ కేమీ తెలియదని గుర్తిస్తారు. ఈ ప్రకారంగా పరీక్షింపబడిన వ్యక్తులు తమ అజ్ఞతనుగూర్చి బాధపడడానికి బదులు నాపై కోపించి ద్వేషిస్తున్నారు. ఈ దుర్మార్గుడు సోక్రటీసే యివకులందరినీ పెడమార్గాలు పట్టించి పాడుచేస్తున్నాడని నిందిస్తున్నాడు. “సోక్రటీస్ ఇంతకీ చేసిన దుష్కృతమేమిటి? అతడు చేసే దుర్బోధ లేమిటి?” అని ఎవరయినా ఎదురుతిరిగి ప్రశ్నిస్తే దానికేమీ సమాధానం చెప్పలేరు. కాని, ఈ విధంగా తామేమీ సమాధానం చెప్పలేకపోయామనే అవఖ్యాతి రాకుండా తప్పించుకోడానికై వారంతా సామాన్యంగా తత్త్వవేత్తలందరినీ దుయ్యబట్టే ధోరణి మొదలు పెడతారు. మేఘాలలోను, వాతాళంలోను ఉన్న విషయాలను గురించి తత్త్వవేత్త లేవేవో కల్పనలుచేసి ప్రబోధాలు చేస్తారని దూషణ లారంభిస్తారు. ఈ తత్త్వవేత్తలకు దైవం లేడనీ, చెడ్డనన్నీ మంచివిగా చూపడమే వీరి పని అనీ వీవేవో ఆరోపణలు చేస్తారు. తమ అజ్ఞానం అంతా బట్టబయలయిన సంగతి అంగీకరించడాని కిష్టంలేకే-వారిటువంటి ధోరణికి దిగుతారు. నిజానికి అసలు కథ అది! ఇటువంటి వా రసంఖ్యాకులు. వీరి దురాశా దురహంకారాలకు, జవనత్వాలకు ఒక హద్దూపద్దూ లేదు. తియ్యతియ్యని మాటలతో ఇతరుల మనసులు తిప్పివెయ్యడంలో వీరికి వీలే

సాటి ! ఇటువంటి వారంతా ఒక సైన్యంలా సన్నద్ధులై నామీద లేనివాని దోషాలెన్నో కల్పించి మీ అందరి చెవులలోను యిటు కట్టుకొని పోరారు. నా మీద దోషాలోపణ కుపక్రమించిన మెలిటస్సు, ఎనిటస్సు, లైకన్ ? ఈ విధంగా నామీద విషమపరిపాటలతో గల అసలు కారణం ఇది ! కపీళ్ళరుల వ్యవహారంలో నాకు, మెలిటస్సుకు ఇంతకు పూర్వమే విరోధం ఉన్నది. రాజకీయవేత్తల వ్యవహారంలోను, శిల్పుల వ్యవహారంలోను కూడా ఎనిటస్సుకు నాకు మధ్యనే తగాదా వచ్చింది. ఇక లైకన్ శబ్దాలంకార శాస్త్రవేత్తల విషయంలో నాతో తగాదా పెట్టుకొన్నాడు. ఈ ముగ్గురికీ నాతో ఈ విధంగా పేచీలేర్పడ్డాయి. వీరందరు చేసే అసంఖ్యాకమైన దోషారోపణలన్నిటికీ ఒక్కక్షణంలో సమాధానాలివ్వలేను. ఏ థెస్ పారులారా ! ఉన్న యధార్థస్థితి ఇది. నేను మీ దగ్గర దాచిందేమీ లేదు. మధ్యపెట్టిందేమీ లేదు. అయినా, నేనీ విధంగా కుండబద్దలుగొట్టినట్లు మాట్లాడడం వల్లనే వారందరు నన్ను ద్వేషిస్తున్నారు. నేను కేవలం వాస్తవమే చెబుతున్నాననడానికి వారికి నా యెడల కలిగిన విద్వేషమే ఒక తార్కాణం. అసలు వారికి నేనంటే కిట్టక పోవడానికి ఇదే కారణం. నేటి విచారణకు ఇక మున్ముందు జరగబోయే విచారణలకు మూల కారణం ఇదే.

నాపై దోషారోపణచేసిన వారిలో మొదటి వర్గంవారి ఆరోపణలన్నిటికీ తగిన సమాధానాలు చెప్పాను. ఇప్పుడిక రెండవ వర్గంవారి ఆరోపణలకు సమాధానం లిస్తున్నాను.

వీరికి మెలిటన్ నాయకుడు. తానొక సత్పురుషుడననీ, దేశ భక్తుడననీ అతడంటున్నాడు.

ఈతని వర్గంవారి ఆరోపణలకు కూడా నేనిప్పుడు సమాధానాలు చెప్పాలి. వారు చేసిన దోషారోపణలన్నీ పరిశీలిద్దాము. ఆ ఆరోపణలధోరణి ఇది. స్కోక్రటీస్ యువకులను పెడదాడులు పట్టిస్తూ దుర్మార్గాలెన్నో చేస్తున్నాడు. రాజ్యంలో అందరు గౌరవించే దేవతలమీద అతనికి నమ్మిక లేదు. పైగా తానై కొంతమంది నూతన దేవతలను ప్రతిష్ఠించి వారిని గౌరవిస్తున్నాడు. మొత్తంమీద వారు నామీద చేసే నిందారోపణ లివి. ఇవ్వన్నీ వేర్వేరుగా పరిశీలిద్దాము. నేను దుర్మార్గాలు చేస్తున్నానని యువకులను పెడదాడులు పట్టిస్తున్నానని మెలిటన్ అంటున్నాడు. ఏదెన్ను సగరవాసులారా! ఆ మెలిటన్ దుర్మార్గాలు చేస్తున్నాడని నేనంటున్నాను. అతని కంతగా పట్టికేమీ లేని విషయాలలో ఏదో పెద్ద పట్టింపు ఉన్నట్టు నటిస్తున్నాడు. ఈ విధమైన సటనతోనే జన్నాన్యాయస్థానాని కీడ్చుకు రావాలని ప్రయత్నిస్తున్నాడు. అంతేగాని నిజంగా అతనికి వ్యవహారంతో కొంచమైనా ఆసక్తి లేదు. దీని యాధార్థ్యం మీకిప్పుడే రుజువుపరుస్తున్నాను.

మెలిటన్ ! ఒకసారి నా ఎదటికి రా ! నేను నిన్నొక ప్రశ్న అడగాలనుకుంటున్నాను. యువకుల పురోభివృద్ధిని గూర్చి నీవెప్పుడూ ఆలోచిస్తూ ఉంటావు ! అవునా ?

“అవును”

అయితే న్యాయాధిపతులతో ఆ యువకుల పురోభివృద్ధికి కారకులెవరో చెప్ప! నీవు చాలా శ్రమపడి యువకులను తప్పదానిని పట్టించే వ్యక్తిని పెరికి చట్టుకున్నావు. నా మీద న్యాయాధిపతుల యెడట దోషారోపణలు చేస్తున్నావు. అందుచేత యువకులను పైకి తీసుకువచ్చే వారిని గూర్చి న్యాయాధిపతులకు తెలియజెయ్యడం న్యాయం. మెలిటస్! నేను వేసిన ప్రశ్నకు సమాధానమేమీ చెప్పకుండా ఉలక్కుండా పలక్కుండా మాట్లాడక ఊరుకున్నావు! అసలీ వ్యవహారంలో నీ కేమాత్రం ఆసక్తిలేదనడానికిది ఒక గట్టి తార్కాణం కాదా? ఇది ఎంతయినా తలవంపు వ్యవహారం కాదా? మిత్రమా! యువకులకు పురోభివృద్ధి కలిగించేవారెవరో చెప్పవయ్యా!

“ధర్మ సూత్రాలు”

నేనడిగిన దదికాదు మహాశయా! అటువంటి ధర్మ సూత్రాలవగాహన చేసుకొన్న వ్యక్తులెవరని ప్రశ్నిస్తున్నాను.

“సోక్రటీస్! ప్రస్తుతం న్యాయస్థానంలో ఉన్న న్యాయమూర్తులే ఆ ధర్మ సూత్రాలవగాహన చేసుకొన్న వ్యక్తులు.”

అయితే యువకులకు విద్యోపదేశం చేసి ఈ న్యాయాధిపతులు వారిని అభివృద్ధికి తీసుకువస్తున్నారనే సీలభిప్రాయమా?

“అవును! తప్పకుండా యువకుల పురోభివృద్ధికి న్యాయమూర్తులు శాయశక్తులా దోహదం కలిగిస్తున్నారు.”

అయితే వీరందరూ వారి పురోభివృద్ధికి దోహదం కలిగిస్తున్నారా? లేక, వీరిలో కొంతమందే ఆ పనిచేస్తున్నారా?

“అందరూ దోహదం కలిగిస్తున్నారు”

ఇక నేను! ఇక్కడ వేంచేసిఉన్న ధర్మదేవత సాక్షిగా-
ఇది చాలా ఆనందించదగిన విషయం! అయితే యువకుల
పురోభివృద్ధికి దోహదం కలిగించే వారనేకులున్నారన్నమాట!
మరి ఇక్కడి ప్రేక్షకుల మాట! నారు కూడా యువకుల
పురోభివృద్ధికి దోహదం కలిగిస్తున్నారా?

“అవును. వారందరూ దోహదం చేస్తున్నారు.”

ఇక శాసన సభ్యులూ?

“వారు కూడా యువకుల అభివృద్ధికి సాయపడు
తున్నారు.”

అయితే ఏదెన్ను నగరవాసులందరూ యువకులను పైకి
తీసుకు వస్తున్నారన్నమాట. నే నొక్కడనే వారిని తప్పుదారి
పట్టిస్తున్నాను. నీవు చెప్పేదంతేనా?

“అవును! నేను గొంతెత్తి చెప్పేదే!

నీవు చెప్పేదే నిజమయితే, నేను చాలా దురదృష్ట
వంతుణ్ణి. సరే, నిన్నిష్పాదొక ప్రశ్న అడుగుతున్నాను. అయితే
మరి అశ్వాల మాటేమిటి? ఒక వ్యక్తి వాటికి చెడుగు
చెయ్యడము, ఇక మిగిలిన ప్రపంచం అంతా మంచి చెయ్య
డము జరుగుతున్నదా? దీనికి కేవలం వ్యతిరేకమే వాస్తవం
కదా? ఒకే ఒక వ్యక్తి గుర్రాల కుపకరించగలడు. చాలా
మంచి వాటికి మంచి చెయ్యడం జరగదు. అంటే-అశ్వ శిక్ష
కుడి వల్ల అశ్వాలకు మంచి జరుగుతున్నది. ఇక ఆ గుర్రాల

నువయోగించే నారివల్ల కొంతవరకు వాటికి చెరుపే జరుగుతున్నది. మెలిటన్! గుర్రాల విషయంలోనైనా, మరి ఏ ఇతర జంతువుల విషయంలోనైనా వాస్తవం ఇదేకదా? ఏవూ, ఎనిటస్సూ అంగీకరించినా, అంగీకరించకపోయినా యధార్థం ఇంతే. ఒకే ఒక వ్యక్తి తప్పుదారిని పట్టించేవారూ, తడిబులు అంతా వారి పురోభివృద్ధికి శాయశక్తులా సాయంచేసేవారూ అయితే, యవకుల పరిస్థితి చాలా చక్కగా ఉన్నదన్నమాట! కాని నీవీ యవకుల అభివృద్ధి విషయమే పట్టించుకోవడం లేదని రుజువుచేసుకొన్నావు. అసలు నామీద చేసిన తీవ్రాపోహలు వ్యవహారంలానే నీకేమీ శ్రద్ధ లేదని తేలింది.

మెలిటన్! నిన్నిప్పుడింకొక ప్రశ్న అడుగుతున్నాను. దైవ సాక్షిగా ఈ ప్రశ్న అడగాలని నిశ్చయించాను. సజ్జనుల మధ్య నివసించడం మంచిదా? దుష్టనుల మధ్య నివసించడం మంచిదా? మిత్రమా! ఈ ప్రశ్నకు సమాధానం చెప్పు. ఇది చాలా తేలికగా సమాధానం చెప్పడానికి వీలయిన ప్రశ్న. ఇరుగు పొరుగు వారికి సజ్జనుల వల్ల మంచి జరుగుతుంది. దుష్టనులవల్ల చెడుగు జరుగుతుంది. అంతేనా?

“అవును, నిజమే.”

ఎవరైనా వ్యక్తి తన ఇరుగు పొరుగువారివల్ల ఉపకారం పొందవలెనని అనుకుంటాడా? లేక అపకారం పొందవలెనని అనుకుంటాడా? మిత్రమా! నేనడిగిన దానికి సరిగా సమాధానం చెప్పు. న్యాయ శాస్త్రం ప్రకారం నీవు నా ప్రశ్నలకు

సమాధానం ఇవ్వవలసి ఉన్నది. అసలెవరికయినా ఒకరివల్ల అవకారం జరగాలని ఉంటుందా?

“నీవన్నది నిజమే. ఎవ్వరికీ అటువంటికోరిక కలగదు.”

ఇంకొక్క సంగతి. నేను యువకులను పాడు చేస్తున్నానని అంటున్నావు. నేనిదంతా చెయ్యాలని చేస్తున్నానా? లేక తలవని తలంపుగా చేస్తున్నానా?

“చెయ్యాలని చేస్తున్నావనే అంటున్నాను.”

అయితే, సజ్జనులు తమ ఇరుగుపొరుగు వారికి మంచి చేస్తారనీ దుర్జనులు చెడుగు చేస్తారనీ నీవిప్పుడే అంగీకరించావు. నాతో కలిసిమెలిసి ఉన్నవారిని నేను దుర్జనులుగా చేస్తే వారివల్ల నాకు తిరిగి అవకారమే జరుగుతుంది. నీకున్న అత్యధిక విజ్ఞానంతో ఈ సంగతి నీవిప్పుడే ఇంతటి చిన్న వయస్సులోనే గ్రహించానంటావా మెలిటన్ ! ఇక ఇంతటి వయస్సు చెల్లినా నేనింకా ఈ విషయం గ్రహించుకోలేనంతటి అజ్ఞానాంధకారంలోనే మునిగి ఉన్నానంటావా? ఈ విషయాలన్నీ తెలిసి ఉండినీ చెయ్యాలనే ఇవన్నీ చేశాననీ, నాతోడివారిని తప్పుడు దారి పట్టించాననీ నీ వంటున్నావు ! అయితే నేను గాని మరి ఏ ఇతిర వ్యక్తిగాని ఈ విధంగా నీవన్న మాటలు నమ్మడం జరగదు. ఇందువల్ల నాతో కలిసి మెలిసి ఉన్న వారిని నేనసలు తప్పుదారి తొక్కించలేదనేనా అనాలి. లేక తలవని తలంపుగా తప్పుదారి పట్టించాననైనా అనాలి. ఈ రెండింటిలోనూ ఏది జరిగినా నీ విక్కడ కేవలం

అసత్యాలే చెబుతున్నావు. నేనిది తలవని తలావుగా చేసి ఉన్నట్లయితే, ఇది తప్పిదంగా పరిగణించడానికే వీలు లేదు. ఇటువంటి తప్పిదాలు న్యాయ శాస్త్ర రీత్యా దోషాలుగా భావించరు. న్యాయ శాస్త్రం ఇవి తప్పిదాలుగా గుర్తించదు. ఈ పరిస్థితులలో నీవు నన్ను పిలిచి మున్ముందుగా హెచ్చరిక చేసి, ఇటువంటి పనులు చేయవద్దని చెప్పి ఉండవలసింది. అప్పుడే విధంగా చేసే పనులు చెయ్యడం మానివేసి ఉండు నేమో. అదే మంచిదని తోస్తే తప్పక నేనా పూర్వధోరణి విరమించి ఉండును. అయితే నీవు నాకి విధంగా బోధించి ఉండలేదు. కాని నన్నీ న్యాయ స్థానాని కీడ్చుకు వచ్చావు. ఇది విచారణ చేసి శిక్షించే ప్రదేశం గాని, సదుపదేశం చేసే స్థలం కాదు.

ఏథెన్స్ పౌరులారా! మెలిటస్ అసలు ఈ వ్యవహారం అంటే ఏ విధంగానూ శ్రద్ధ పట్టలేదని నేనింతకు పూర్వం మీతో అన్నాను. ఇది మీకిప్పుడు బాగా స్పష్టపడుతుంది. మెలిటస్! మళ్ళీ నిన్నొక మాట అడుగుతున్నాను. నేను యువకులను తప్పుదార్లు పట్టిస్తున్నానని అన్నావుకదా. ఏ వ్యవహారంలో వారిని చెడు తోవలు తొక్కించాను? నీ దోషారోపణ ధోరణిని బట్టి నేనది ఇలాగ ఊహిస్తున్నాను : మన రాజ్యం గౌరవించే దేవతలను గుర్తించవద్దనీ, వారికి బదులుగా మరి కొందరు దేవతలను గాని, దివ్యసాధనాలను గాని గుర్తించి గౌరవించ వలసిందనీ నేను యువకులకు బోధించి వారిని పెడదారులు పట్టించాను. ఇదేనా నీవు నాపై చేసే నిందారోపణ ?

“అవును. అదే నేను నొక్కి వక్కాణిస్తున్నాను.”

మెలిటన్ ! మన మిప్పుడు దేవతలను గూర్చి ప్రసంగిస్తున్నాము. అందుచేత దైవ సాక్షిగా నాకూ, న్యాయాధిపతులకూ విస్పష్టంగా తెలిసే తేటమాటలతో నీ అభిప్రాయమేదో వివరించి చెప్పు ! అసలు నీ దోషారోపణ ఏమిటో నాకింకా తిన్నగా బోధపడలేదు. నేను కొంతమంది దేవతలనే గుర్తించి గౌరవించవలసినదని బోధిస్తున్నానా? అదే నీవంటే, అందుచేత నాకు కొంతమంది దేవతలపైన నమ్మకం ఉన్నదన్నమాట. నేను పూర్తిగా నాస్తికుణ్ణి కాదన్నమాట. నా మీద నీ విటువంటి నిందారోపణ చెయ్యవనే అనుకుంటున్నాను. మన రాజ్యం అంగీకరించని వేరే దేవతలను గౌరవించ వలసినదని నేను బోధిస్తున్నానన్నావు. ఇదేనా నీవు చేసే దోషారోపణ ? లేక, నేను కేవలం నాస్తికుణ్ణినీ, నాస్తికత్వమే బోధిస్తున్నాననీ ఆరోపణ చేస్తున్నావా ?

“నీవు పూర్తిగా నాస్తికుడవనే నేనంటున్నాను.”

ఇది ఎంతటి అసాధారణమైన అత్యద్భుత ప్రకటన ! మెలిటన్ ! నీవీ ధోరణిలో ఎందుకాలోచిస్తున్నావో నాకు బోధపడడంలేదు. మిగిలిన వారంతా సూర్య చంద్రులలో దైవత్వం ఉన్నదని నమ్ముతున్నారనీ, నా కటువంటి నమ్మకం లేదనీ నీ అభిప్రాయమా ?

“న్యాయాధిపతులారా ! సాక్రటీస్ కటువంటి నమ్మకం లేదని నొక్కి వక్కాణిస్తున్నాను. సూర్యుడొక శిల అనీ, చంద్రుడు భూమి వంటి వాడనీ అతడంటున్నాడు.”

మిత్రమా ! మెలిటన్ ! ఎనగ్సాగోరన్ పై దోహదోపణ చేస్తున్నావని అనుకొంటున్నావు. ఇటువంటి సిద్ధాంతాలన్నీ ఎనగ్సాగోరన్, క్లాజోమెనియసు లిద్దరు వ్రాసిన పుస్తకాల నిండా కనిపిస్తున్నాయి. ఈ స్వల్పవిషయం కూడా న్యాయాధి పతులకు తెలియదనీ. వారంతటి అక్షరజ్ఞున శూన్యులనీ నీవనుకొంటే- వారి యెడల నీకు చాలా చెడ్డ అభిప్రాయం ఏర్పడినదన్నమాట. ఇంకొక విషయం. నాటకశాలలో ఈ సిద్ధాంతాల నవహాసించి దుయ్యబట్టే రూపకాలాడుతున్నారు. బాగా తక్కువ డబ్బు ఖర్చుతోనే అవి చూడవచ్చునే! ఇటు వంటి పరిస్థితులలో నేనే ఈ చిచిత్ర సిద్ధాంతాలన్నీ సృష్టించా వనీ ప్రచారం చేస్తున్నాననీ నీవారోపిస్తున్నావే! నేనే గనక ఆ ప్రచారం సాగించిన పక్షంలో ఆ నాటకాలు చూచి పచ్చిన యువకులు నన్ను చూచి నవ్వరా? సరేగాని మెలిటన్! నాకు దేవతలమీద నమ్మకంలేదని నిజంగానే భావిస్తున్నావా ?

“నీ కే దేవతలమీద ఏవిధమైన భక్తి విశ్వాసాలు లేవని నేను దైవసాక్షిగా ప్రమాణంచేసి చెబుతున్నాను.”

మెలిటన్ ! నీవు చెప్పేది ఎవ్వరు నమ్మరు ! అగలు సేవన్నదానిమీద నీకే నమ్మకం లేదని నా దృఢ విశ్వాసం.

ఏథెన్స్ పౌరులారా! మెలిటన్ వెనక ముందు లాలో చించకుండా ఇష్టంవచ్చినట్టు నామీద నిందారోపణచేశాడు. ఇక తనకే సర్వస్వము తెలుసునన్న దురహంకారంతోనే ఈ పనికి పూనుకొన్నాడు. ఆ ధోరణితోనే నిందారోపణ పత్రం తయారు చేశాడు. నన్ను పిచారింపజేసి శిక్షిద్దామని అభి

ప్రాయంతో పరస్పర విరుద్ధమయిన విషయాలతో విచిత్ర ప్రశ్నలు కొన్ని సృష్టించాడు. ఇవ్వన్నీ సృష్టించేటప్పుడతడు సేవి గ్రహించగలనో లేదో చూద్దామని అనుకున్నాడు. లేకపోతే నన్నూ, మిమ్మల్నీ మోసగించాలనై నా అనుకొని ఉంటాడు. కాని మెలిటన్ సృష్టించిన ఆరోపణ పత్రంలో పరస్పర విరుద్ధ విషయాలున్నాయి. అతని పత్రాధోరణి పోలీస్ లిస్తే నాకు దేవతలపైన సమ్మికలేకట్టు, అందుచేత దోషి నయింకట్టు, మళ్ళీ నా కా దేవతలపై సమ్మిక ఉన్నట్టు కూడా కనబడుతున్నది. ఇది నిజాయితీగా వ్యవహరించే న్యక్తులవలంబించదగిన పద్ధతికాదు.

ఏథెన్స్ నగరవాసులారా! నేనిప్పుడు మెలిటన్ ఆరోపణలలో గల పరస్పర విరుద్ధ విషయాలు వివరిస్తాను. ఈ విషయంలో మీరందరూ నాతో సహకరించగలరని ఆశిస్తున్నాను. మెలిటన్! నేనడిగే ప్రశ్నల కన్నిటికీ సమాధానాలు లిస్తావని ఆశిస్తున్నాను. నాధోరణిలో నేను ప్రసంగిస్తున్నప్పుడు నా ప్రసంగానికి విఘాతం కలిగించవద్దని ప్రేక్షకులందరినీ ఇదివరకొకమారు ప్రార్థించాను. అదే తిరిగి ఇంకొకమారు జ్ఞాపకం చేస్తున్నాను.

మెలిటన్! ఏ వ్యక్తికయినా మానవులకు సంబంధించిన విషయాల మీద సమ్మతం ఏర్పడి, మానవుల మీద సమ్మతం లేకపోవడం జరగగలదా?

ఏథెన్స్ పౌరులారా! నేనడిగిన వాటికి తిన్నగా సమాధానాలు చెప్పకుండా ఏవేవో అసందర్భమయిన అడ్డ

దిడ్డపు మాటలతోనే మెలిటన్ కాలక్షేపం చేస్తున్నాడు. ఇక ఇప్పుడయినా సరి అయిన సమాధానాలిస్తాడని ఆశిస్తున్నాను.

మెలిటన్ ! ఒక వ్యక్తి గొప్ప గుఱ్ఱపు రాతని అనుకుందాము. అతని క్షణలు అశ్వాల అస్తిత్వం మీదనే నమ్మిక లేకపోవడం సంభవిస్తుందా? వేణుగానంలో నమ్మిక ఉన్న వారికి పిల్లన గ్రోవి ఊడే వారిపై నమ్మకం లేకుండా పోతుందా? మిత్రమా ! నీ వీప్రశ్నకు సమాధానం చెప్పడానికి నిరాకరిస్తున్నావు, కనక నేనే నీకూ, న్యాయస్థానానికీ ప్రత్యుత్తరం ఇస్తున్నాను. ఇలాంటి వెన్నడూ జరగలేవు. తిరిగి ఇంకొక ప్రశ్న అడుగుతున్నాను. దయచేసి సమాధానం ఇవ్వవలసిందని కోరుతున్నాను. దేవతలకు సంబంధించిన విషయాలు విశ్వసించే వ్యక్తికి దేవతలపై నే విశ్వాసంలేకపోవడం సంభవమా?

“సంభవం కాదు.”

అమ్మయ్య! ఈ న్యాయస్థానం సాహాయ్యంతో చిట్టచివరి కీవిధమైన సమాధానం రాబట్టగలిగాను. నిజంగా నేనెంతో అదృష్టవంతుణ్ణి. దోషారోపణ పత్రంలో దేవతలకు సంబంధించిన విషయాలు నేను నమ్ముతున్నాననీ, వాటిని ప్రబోధిస్తున్నాననీ అన్నావు. (కొత్తదేవతలో, పాతవాల్లో-ఆవిషయం వేరేడించు) ఏమైనా నాకు దేవతలంటే నమ్మకం ఉన్నది. అలా అని నువ్వు దోషారోపణ పత్రంలో రాశావు. అలాంటప్పుడు దైవాంశ సంభూతులను నమ్మకుండా ఉండడం మెలాగ? నమ్మి తీరవలెను గదా? మానాన్ని బట్టి నీ వీ విష

యంలో నాతో ఏకీభవిస్తున్నావని భావిస్తున్నాను. దేవాంశ సంభూతులనగా ఎవరు? దేవతలనో, దేవతల కుమారులనో దేవాంశ సంభూతులని అంటున్నాము. అవునా? కాదా?

“అవును నిజమే!”

కాని, ఈవిషయంలో చిట్కునడుస్తూ ఒకటి సృష్టించావు. నీ వంగీకరించినట్లు దైవాంశ సంభూతులు దేవతలేకదా! కాని, మొట్టమొదటగా దేవతలంటే నాకు నమ్మకంలేదని ఆరోపణ చేశావు. దేవాంశ సంభూతులంటే నాకు నమ్మకంఉన్నది కనుక దేవతలమీద కూడా నమ్మకం ఉన్నదని, అటుపిమ్మట అంగీకరించావు. దేవతాంశలతో ఉద్భవించిన దేవతలు సంకర జాతి దేవతలే క వచ్చును. అప్పరసలతో, తదితర స్త్రీలతో వారు జన్మించి ఉండవచ్చును. అంతమాత్రంచేత అసలు దేవతలే లేరంటే ఎవరయినా నమ్ముతారా? కంచరగాడిద లున్నాయని అంగీకరించి, గుర్రాలు గాడిదలు లేవన్నట్లున్నది ఈ ధోరణి. నన్ను విచారణచేసి శిక్షించడానికని ఇలాంటి అసం దర్భ ధోరణి నీవే సృష్టించాలి. ఇంకెవరూ ఇటువంటి అభూత కల్పనలు చేయజాలరు. నిజంగా నాలో తప్పులేన్నడానికేమీ లేక, ఇలాంటి అవకతవక విషయాలన్నీ కల్పించావు. ఇవన్నీ ఆరోపణల పత్రంలో చేర్చావు! ఏమాత్రం అవగాహన శక్తి ఉన్నా ఎవరూ నీ ఆరోపణలు నమ్మరు.

మెలిటన్ చేసిన ఆరోపణలపై చెప్పవలసినదంతా చెప్పాను. ఆత్మరక్షణకోసం ఈ విషయంలో ఇంతకంటే ఎక్కువ చెప్పడం అనవసరం. అయితే ఇంకా నా కెన్నెన్నో శత్రుత్వాన్ని

లేర్పడ్డాయి. నా కాశత్రుత్వాల సంగతి బాగా తెలుసును. ప్రాణాపాయమే కలిగే పక్షంలో నిజంగా నా వినాశనానికి ప్రపంచానికి నా యెడల ఏర్పడిన అనూయూ ద్వేషాలే కారణం. మెలిటస్ గాని, ఎనిటస్ గాని దీనికి కారణం కాదు. ఈ విధమయిన అనూయూ ద్వేషాలకు ఇంతకు ముందెందరో సత్పురుషు లాహుతి అయిపోయారు. బహుశః ఇంకా అనేకు లాహుతి కాగలరు. వీరిలో నేనే తుది వ్యక్తిని అయే ప్రమాదంలేదు.

“ఈ విధంగా అకాల మరణానికి దారి తీసే జీవిత పంథా అనుసరించడానికి నీకేమీ కించ కలగడం లేదా? సోక్రటీస్!” అని మీలో ఎవరయినా ప్రశ్నించవచ్చును. వారికి నేనిచ్చే సమాధానం ఇది: “ఈ విషయంలో మీరు పొరబడుతున్నారు. సత్సంకల్పం కలిగినప్పుడు సజ్జను లెప్పుడూ జీవితావకాశాలను గురించి, మరణావకాశాలను గురించి మీనమేమాలు లెక్కిస్తు కూర్చో కూడదు. నేను మంచి చేస్తున్నానా? చెడ్డ చేస్తున్నానా? అని మాత్రమే ఆలోచించాలి. మీ ధోరణినిబట్టి చూస్తే ట్రాయ్ యుద్ధ రంగంలో ముడించిన వీరులంతగా ముచివారు కారన్నట్టు తోస్తూంది. * థెటిస్ కుమారుడందరికన్నా ఎక్కువగా వీర విహారం చేశాడు. నలుగురిలోను అవమాన పడటంకంటే

* థెటిస్, అకిలస్ థెటిస్ దేవత కుమారుడు. అతని సహచరుడుపాట్రోడు క్లౌస్ ట్రాయ్ సమరానికి ముఖే మరణించాడు. దీనికి ప్రతీకారం చెయ్యాలని నిశ్చయించి అకిలస్ ట్రాయ్ రాజు ప్రియ కుమారుడు హెక్టరును యుద్ధంలో చంపివేసాడు.

ప్రాణాలగ్నించడమే సర్వోత్తమమని భావించాడు. అతడు హెక్టరును చంపివెయ్యాలి. తహతహపడుతూంటే దేవతామూర్తి అతని హాత “నాయనా, నీ సహచరుడు పాట్రోక్లూస్ ను చంపివేసినందుకు ప్రతిగా హెక్టరును సంహరించాలని అనుకుంటున్నావు. కాని, హెక్టరును చంపివేసిన తరువాత నీవుకూడా చనిపోతావు. జాగ్రత్తసుచూ!” అని హెచ్చరిక చేసింది. అయినా అతడా హెచ్చరిక లక్ష్యపెట్టలేదు. మృత్యువునై నా లక్ష్యపెట్టడండా నిర్భయంగా నిలబడ్డాడు. అపాయం కన్న, మృత్యువు కన్న ప్రతిష్ఠ చెల్లించుకోలేని బ్రతుకే అత్యంతము దుర్భరమని భావించాడు. అందుచేత తల్లికి “అమ్మా! నలుగురిలోను నవ్వులపాలై ఈ భూతలాని కంటిటికి భారభూతంగా ఒత్తికిండడం కంటే, నా శత్రువునిపై పగ తీర్చుకొని ఆ వెనువెంటనే మరణించడమే మేలు” అని సమాధానం ఇచ్చాడు. అఃలస్ మహావీరుని కావడ అన్నా, మృత్యుసన్నా ఏ మాత్రమయినా భయం ఉన్నదా? ఒక వ్యక్తి ఏ స్థానంలో నిలబడి ఉంటే ఆ స్థానంలోనే ఉండాలి. అపాయ సమయంలో కూడా అది విడిచిపెట్టకూడదు. ఆస్థానం స్వయంగా ఎన్నుకొన్నదయినా సరే! లేక, సైన్యాధిపతి నియమించినదయినా సరే! అది ఎన్నడూ విడిచిపెట్టకూడదు. తన కవమానం కలుగుతుండేమోనని భయపడాలిగాని, అసలిక మృత్యువును గూర్చి ఆలోచించనే కూడదు. ఏథెన్స్ నగర వాసులారా! ఇది ముమ్మాటికీ యధార్థం.

పోటిడే, అంఫిపాలిస్, డెలియమ్ యుద్ధాలలో మీ అందరిచేత నియంతులయిన సైన్యాధిపతులు నన్నాయా

సదేశాలలో నిలబడి పోరాడ వలసిందని ఆజ్ఞాపించారు. నేను వారందరి ఆజ్ఞల యదావధంగా అనుసరించాను. అనుచరులతో కూడి, శత్రువులతో శాయశక్తులా పోరాటం సాగించాను. నిర్భయంగా మృత్యుదేవత నెదుర్కొన్నాను. ప్రస్తుతం పరమేశ్వరుడు సన్నాక ప్రత్యేక కార్యక్రమం నెరవేర్చి ఉండని ఆజ్ఞాపించాడు. ఇతరులలోని, నాలోని లోపాలను నిశితంగా పరీక్షించే తాత్విక ఉద్యమమే ఆ ప్రత్యేక కార్యక్రమం. ఆ పరమేశ్వరుని ఆజ్ఞ ప్రకారమే ఈ తత్త్వవేత్త భర్తం నిర్వర్తిస్తున్నాను. మృత్యు భయం వల్ల గాని, తదితర భయాల వల్ల గాని ఈ ధర్మ నిర్వహణలో వెనుకంజ వేస్తే, నా ప్రవర్తన చాలా విచిత్రంగా మారిపోయిన దన్నమాట. అప్పుడు నన్ను న్యాయస్థానాని కీడ్చి, దేవతలు ఉన్నట్టు నాకు సమ్మతం లేదని న్యాయస్థానంలో నా మీద దోషారోపణ చెయ్యవచ్చును. అప్పుడది సబబే అవుతుంది. మృత్యువంటే భయపడితే, దైవవాణిని ఉల్లంఘించినట్లే; అజ్ఞానంలో ఉంటూ, విజ్ఞానినని విర్రవీగినట్లే. దైవాన్ని వ్యతిరేకించినందుకు న్యాయ స్థానంలో నేరారోపణ చెయ్యడంలో తప్పేమీ లేదు.

మృత్యువంటే భయపడడం విజ్ఞానుల మనుకునేవారు చేసేపనేకాని, నిజమయిన విజ్ఞానులు చేసేపని కాదు. దీనికి కారణం ఇది: మృత్యువు నిజ స్వరూపం ఎవరికీ తెలియదు. సామాన్యంగా మానవులంతా మృత్యువొక మహాశక్తిమని భావిస్తారు. ఒక వేళ అది మానవుని కొక మహోపకార మయినా కావచ్చును. కాని, ఈ విషయం ఇదమితం గా ఎవరికీ తెలియదు. అలాంటప్పుడు దానిని గురించి భయపడడం

కేవలం అజ్ఞత. తెలియనిది తెలుసునని నటించడ మొక గొప్ప అజ్ఞత, ఆత్మనంచన కాదా? ఇటువంటి వాటి నంద ర్భాలలోనే నాకు, మిగిలిన వాటికి కొంచెం తేడా ఉన్నదని అనుకుంటున్నాను. “బహుశః వారి కంటే నేనే విజ్ఞుడ నేమో” అని కూడా అనుకుంటాను. భూగర్భంలో ఏముందో నాకు తెలియదు. అలా-టప్పుడు నా కా విషయం తెలుసునని అనుకోను. దైవానికి గాని, మానవులకు గాని చేసే అన్యాయము, అగౌరవము, చాలా గొప్ప తప్పిదాలని నాకు తెలుసును. అందుచేత ఎల్లప్పుడూ మంచి సాధించడానికే శాశ్వత కృత్యప్రయత్నిస్తాను. ఈ విషయంలో నేనేమాత్రమూ వెనుకంజ పెయ్యను. భయపడను.

నాపై సిందారోపణ సంపర్భంలో దోషం నిర్ధారణ అయింది కనుక నాకు ఉరిశిక్ష విధించవలసిందే సని అనిటన్ అన్నాడు. లేకపోతే అరలు నాపై ఈ ఆరోపణలు చెయ్యడ మెందుకని ప్రశ్నించాడు. ఈ శిక్ష తప్పించుకొన్న పక్షంలో మీ కుమారులంతా నా ప్రసంగాలు విని నాకనిమై పోతారు అని కూడా అశ్చర్యం పోవచ్చు. మీలో ఎవరయినా నాతో ఈ విధంగా అసవచ్చును. “సోక్రటీస్ ! ఈసారికి మాత్రం మేము అనిటన్ మూల లక్ష్య పెట్టవలచుకో లేదు. నిన్ను విడిచిపెట్టివెయ్యవలెననే అనుకుంటున్నాము. అయితే ఒక పరతుమీదనే నిన్ను విడిచి పెడుతున్నాము. నీ ప్రస్తుత తాత్త్విక ధోరణి పూర్తిగా విరజ్జించాలి. మళ్ళీ ఇట్లాంటి పని గనక చేస్తే ఇక నీకు చురణ శిక్ష !”

ఇదే నిమిషమయితే, మాకందరికీ నేనిచ్చే సమాధానం ఇది. 'ఏథెన్స్ పౌరులారా! మీ అందరియెడల నాకెంతో గౌరవం ఉన్నది. అయితే నేను పరమేశ్వరాజ్ఞ పాటిస్తాను గాని మీ ఆజ్ఞ పాటించను. నా శరీరంలో ప్రాణం ఉన్నంత వరకు, జడసత్కాలున్నంతవరకు నా తత్వశాస్త్ర బోధనలు విరమించ దలచుకోలేదు. ఎదురుపడ్డ వారెవరితో నయినా నాకు అలవాటయిన ధోరణిలోనే ప్రసంగిస్తాను. ఏథెన్స్ నగరంలో కనబడిన ఏ వ్యక్తినయినా నేటిలాగ హెచ్చరిస్తాను. "మిత్రమా! నీవు ఏథెన్స్ నగర పౌరుడవు. ఇది విజ్ఞానానికి పేరెక్కిన మహానగరం. నిత్యము ఐశ్వర్యము, కీర్తి ప్రతిష్ఠలు, గౌరవము అపారంగా పెంపొందించుకోవాలని తాపత్రయ పడుతున్నావు. ఇచ్చన్నీ బాగా అభివృద్ధి పొందించుకొన్నా ఇంకా వీటికోసం రాత్రింబవళ్ళలాగే తాపత్రయపడుతున్నావు. అంతేగాని నిజమైన విజ్ఞానము, సత్య దృష్టి, ఆధ్యాత్మిక ఔన్నత్యము అభివృద్ధి పొందించుకోవాలని ఆలోచించడమే లేదు! అరలు నీ ఏ విషయాలే లక్ష్యపెట్టడం లేదు. దీనికి నీవేమీ కించపడడం లేదా?" అని అడుగుతాను.

ఆ వ్యక్తి నాతో "అవును! నా కవి కావాలి, అవి కావాలనే అనుకుంటున్నాను" అని సమాధానం చెప్ప వచ్చును. అలాగన్నంతమాత్రాన నేనతన్ని విడిచిపెట్టను. తిరిగి అతని ననేక విధాలుగా ఎదురు ప్రశ్నలువేసి పరీక్షిస్తాను. సమాధానాలు విని మళ్ళీమళ్ళీ పరీక్షిస్తాను. అతని దగ్గర నద్గుణాలేవీ లేవనీ, ఉన్నాయని ఊరికే అంటున్నాడనీ తోస్తే, నేనతనిని మందలిస్తాను. ఆ వ్యక్తి గొప్పవనుకుంటున్నవి

కావనీ, అల్పమయిన వనుకుంటున్న సద్గుణాలే గొప్పవనీ
 హెచ్చరిస్తాను. పెద్దలయినా సరే! పిన్నలయినా సరే!
 స్వదేశ పౌరులయినా సరే! విదేశీయులయినా సరే! ఎవ
 రెదురు పడినా వారందరితోను పైన చెప్పిన విధంగానే నా
 ప్రసంగం ప్రారంభిస్తాను. తత్రాపి, ఏథెన్స్ పౌరులు నా
 సోదరులు కనుక వారి కీ మాటలు నొక్కి నొక్కి వక్కా
 ణిస్తాను. ఇది కేవలం ఈశ్వరాజ్ఞ. ఇటువంటి ఈశ్వర సేవకంటే
 గొప్ప దేమీ నా కీ రాజ్యంలో గోచరించ లేదు. చిన్న
 వారైనా, పెద్దవారైనా మీ అందరినీ హెచ్చరించడం కంటే
 నాకు వేరేకార్యంతర మేమీలేదు. ఆస్తిపాస్తులను గురించి,
 మిమ్మల్ని గురించి పట్టించుకోవద్దనీ, మొట్టమొదటగా మీమీ
 ఆధ్యాత్మికాభివృద్ధిని గురించి శాయశక్తులా ప్రయత్నించ
 వలసిందనీ ప్రబోధిస్తుంటాను. ఈ విధంగా హెచ్చరిస్తూ
 ప్రబోధించడంకంటే నేను వేరే చేసేపని ఏమీలేదు. ధనం
 వల్ల సుగుణాలు ఎన్నడూ అలభడవు. కాని, సుగుణాలవల్ల
 ధనమూ ఇతర ప్రయోజనాలూ వస్తాయి. అంతేకాదు,
 సుగుణాలవల్ల ఆయా వ్యక్తులకే గాక, సామాన్యంగా అందరికీ
 అనేకవిధాల మంచి జరుగుతున్నది. నేను ప్రజా సమూహానికి
 చేసే ఉపదేశాలివి. ఈ సిద్ధాంతాలు, యువకులను తప్పుడు
 దారులు పట్టించే పక్షంలో నేను దుర్మార్గుణ్ణే. అసలు నేను
 బోధించే దిది కాదని ఎవరైనా అంటే, వారనేది కేవలం
 అసత్యం.

ఏథెన్స్ నివాసులారా! మీరు అనిటనే చెప్పినట్టు
 చేసినా సరే. చెయ్యకపోయినా సరే! నాకు శిక్ష విధించినా

సరే! విడిచిపెట్టినా సరే! నా ప్రసంగ ధోరణిని నే నెన్నటికీ మార్చను, అనేకమూడులు మరణశిక్ష తెదుర్కోవలసివచ్చినా సరే! నా పంథా విడిచిపెట్టను. దీనికిక తిరుగు లేదు !

ఏళ్లా పాదులారా! నా ప్రసంగాని కడ్డు తగల కండి. దయచేసి నేను చెప్పేది శ్రద్ధగా వినండి. నా ప్రసంగం అంతా సాంతంగా వినాలని మారా నేనూ ఒప్పందం చేసుకొన్నాము. ఇంకా చెప్పవలసింద చాలా ఉన్నది. అది వింటూంటే గట్టిగా కేకలు పెట్టాలని మీ కనిపించవచ్చును. కాని, కొంచెం ఓపిక సత్తి అదంతా కొనసంలా వినడం మీ కందరికీ మంచిదని నా అభిప్రాయం. అందువల్ల మున్ముందుకూడా కేకలు వెయ్యవద్దని కోరుతున్నాను. నా వంటి వ్యక్తిని మీ రంతా కలిసి చంపించి పేసే, దానివల్ల నా కంటే మీకే ఎక్కువ అపకారం జరగ గలదు. ఈ ఓషయం బాగ్రత్తగా గమనించవలసినదని కోరు తున్నాను. మెలిటస్ గాని, అనిటస్ గాని నా కపకృతి చెయ్య లేరు. వీరే గాదు. ఇంకెవ్వరూ నాకపకారం చెయ్యలేరు. ఒక చెడ్డ వ్యక్తి తన కంటే మంచి వ్యక్తి కెన్నడూ చెడుగు చెయ్యలేడు. అనిటస్ తనకంటే ఉత్తమ వ్యక్తిని హతమార్చి వెయ్యవచ్చును. లేక అతనికి ప్రవాస శిక్ష విధించవచ్చును. లేక అతని పౌరస్వత్వానికి సంబంధించిన హక్కులన్నీ తొల గించి వెయ్యవచ్చును. అనిటస్సు, తదితరులు కలిసి ఆ వ్యక్తికి గొప్ప వేదన కలిగించామని అనుకోవచ్చును. అక్కడే పౌర పాటు పడుతున్నారు. అన్యాయంగా ఇంకొకవ్యక్తి ప్రాణాలు తియ్యడంవల్ల - ఆ దుష్కృత్యం చేసే వ్యక్తికి వచ్చే హాని

యింకా పెద్దది. అనిటన్ ఇటువంటి అకృత్యం చేస్తున్నాడు. ఇదంతా మీరు జాగ్రత్తగా గమనించే వలసిన విషయం. ఏథెన్స్ పౌరులారా! నాకోసం వేమీ సేనీ వాదన వెయ్యడం లేదు. ఇదంతా కేవలం నా కోసమే చేస్తున్నానని మీరనుకోవచ్చును. కాని, నన్ను శిక్షిస్తే మీరంతా ఆ పరమేశ్వరుని యెడల అపరాధం చేసినావారవుతున్నారు! ఆయన నన్ను మీ కొక కానుకగా సమర్పించాడు. కనక మీ కోసమే నేనిదంతా నొక్కి నొక్కి సకాణిస్తున్నాను.

మీరంతా కలిసి నన్ను చంపివేస్తే, నా వంటి వ్యక్తి మరొకడు మీకు లభించడం చాలాకష్టం. ఇప్పుడు చెన్నబోయే ఉపమానం అనుందర్భంగా కనిపించవచ్చును. నే నొకవిధమైన కందిరీగ వంటి వాణ్ణి. ఇటువంటి నన్ను పరమేశ్వరు డీరాజ్యం కోసం ప్రసాదించాడు. ఈ విశాల రాజ్యం ఒక మహాశ్వం వంటిది. ఇందువల్ల నే దీనికి అడుగు చాలా మందంగా పడుతున్నది. కనకనే ఇది మున్ముందుకు సాగ లేకపోతున్నది. దీనిని వడివడిగా నడిపించడం చాలా అనసరం. ఈ రాజ్యాశ్వాన్ని శీఘ్రంగా నడిపించడానకే భగవంతుడు నన్నే రాట్లాటచేశాడు. ఇందువల్ల నే రాత్రి, పగలు అనకుండా ఎక్కడబడితే అక్కడ మిమ్మల్ని అందరినీ అనేక విధాల హెచ్చరిస్తున్నాను. నా వంటి వ్యక్తి ఇంకొకడు లభించడం దుర్భటం. కనక నన్ను విడిచిపెట్టవలసిందని కోరుతున్నాను. హఠాత్తుగా మేల్కొలిపితే నిద్రపోయేవారికి కోపంవస్తుంది. మీ రిప్పుడలాగే ఉన్నారు. అనిటన్ సలహాప్రకారం నన్నొక్క దెబ్బతో చంపి వెయ్యవచ్చునని అనుకుంటున్నారు. ఆ సైన్య జీవితాంతము

హాయిగా కళ్ళు మూసుకొని నిద్రపోవచ్చునని మీ అభిప్రాయం. భగవంతుడు మిమ్మల్ని మేల్కొల్పడానికి కందిరీగ వంటి వ్యక్తి నెనైనై నా ఇంకొకరిని పంపకపోతే మీ రా విధంగా గాఢనిద్రలో పడి మైశురచి ఉండవచ్చును. పరమేశ్వరుడు మీకోసం సన్నోక కానుకగా ఇచ్చాడని ఇంతకుపూర్వం అన్నాను. నా ఉద్యమంలో గల యాధార్థ్యం ఇప్పుడు తెలియజేస్తున్నాను.

నేనుకూడా మిగిలిన మానవులలాగ ప్రవర్తిస్తే, నాకు సంబంధించిన సొంత వ్యవహారాలను గురించి అశ్రద్ధచేసి ఉండను. మాటిమాటికీ మీదగ్గరికి వచ్చి హెచ్చరికచేస్తూ మీ పనులన్నీ పాడుచేసి ఉండను. సహోదరునివలె మీ సన్నిధికివచ్చిసద్గుణాలలవరచుకోవలసిందని అనేకవిధాలుగా హెచ్చరించాను. ఈ విధమయిన ప్రబోధంవల్ల నాకేమయినా ప్రతిఫలం ముట్టిఉంటే, దానిలో కొంత అర్థం ఉండేది. అసందర్భంగా నా మీద దోషారోపణ చేసిన వారుకూడా నే నెవరి దగ్గరగాని ప్రతిఫలం స్వీకరించానని ఆరోపించలేక పోయారు. అందుకు వారికి నాక్ష్యం చెప్పేవారు లేరు. ఈ సంగతి మీరంతా గ్రహించే ఉంటారు. అదీగాక నేను కేవలం లేమితో బాధపడుతున్నాను. నా మాటలలోని సత్యం నిర్ధారణ చెయ్యడానికి నా దారిద్ర్యమే కావలసివంత సాక్ష్యం. నే నెప్పుడూ వ్యక్తులకే సలహాలిస్తూ నా కాలం అంతా ఆ విధంగానే గడుపుతున్నాను. అంతేగాని రాజ్య పరిపాలనను గూర్చి బహిరంగంగా కలుగజేసుకుని, ప్రభుత్వానికి సలహా లేవీయివ్వడం లేదు. ఇది చాలమంది కాశ్చర్యం కలిగించి ఉండు

వచ్చును. దీనికిగల కారణం మీకు తెలియజేస్తున్నాను. అనేక మారు అనేక ప్రదేశాలలో నా లోలోపల వినిపించే దివ్యవాణిని గూర్చి ప్రస్తావించాను. ఆ దివ్యవాణి నా అంత రాంతరాలలో అప్పుడప్పుడు ప్రతిధ్వనిస్తూఉంటుంది. మెలిటస్ తన దోషారోపణ పత్రంలో దీనినిగూర్చే అపహాస్యంచేశాడు. బాగా పసితనంలోనే నాకీ దివ్యవాణి వినిపించేది. ఏదైనా ఒక అకార్యం చేయబోతూంటే- అది చెయ్యవద్దని ఆ దివ్యవాణి ప్రబోధిస్తుంది. అంతేగాని ప్రత్యేకంగా ఒకపని చెయ్యవలెనని నిర్దేశించదు. నేను రాజకీయవేత్తగా వ్యవహరించక పోవడాని కిదే కారణం. ఈ దివ్యాదేశం సముచితమైనదే అని నా అభిప్రాయం. రాజకీయాలలోనే గనక ప్రవేశించి ఉంటే, నాకుగాని, మీకుగాని ఏమీప్రయోజనం కలిగి ఉండేదికాదు. పైగా, చాలాకాలం క్రితమే నేనా రాజకీయాల్లోపడి నశించి పోయేవాణ్ణి. ఉన్నది ఉన్నట్టుగా యధార్థం మీ ఎదట ఉంచాను. దీనికి మీ రన్యథా భావించి బాధపడకండి! ఈ రాజ్యంలో అనేక మైన అన్యాయాలు జరుగుతున్నాయి. అనేక మైన అపభ్రంశపు పనులు జరుగుతున్నాయి. ఈ అకార్యాలను గురించి మీతోగాని, అధికసంఖ్యాకు లెవరితోగాని ఎదురుగా నిలబడి పోరాడే వ్యక్తి ప్రాణాలతో బ్రతికి బయట పడడు! అసలు ఉన్న యధార్థం ఇది! చాలా స్వల్పకాలమే జీవించినా, న్యాయంకోసం పోరాడే వారెప్పుడూ అనధికార వ్యక్తులుగానే ఉండిపోవాలిగాని రాజ్యములో పదవులేవీ స్వీకరించకూడదు.

నేను చెప్పేదానికి విశ్వసనీయమైన రుజువొకటి చూపించగలను. నోటి మాటలకు సంబంధించిన రుజువుకాదిది. మీ రందరూ హద్దించే కార్యాచరణకు సంబంధించినది. నే నిప్పుడు చెప్పబోయేది నా జీవితంలో ఒక ఘట్టం. వృత్తువు నై నా లక్ష్యపెట్టకుండా నిర్భయంగా అన్యాయాని కెదురుగా నిలిచి నేను పోరాడి ఉండవలసినదేనని - ఇది విన్నతరవాత మీ కనిపిస్తుంది. ఇది న్యాయస్థానానికి సంబంధించిన గాధ. ఒహూళి ఆతి ఆసక్తితో విండానికి దీనిలో ఏమీ శకపో వచ్చును. కాని గాధ మాత్రం యధార్థం. ఏథెన్స్ పౌరు లారా! నే నెనలు ప్రభుత్వానికి సంబంధించిన ఒకేఒక పదవి స్వీకరించాను. అది శాసన సభ్యత్వం. మాది ఆంటీయాకిన్ తెగ అని మీకు తెలుసును. ఆర్గినూసే * యద్ధం ముగిసిన తరవాత మన సైన్యాధిపతులు కొందరు రణరంగంలో చని పోయిన వారి శరీరాలు స్వాధీనపరచుకోలేదు. దానిపై జరిగిన సైన్యాధిపతుల విచారణ సమయంలో అధ్యక్షాధికారం వరస ప్రకారం మా తెగవాటికి వచ్చింది. మీ రా సైన్యాధిపతు

* ఆర్గినూసే. ఆర్గినూసే ద్వీపాల సమీపంలో జరిగిన నౌకాయుద్ధంలో ఏథెన్స్ నగరవాసులు స్వాభావానులను ఓడించివేశారు. ఆ యుద్ధంలో. శత్రువులు ఏథెన్స్ వాసులకాలకుకొన్నిటిని సముద్రంలో ముంచివేశారు. వాతావరణ పరిస్థితి రాగుండకి పోవడంవల్ల, ఆ నౌకలో పనిచేసే కళా సున్ని కొందరిని పక్షిందానికి పాలు పడలేదు. ఆ సమయంలో అక్కడ ఉన్న సైన్యాధిపతులే దానికి కారణమని, వారిలోకొందరిమీద నేరారోపణ చేశారు. మొట్టమొదట ఆయనకు ఈ విధంగా చరణశిక్ష విధించారు.

లందరినీ మూక ఉమ్మడిగా విచారించాలి అని అన్నారు. అది న్యాయ సూత్ర విరుద్ధం. ఆ విషయం తరువాత మీరుకూడా అంగీకరించారు. అప్పడేర్పడిన ప్రైటనీ * సంఘసభ్యులలో నేను ఒక్కణ్ణే న్యాయసూత్ర విరుద్ధంగా విచారించడం అనుచితమని అన్నాను. అంతేకాదు. ఆ విషయంలో మీ కందరికీ వ్యతిరేకంగా ఓటు చేశాను. దానిమీద అప్పడు ప్రసంగించిన వ్యక్తు లందరికీ నా మీద ఆగ్రహం కలిగింది. నన్ను నిర్బంధించి విచారణ చేయాలని వారందరూ నొక్కి వక్కాణించారు. మీరుకూడా అదే ధోరణిలో కేకలు పెట్టి గందరగోళం చేశారు. ఆ సమయంలో మీతో వ్యతిరేకించడం వల్ల కారాగారశిక్ష, మరణశిక్ష - రెండూ ఒక్కసారిగా నా మీద విరుచుకు పడేవే. కాని, వాటికి భయపడి మీరుచేసే అన్యాయంలో పాల్గొన దలచలేదు. న్యాయం, ధర్మం నా పక్షాన ఉన్నాయి. అందుచేత మరణశిక్షపడినా సరే, మీ కందరికీ వ్యతిరేకంగా నిలబడాలనే నిశ్చయించాను. ఆసంఘటన ప్రజాస్వామ్యం అమలులో ఉన్న రోజులలో జరిగింది. అటు పిమ్మట 30 మంది అల్పసంఖ్యాకులు † రాజ్యాధికారం తమ హస్తగతం చేసుకొన్నారు. నన్ను, మరి నలుగురిని తమ నన్ని

* ప్రైటనీ, ప్రైటనీ అంటే 50 మంది సభ్యులుగల సంఘం. ఒక నెలరోజుల వరకు ఈ సంఘం ఏథెన్స్‌లో గాఢసభకు కార్యనిర్వాహకవర్గంలా వ్యవహరిస్తుంది.

† 30 మంది నియంతలు. స్పార్టా, పెర్సియాలు రెండూకలసి ఏథెన్స్‌ను ఓడించివేసినప్పుడు గ్రీకుపూర్వం 411 లో అల్పసంఖ్యాకవర్గ విప్లవం చెలరేగింది. ఆనంతరం 30 మంది నియంతలు స్వల్పకాలం గ్రీకులలో తమ పరిపాలన కొనసాగించారు.

ధికి రావలసిందని వారాజ్ఞాపించారు. మేమంతా అక్కడికి వెళ్ళాము. సలామిస్ నుంచి లియాన్ ను నిర్భంధించి తీసుకు రావలసిందని మా కుత్తరువు లిచ్చారు. అతన్ని చంపివెళ్ళాలని వారి సంకల్పం. తాము చేసే దుష్కృత్యాలలో సాధ్యమైనంతవరకు చాలామందిని ఇరికించాలనే వారీ కుతంత్రం వన్నారు. వారి దుశ్చర్యల కిది ఒక ఉదాహరణ.

మృత్యువంటే తృణప్రాయం అని, మాటలవల్లేకాక, నా చేతలవల్లకూడా స్పష్టంగా నేనా సమయంలో వ్యక్తంచేశాను. ఏదైనా అన్యాయం నా వల్ల జరగగలదేమోనన్న భయం ఒకటే నా ప్రధాన సుస్య అని కూడా నొక్కి వక్కాణించాను. అప్పుడా అల్పసంఖ్యాకులకు సర్వాధికారాలూ హస్తగతమై ఉన్నాయి. వా రేదిచేసినా దానికిక తిరుగులేదు. అయినా నేను భయపడలేదు. ఆ అన్యాయాని కొడికట్టలేదు. మేమందరము ప్రభుత్వ భవనంలో నుంచి తిరిగి వచ్చాము. మిగిలిన నలుగురు సలామిస్ వెళ్ళి లియాన్ ను బంధించి తీసుకువచ్చారు. నేను మరి ఆ గొడవే తలపెట్టకుండా తిన్నగా ఇంటికి వెళ్ళిపోయాను. పిమ్మట స్వల్పకాలంలోనే ఆ అల్ప సంఖ్యాకుల పరిపాలనను తుడిముట్టించడం జరిగింది. లేకపోతే నాకు మరణ దండన పడవలసిందే. నేను చెప్పేవాటికి చాలామంది సాక్షులున్నారు.

ఇన్నాళ్ళనుంచీ నేను న్యాయపక్షమే వహించి పని చేశాను. ధర్మంకోసం పోరాడడం నా ప్రథమ కర్తవ్యమని భావించాను. ఎటువంటి విషయంలోనైనా ధర్మ దృష్టితోనే

ప్రవర్తించాను. నేనే కనక ప్రభుత్వపదవి చేపట్టి ఉంటే, ఇంత కాలం ఇలాగ ప్రాణాలతో బతికి బయట పడగలననే మీ రూహిస్తున్నారా? అది ఎన్నటికీ జరిగి ఉండదు. నేనే కాదు, మరి ఏ వ్యక్తి అయినా, ఈ పాటికి రాజకీయాలకు బలిఅయి ఉండవలసిందే. ప్రజాహిత్యపహారాలలోను, వ్యక్తిగత విషయాలలోను కూడా నే నెప్పడూ ఒక విధంగానే వ్యవహరించాను. కొంతమందిని నా శిష్యులని దుష్ప్రచారం చేస్తున్నాడు. వారుగాని, తదితరులుగాని, చేసే దుశ్చర్యలకు, దురాలోచనలకు నేనెన్నడూ లొంగిపోలేదు. అదేగాక నాకు శిష్యులని చెప్పదగ్గవారెవరూ లేరు. అయితే నా ధోరణిలో నా ఉద్యమం సాగిస్తూండగా, పెద్దలుగాని, పిన్నలుగాని నా దగ్గరికి వచ్చి, నా ప్రసంగాలు వినదలచుకుంటే అటువంటి వారి నెవ్వరినీ నేను తిరస్కరించలేదు. అదీ గాక కేవలం ధనం ప్రతిఫలంగా ఇచ్చినవారితోనే ప్రసంగించడం ఎన్నడూ జరగలేదు. ధనవంతులయినా, దరిద్రులయినా నన్ను ప్రశ్నించవచ్చును. తిరిగి నా ప్రశ్నలకు సమాధానాలివ్వవచ్చును. నేను చెప్పేది శ్రద్ధగా ఆలకించవచ్చును. నా ప్రసంగం విన్నవారు సజ్జనులుగా మారినా, దుర్జనులుగా మారినా దానికి నేనే హేతువని అనడం న్యాయంకాదు. నేనై. ఎవరికీ ఎన్నడూ ప్రశ్నేకంగా బోధించిందేమీ లేదు అలాగ ఒకరికి బోధిస్తున్నానని నేనెన్నడూ నిర్దేశించి చెప్పలేదు. చెప్పేదేదో అందరికీ బహిరంగంగానే చెబుతూ వచ్చాను. అలాగ కాకుండా, ఏకాంతంలో నా దగ్గర ఏదో నేర్చుకున్నామని కాని, విన్నామని కాని, ఎవరైనా అంటే - అది కేవలం అబద్ధం.

అయితే ఎడ తెరపి లేకుండా జనం చాలామంది ఆ విధంగా నాతో ప్రసంగిస్తూ ఉండడానికి కారణమేమని ఎవరయినా ప్రశ్నించవచ్చును. పౌరులారా! ఈ విషయంలోగల యధార్థమంతా మీ కింతకుపూర్వమే విశదం చేశాను. కొంతమంది తామే సర్వజ్ఞులమని అహంకరిస్తూ ఉంటారు. ఎదురుప్రశ్నలు గురిపించి వారి బండారం బయటపెట్టడమంటే చాలామంది శ్రోతల కెంతో ఇష్టం. అదిగాక, దానిలో కొంత వినోదంకూడా ఉన్నది. ఈ విధంగా అడ్డుప్రశ్నలు వేసి ఇతరులను పరీక్షించే వ్యవహారం అంతా ఆ పరమేశ్వరుడే నా కేర్పరచాడు. సామాన్యంగా ఈశ్వరసంకల్పం దివ్యవాణి, దివ్యదృశ్యాలు మొదలయిన వాటిద్వారా సువ్యక్తం అవుతుంది. నా కిది ఈ విధంగానే వ్యక్తమయింది. ఏథెన్స్ పౌరులారా! ఇదంతా అక్షరాలా యథార్థం కాకపోతే, నిజం నిలకడమీద తేలుతుంది.

యువకులను తప్పదారులు పట్టిస్తున్నానని అన్నారు. తమ చిన్నతనంలో నేను దుర్బోధలు చేశానని గుర్తించిన పెద్దలిప్పుడు ముందుకు వచ్చి నిలబడి నా మీద నిందారోపణకు ప్రక్రిమించ వలసిందని కోరుతున్నాను. అటువంటి వారొక వేళ ముందుకువచ్చి నిలబడడాని కిష్టపడకపోతే, వారితండ్రులు సహోదరులు, ఇంకా మిగిలిన జ్ఞాతులు మొదలయిన బంధువులు నా ఎదట నిలబడి నా నల్ల వారివారి కంటుంబాల కెటువంటి అపకారాలు జరిగాయో విశదంగా వివరించి చెప్పవచ్చును. వారందరికీ ఇదే తెగిన సమయము. అలాంటి వారెందరో నా కిప్పుడు ఈ న్యాయస్థానములో కనిపిస్తున్నారు.

అదిగో అక్కడ క్రిటో కనిపిస్తున్నాడు. మేమిద్దరం సమాన వయస్కులం. ఒకే ప్రదేశంలో ఇరుగుపొరుగులముగా ఉంటున్నాము. అతని కుమారుడు క్రిటోబ్యులస్ కూడా ఇక్కడే ఉన్నాడు. అదిగో ఆ ప్రక్కన ఎస్కెస్ తిండిలై సేవియాన్ కనబడుతున్నాడు. ఇంకొకచోట ఎపిజెస్ తిండి వంటిఫన్ కూర్చోని ఉన్నాడు. లడేగాక, నాతో కలిసి మెలిసి తిరిగిన వారి సోదరులెందరో ఈ న్యాయస్థానంలో ఉన్నారు. అది గదిగో! ఆమూల నికోస్ట్రాటస్ కనబడుతున్నాడు. థియోన్ డోటిడన్ కుమారుడు అతడు. థియోడోటన్ అతనికి సహోదరుడు. ఆ థియోడోటన్ చనిపోయాడు. కనక ఇష్పడిక నిజం చెప్పకుండా నికోస్ట్రాటస్ ను అడ్డు పెట్టేవారెవరూ ఉండరు. డెమోడోకస్ కుమారుడు, థియేజస్ సోదరుడు అయిన పారలస్ కూడా ఇక్కడే ఉన్నాడు. ఇదిగో! ఈ మూల అరిస్టన్ కొడుకు ఎడై నూంటస్ కనబడుతున్నాడు. అతని సోదరుడు స్లేటో కూడా ఇక్కడే ఉన్నాడు. వీరేగాక అపోలోడోంస్ సోదరుడు ఈస్టోడోంస్ కూడా ఇక్కడే ఉన్నాడు. ఇలాగే ఇక్కడవారిని ఇంకా చాలామందిని పేర్కొనగలను. తన దోషారోపణ ప్రసంగం ముగిసిన తరువాత మెలిటస్ వీరిలో కొందరి నయినా సాక్షులుగా పేర్కొని ఉండవలసింది. అతడొక వేళ మరిచిపోతే, మించిపోయినదేమీ లేదు. ఇష్పడియినా వీరిని పిలిచి సాక్షులుగా పరీక్షించవచ్చును. ఈ ప్రసంగం విరమించి నే నతని కా అవకాశం కలిగిస్తాను. పోనీ తన కేదై నా మరొక సాక్ష్యం ఉంటే అతడది ఇక్కడ పేర్కొనవచ్చును. పౌరులారా! నిజాని కలాంటి సాక్ష్యాలు, సంపన్నాలు ఏవీ

లేవు! మెలిటన్సు, ఎనిటస్సు, పలిసి నేను యువకులను పెడదారులు పట్టించానని ఆరోపించారు. కాని ఆ యువకుల తలిదండ్రులు మొదలయిన పెద్దలంతా నా క్రొవ్వున నిలబడి నిజానిజాలు చెప్పడానికి సిద్ధంగా ఉన్నారు. ఆ విధంగా నా వల్ల ప్లాటోపోయూరన్న యువకులే కాదు, ప్లాటోపోకుండా ఉన్న పెద్దలు, తల్లిదండ్రులు మొదలయిన బంధువులుకూడా నా వైపు సాక్ష్యం ఇవ్వడానికి సిద్ధంగా ఉన్నారు. వీరందరూ నేను యధార్థమే చెబుతున్నాననీ, మెలిటన్ కేవలం అబద్ధా లాడుతున్నాడనీ, గుర్తించారు. కేవలం న్యాయం కోసం, సత్య సంరక్షణకోసం సాక్ష్యం చెప్పడాని కేక్కడకు వచ్చారు. లేకపోతే వారంతా నాకీ విధంగా ఆసరాగా నిలబడవలసిన అవసరం ఏమి ఉన్నది?

ఏథెన్స్ పౌరులారా! నేను స్వరక్షణకోసం చెప్పగలిగినదంతా ఇంతే! అయినా ఇంకొక్కటా! ఇప్పుడు నేనున్న పరిస్థితులలో ఇతర పూర్వం కొంతమంది వలవల విలపిస్తూ శిక్షలు తగ్గించవలసినదనీ, రద్దుపరచవలసినదనీ న్యాయాధిపతులను ప్రార్థించి ఉండవచ్చును. అంతేకాక పిల్లలుగల వారమని చెప్పి, న్యాయాధిపతుల ఎడటికి తీసుకొని వచ్చి, చూపి ఉండవచ్చును. ఇంకా వారివారి బంధువులు, స్నేహితులుకూడా ఇక్కడికివచ్చి న్యాయాధిపతులను ప్రార్థించి బతిమాలి ఉండవచ్చును. ఆ విధంగా చేస్తే ఎటువంటి వారి కయినా హృదయం ద్రవించడం సహజం. నేనిప్పుడు చాలా ప్రమాదకరమైన పరిస్థితిలో ఉన్నానని మీరందరూ ఎరుగుదురు. అయినా ఇటువంటి పని ఏమీ చెయ్యడం లేదు,

ఇందువల్ల వెనక ఆ విధమయి పనులు చేసి న్యాయాధిపతులను ప్రార్థించిన వారికి నా నడవడి కిట్టకపోవచ్చును. వారు నామీద అక్కసు కొద్దీ విచారణలో నాకు వ్యతిరేకంగా వోటు పేయవచ్చును. అలాంటి వారెవరూ ఇక్కడ లేరనే అనుకుంటున్నాను. కాని, ఒక పేళ ఉన్నపక్షంలో వారికి ఈ విధంగా సమాధానం ఇస్తున్నాను.

“నేను మనిషిని, మిగిలిన వారి లాగే రక్తమాంసాలున్న వ్యక్తిని. అంతేగాని హోనురు మహాశవి ఒక సందర్భంలో పేర్కొన్నట్లుగా “రాయిసీ రప్పనూ” కాను. నాకు ముగ్గురు కుమారులు. వారిలో మొదటివాడు కొంచెం చేతి కంది వచ్చాడు. మిగిలిన పాళ్ళిద్దరు ఇంకా చిన్నవాళ్లు. అయినా నన్ను విడిచి పెట్టవలసిందని మిమ్మల్ని ప్రార్థించడం కోసం వారి నెవరినీ ఇక్కడకు తీసుకురాదలుచుకోలేదు. ‘ఎ? ఎందుకు తీసుకు రాకూడదు?’ అని ఎవరికయినా స్ఫురించవచ్చును. అహంభావం చేతిగాని, మీయెడల గౌరవ లోపం వల్లగాని నేనీ విధంగా ప్రవర్తించడంలేదు. నాకు మృత్యు భయం ఉన్నదా? లేదా? అన్నది వేరే ప్రశ్న. దానిని గురించి నేనిప్పుడు ప్రస్తావించను. ప్రజాభిప్రాయం గొంపించే వ్యక్తిని నేను. నా పిల్లలను న్యాయస్థానం లోనికి తీసుకు రావడం నాకుగాని, మీకుగాని, మన దేశానికి గాని గౌరవ ప్రదంకాదు. నేను బాగా పెద్దవాణ్ణియ్యాను. వేత్తననీ, విజ్ఞానిననీ పేరు పొందాను. ఇటువంటి వ్యక్తి దీనంగా, నీచంగా ప్రవర్తించడం సముచితం కాదు. సోక్రటీసు ఒక విధంగా మిగిలిన వారికన్నా గొప్పవాడని ప్రపంచం నిశ్చయించింది.

ఈ అభిప్రాయం సముచితమైనా కాకపోయినా ఇలాంటిభావం ఒకటి వర్పడిఉన్నది. విజ్ఞానంలోను, సాహసంలోను ఇంకా ఇతర గుణాలలోను ఇతరులకన్న అధికులని వేరెన్నిక గన్న మీలో ఎవరయినా న్యాయస్థానంలో ప్రవేశించి న్యాయాధిపతుల సమక్షంలో నైచ్యానికి దిగితే అది ఎంత తలవంపు ! పెద్ద పేరు ప్రతిష్ఠలున్నవారు శిక్షలు పడగానే న్యాయస్థానంలో ఎంతో నీచంగా, అగౌరవంగా ప్రవర్తించటం నేనెరుగుచును. చనిపోతే చాలా భయంకరమైన యాతన తనో అనుభవిస్తామనీ, జీవించనిస్తే ఇక అమృతం మైపోతామనీ భావిస్తూ ఉంటారు. ఆ వ్యక్తులు. ఏదెన్ను సగరాని కటువంటి వారి వల్ల ఎంతయినా అప్రతిష్ఠ కలుగుతున్నదని నా అభిప్రాయం. పౌరులంతా గౌరవించి ఆదరించే అటువంటివారి నైచ్య ధోరణి పై దేశాలవారెవరయినా పరిశీలిస్తే, ఆ భీరువులు, స్త్రీలకన్నా అన్యాయంగా ఉన్నారని అంటారు. కొంచెం పేరు ప్రతిష్ఠలున్న పెద్దమనుష్యులెవరూ అటువంటి దైన్యానికి, నైచ్యానికి సిద్ధపడకూడదు. ఒకవేళ ఎవరైనా అలాగ దిగజారి పోతే మీరు దాని కంగీకరించ కూడదు. ఏడుపు మొగం పెట్టి పిల్లలను చూపించి న్యాయస్థానంలో బీభత్సంగా వ్యవహరించి మన సగరానికి అప్రతిష్ఠ కలిగించే వారిని, తదితరులకన్న ఎక్కువగా శిక్షించడమే మా అభిమతమని మీరందరూ వ్యక్తం చేయాలి.

[ప్రజాభిప్రాయం మాట అటుంచినా, న్యాయమూర్తులను కాళ్ళావేళ్ళా పడి పార్థించి, ఆ విధంగా శిక్ష పడకుండా విడుదల పొందడం చాలాతప్పు. విషయాలన్నీ పూర్తిగా

వివరించి న్యాయం తయైపు ఉన్నదని వారికి సచ్చ చెప్పి ఆ ప్రకారంగా విడుదల పొందడమే సరియైన పద్ధతి. ఇష్టం పచ్చిన వారిని విడిచిపెట్టడం కాదు న్యాయమూర్తిలు చెయ్య వలసిన పని. సాక్ష్యం అంతా జాగ్రత్తగా పరిశీలించి నిష్పక్ష పాతంగా తీర్పు చెప్పడమే వారనుసరించవలసిన మార్గం. ధర్మసూత్రాల ప్రకారం విచారణ జరిపి తీర్పులిస్తామనీ, ఇష్టా నిష్టాలను బట్టి తీర్పు లివ్వమనీ న్యాయాధిపతులంతా ప్రమాణాలు చేశారు. దీనికి వ్యతిరేక ధోరణిలో న్యాయాధిపతుల నెంతమాత్రం ప్రోత్సహించకూడదు. న్యాయమూర్తులారా! మీరటువంటి తప్పుడు ప్రోత్సహాలకు లొంగిపోకూడదు. ఈ విధంగా ప్రోత్సహించడం కేవలం న్యాయ సూత్రాలకు వ్యతిరేకమయిన వంచనేగాని మరేమీకాదు. దానిలో దైవభక్తి, ధర్మనిష్ఠ ఉన్నాయని అనుకోవడం వట్టి భ్రమ. దైవభక్తి బొత్తిగా శూన్యమని నామీద మెలిటన్ ఒక ఆరోపణ చేశాడు. ఈ వ్యవహారంలోనే ఇప్పుడు విచారణ జరుగుతున్నది. ఇలాంటి తరుణంలో దైవ విరుద్ధము, అగౌరవకరము అయిన తప్పుడుపని నేను చేయను. ఆ విధంగా మీరు కోరడం న్యాయం కాదు. ఏథెన్స్ పౌలులారా! మీరు కొన్ని పవిత్ర ప్రమాణాలకు కట్టుబడి ఉన్నారు. ప్రార్థించి, బతిమాలి బామాలి ఏదో విధంగా పవిత్ర ప్రమాణా లుల్లంఘింప జేయడం న్యాయం కాదు. అలాగ చేస్తే, అసలు దేవతలే లేరని మీకు బోధిస్తున్నా నన్నమాట. దేవతలు లే రన్నానని నామీద చేసిన ఆరోపణకు నేనే ప్రోద్బలం కలిగిస్తున్నా నన్నమాట. నా నిర్దోషిత్వం రుజువు చేసుకోడానికి బదులుగా

దోషినని అంగీకరిస్తున్నానన్నమాట. కాని, నా ఉద్దేశ్యం అది కాదు. దేవతల ఉనికిపై నాప గట్టినమ్మకమే ఉన్నది. నాపై దోషారోపణలు చేసేవారు విశ్వసించే దేవతలకన్నా మహత్తరులు వారు!

ఏథెన్స్ పౌరులారా! న్యాయాధిపతులారా! మీకూ ఆ పరమేశ్వరునికీ నా ఉద్యమ శ్రవహారం సమగ్రంగా నిజేదించుకొన్నాను.

ఇక, మీకూ నాకూ సమన్వితమైన ధోరణిలో తామీ విషయంలో నిర్ణయం చేయవచ్చును.

*

*

*

*

*

వఠేన్స్ పొడగూ! నన్న దోషా నిర్ణయిస్తూ
వోయిచేశాడు. దీనికి నేనెమి చలించకుండా విచారించకుండా
ఉండడానికి చాలా కారణాలున్నాయి. ఇలాగ జరుగుతుందని
నేను ముందే అనుకున్నాను. అయితే వ్యతిరేకంగానూ
అనుకూలంగానూ పడిన వోట్లు చాల వంతు సహనంగా
ఉండడం నా కాశ్చర్యం కలిగించింది. ఎన్నో ఎక్కువ వోట్లు
నాకు వ్యతిరేకంగా పడిగలవని అనుకున్నాను. ఇంతటి పక్షం
నాకి 30 * వోట్లు ఎక్కువగా వచ్చి ఉంటే, నేను విడుదల
పొందే ఉండేవాణ్ణి. మొదట దొంగకుండా బయటపడిఉండే
వాణ్ణి అని కూడా అనుకోవచ్చును. అంతే కాదు, అనిటన్,
లైకులు ఆసరా చేశావే న్యాయ శాస్త్ర ప్రకారం
మొత్తం వోట్లలో రావలసిన 4 అయిదవ భాగం వోట్లు
కూడా మెలిటన్ కు వచ్చి ఉండేవి కాదు.

ఇప్పుడలదు నాకు మరికొన్ని శిక్ష పీఠించాలని ప్రతిపా
దిస్తున్నాడు. ఇం నేనొక ప్రతిపాదన చెప్పువలసి ఉన్నది.
పొరులారా! ఏ విధమైన ప్రతిపాదన చెప్పుమంటారు ?
స్పష్టంగా నాకు ముట్టచలనన ప్రతిఫలాన్ని నేను కోరుకోవాలి.

* 30 వోట్లు; మొత్తం ఇక్కడ 5 వంతులనుంచి వోట్లు వచ్చినాయి. సోక్రటీస్
కు వ్యతిరేకంగా 280 వోట్లు వచ్చాయి. సీటికి 30 వోట్లు తక్కువగానే
గ్రహపక్షాల వారికి సరిసమానంగా వోట్లు వస్తాయి.

అయిదవ వంతు వోట్లు: నిందారోపకులు మెలిటన్, అనిటన్, లైకులు
ముగ్గురూ కలిసి 280 వోట్లు సంపాదించారని వీరిలో ఒక్కొక్కరు 93
వోట్లకోసం బాగా గాగ్రత్తపడ్డారని భావిస్తున్నట్లుగా సోక్రటీస్
ప్రసంగిస్తున్నాడు.

నిజంగా నాకు ముట్ట వలసిన ప్రతిఫలం ఏమిటి? ఇంతవరకు నేనొక ఊణంకూడా వ్యర్థంగా కాలక్షేపం చెయ్యలేదు. ధన ధాన్యాలు, కుటుంబ వ్యవహారాలు, సైన్యాధికార పదవులు, న్యాయస్థానాధికారాలు, ఉన్నత పదవులు, విందులు మొదలయిన వాటికోసం చాలామంది తాపత్రయ పడుతూంటారు. నేనీ వ్యవహారాలంటే బొత్తిగా పట్టించుకోలేదు. ఇనుమిక్కిలిగా నిజాయితీతో వ్యవహరించడాని కలవాటు పడడం వల్లనే నేనసలు రాజకీయాల జోలికే పోలేదు. ఏ పనిచేసినా, మీకు, నాకు సత్ఫలితాలు కలగాలనే, ఆశించాను. మీకు గాని, నాకు గాని చెడు జరగగలదని తోచినప్పు డిక అటువంటి వ్యవహారాల జోలికే పోలేదు. మీలో ప్రత్యక్షంగా ప్రతి ఒక్కరికీ ఎంతో ఎక్కువగా మంచి కలిగించే కార్యాలే చేశాను. తమతమ స్వారా లటించి, అందరూ సచ్చలము, విజ్ఞత అలవరుచుకోవాలనీ, ప్రభుత్వం వల్ల లభించే లబ్ధిమాట అటించి, ప్రభుత్వ శ్రేయోభివృద్ధికే ప్రవర్తించాలనీ హెచ్చరించాను. నా ప్రయత్నాలన్నిటిలోను ఈ దృక్పథమే అవలంబించాను. అటువంటి న్యక్తి కేవిధంగా ప్రతిఫలం ఇవ్వాలి? పౌరులారా! న్యాయంగా ఆ న్యక్తికి సముచితమయిన ప్రతిఫలం ఇవ్వాలి కదా! మీకుపకరిస్తూ, మీకు సదుపదేశాల కోసం తగినంత అవకాశం కావాలని ఆశించే పేదవాడికి సరి అయిన ప్రతిఫలం ఏమిటి? ప్రత్యేకంగా గౌరవ జీవనభృతి ఏర్పాటు చెయ్యడమే- దీనికి తగిన బహూకృతి. ఒలింపియా ఉత్సవాలలో గుర్రపు పోటీలనూ, రథాల పోటీలనూ గెలిచిన పౌరుల కీ విధంగా గౌరవ భృతి ఏర్పాటు చేస్తున్నారు. ఆ

రథాలకు రెండు గుర్రాలు కట్టినా, చాలా గుర్రాలు కట్టినా, ఆయా పందాలలో గెలుచుకొన్నవారికి గౌరవ బహూకృతు లిస్తున్నారు. ఏథెన్స్ పోజులారా! గౌరవ బహూకృతికి వారందరికన్నా ఎక్కువ అర్హతే నాకు ఉన్నది. నేను లేమిటో ఉన్నాను. ఆయా పందాలలో గెలుపొందేవారికి సామాన్యంగా ఏ లోటూ లేకుండా కాలక్షేపం అవుతూంటుంది. ఒల్లిపియూ ఉత్సవాలలో విజేతలు మీ కందరికీ ఆనందాభాసం మాత్రమే కలిగిస్తారు. నేను మీ కందరికీ యథార్థానందమే అందిస్తున్నాను. న్యాయంగా నాకు విధించవలసిన శిక్ష విధించాలంటే- గౌరవ జీవనభృతి ఏర్పాటు చెయ్యడమే సరియైన పద్ధతి.

న్యాయాధిపతులను బతిమాలుకోవడం తగని పని అని నేనింతకు పూర్వం అన్నప్పటిలాగే-ఇప్పుడుకూడా దుస్సాహసంతో ప్రసంగిస్తున్నానని మీ రందరూ భావించవచ్చును. కాని అది సరికాదు. నేనెవరికీ చెయ్యాలని అవకాశాలేవీ చెయ్యలేదనే ప్రగాఢ విశ్వాసంవల్ల ఇంత ధైర్యంగా మాట్లాడుతున్నాను. ఈ విషయం మీచేత ఒప్పించలేకపోవచ్చును. కాని ఉన్న యథార్థం ఇది. అదీగాక, నాకున్న అవకాశం చాలా తక్కువ. మిగిలిన నగరాలలో మరణశిక్ష వ్యవహారం ఒక్కరోజులోనే పరిష్కరించకూడదనే నియమం ఒకటి ఉన్నది. ఏథెన్స్ లో కూడా అలాంటి నియమమే ఉంటే, తప్పకుండా మిమ్మల్ని అందరినీ ఒప్పించి ఉండేవాణ్ణి. పెద్దపెద్ద నిందలెన్నెన్నో నామీద మోపారు. అవన్నీ ఇంత స్వల్పకాలంలో అసత్యాలని రుజువుపరచి మీకు సమ్మిక్ కలిగించడం చాలా

నిజంగా నాకు ముట్ట వలసిన ప్రతిఫలం ఏమిటి? ఇంతవరకు నేనొక క్షణంకూడా వ్యర్థంగా కాలక్షేపం చెయ్యలేదు. ధన ధాన్యాలు, కుటుంబ వ్యవహారాలు, సైన్యాధికార పదవులు, న్యాయస్థానాధికారాలు, ఉన్నత పదవులు, విందులు మొదలయిన వాటికోసం చాలామంది తాపత్రయ పడుతూంటారు. నేనీ వ్యవహారాలంటే బొత్తిగా పట్టించుకోలేదు. ఇను మిక్కిలిగా నిజాయితీతో వ్యవహరించడాని కలవాటు పడడం వల్లనే నేనసలు రాజకీయాల జోలికే పోలేదు. ఏ పనిచేసినా, మీకు, నాకు సర్ఫలితాలు కలగాలనే, ఆశించాను. మీకు గాని, నాకు గాని చెడు జరగగలదని తోచినప్పు డిక అటు వంటి వ్యవహారాల జోలికే పోలేదు. మీలో ప్రత్యక్షంగా ప్రతి ఒక్కడికీ ఎంతో ఎక్కువగా మంచి కలిగించే కార్యాలే చేశాను. తమతమ స్వారా లటుంచి, అందరూ సచ్చిలము, విజ్ఞత అలవరుచుకోవాలనీ, ప్రభుత్వం వల్ల లభించే లబ్ధిమాట అటుంచి, ప్రభుత్వ శ్రేయోభివృద్ధికే ప్రవర్తించాలనీ హెచ్చరించాను. నా ప్రయత్నాలన్నిటిలోను ఈ దృక్పథమే అవలంబించాను. అటువంటి వ్యక్తి కేవిధంగా ప్రతిఫలం ఇవ్వాలి? పౌరులారా! న్యాయంగా ఆ వ్యక్తికి సముచితమయిన ప్రతిఫలం ఇవ్వాలికదా! మీకుపకరిస్తూ, మీకు సదుపదేశాల కోసం తగినంత అవకాశం కావాలని ఆశించే పేదవాడికి సరి అయిన ప్రతిఫలం ఏమిటి? ప్రత్యేకంగా గౌరవ జీవనభృతి ఏర్పాటు చెయ్యడమే- దీనికి తగిన బహూకృతి. ఒలింపియా ఉత్సవాలలో గుర్రపు పోటీలోనూ, రథాల పోటీలోనూ గెలిచిన పౌరుల కీ విధంగా గౌరవ భృతి ఏర్పాటు చేస్తున్నారు. ఆ

రథాలకు రెండు గుర్రాలు కట్టినా, చాలా గుర్రాలు కట్టినా, ఆయా పందాలలో గెలుచుకొన్నవారికి గౌరవ బహూకృతు లిస్తున్నారు. ఏథెన్స్ పౌరులారా! గౌరవ బహూకృతికి వారందరికన్నా ఎక్కువ అర్హులే నాకు ఉన్నది. నేను లేమిలో ఉన్నాను. ఆయా పందాలలో గెలుపొందేవారికి సామాన్యంగా ఏ లోటూ లేకుండా కాలక్షేపం అవుతుంటుంది. ఒల్లిపియూ ఉత్సవాలలో విజేతలు మీ కందరికీ ఆనందాభాసం మాత్రమే కలిగిస్తారు. నేను మీ కందరికీ యధార్థానందమే అందిస్తున్నాను. న్యాయంగా నాకు విధించవలసిన శిక్ష విధించాలంటే- గౌరవ జీవనభృతి ఏర్పాటు చెయ్యడమే సరియైన పద్ధతి.

న్యాయాధిపతులను బతిమాలుకోవడం తగని పని అని నేనింతకు పూర్వం అన్నప్పటిలాగే-ఇప్పుడుకూడా దుస్సాహంతో ప్రసంగిస్తున్నానని మీ రందరూ భావించవచ్చును. కాని అది సరికాదు. నేనెవరికీ చెయ్యాలని అవకాశాలేవీ చెయ్యలేదనే ప్రగాఢ విశ్వాసంవల్ల ఇంత ధైర్యంగా మాట్లాడుతున్నాను. ఈ విషయం మీచేత ఒప్పించలేకపోవచ్చును. కాని ఉన్న యధార్థం ఇది. అదీగాక, నాకున్న అవకాశం చాలా తక్కువ. మిగిలిన నగరాలలో మరణశిక్ష వ్యవహారం ఒక్కరోజులోనే పరిష్కరించకూడదనే నియమం ఒకటి ఉన్నది. ఏథెన్స్ లో కూడా అలాంటి నియమమే ఉంటే, తప్పకుండా మిమ్మల్ని అందరినీ ఒప్పించి ఉండేవాణ్ణి. పెద్దపెద్ద నిందలెన్నెన్నో నామీద మోపారు. అవన్నీ ఇంత స్వల్పకాలంలో అసత్యాలని రుజువుపరచి మీకు సమ్మిక్ కలిగించడం చాలా

కష్టం. నేనెప్పుడూ ఎవ్వరికీ అపకారంచేసి ఉండలేదు. కనుకనే నా న్యవహారంలో కూడా అపకారానికి అంగీకరించలేను. నా కేసునూ శిక్ష విధించాలనీ, దానికి నేనెప్పుడూ అనుకోవడంలేదు, అందుకే నా కేసుకు విధింపబడని శిక్ష ప్రతివాదించుకోవడంలేదు. అసలా విధంగా నేనెందుకాలోచించాలి? మెలిటన్ నాకు మరణశిక్ష ప్రతిపాదించినంత మాత్రాన భయపడిపోయి ఏదోవిధంగా ఇంకొక శిక్ష విధించడం సముచితమని నేనెందుకనాలి? అసలా సృష్ట్యపు మేల్లో, క్రికో కూడా నాకు తెలియదుకదా - ఆ హాస్తియంలో సత్వయంగా కీడు తెచ్చేది అయిన శిక్ష విధించమని నేనెందుకు ప్రతిపాదించుకోవాలి? ఇక ఖైదులో పెట్టవలసిందని ప్రతిపాదించరా? ఆ విధంగా ఖైదులో పడే సరికొత్త వాస్తవం ఆ హాస్తియంలోని అధికారిలకు నేనెందుకు దాఖలు చెయ్యాలి? లేవపోతే, ఉదాహరణకు విసిరివలసిందనీ, అది చెల్లించేది. అలాగే ఆ శిక్ష విధించవలసినదనీ ప్రతిపాదన చెయ్యాలా? దానికి కూడా ఇప్పుడు పేర్కొన్న అభ్యంతరాలే ఉన్నాయి. ఈ శిక్ష ప్రతిపాదనైతే ఆ మరణాంతము ఖైదులోనే నా కాలం అంతా గడపాలి. జరిమానా చెల్లించడానికి చా దగ్గు ఒక్క చిల్లి గవ్వలేదు. అది చెల్లించడం మరి జరిగే సరికాదు. పోనీ, ప్రవాస శిక్ష సంగతి ఆలోచిద్దాం. ఇదే శిక్ష విధించాలని మీక్ష కూడా అసిపించి ఉండవచ్చును. సరే! దీని సంగతి కొంచెం ఆలోచిద్దాము. మనమంతా ఒక్క కరవు పొందటం, ఇటుసాటి మీరే నా ప్రసంగాలు భరించలేకపోతున్నారో, మీ కండ్లకి ఇవి ఎంతో కంటకంగా ఉన్నాయి. ఇక ఈ ఫోష మా కక్కరలేదని అంటు

న్నారు. ఈ పరిస్థితిలో పరదేశీయులు వీటిని భరించగలరని భావిస్తే- జీవితంమీది మమకారంచేత నాకీ చిన్న విషయం కూడా తెలుసుకోగల శక్తి సశించిన దన్నమాట ! ఏథెన్స్ వాసులారా ! పరదేశీయులు నా ప్రసంగాలు విని హర్షించటం బహుశః అసంభవమనే అనుకుంటున్నాను. ప్రవాసంలో ఉంటే, ఒకచోట నించి ఇంకొకచోటికి నన్ను తిరిమి వేస్తారు. ఇందులో సందేహపడిమిలేదు. ఈ పెద్ద వయస్సులో ఆవిధంగా నేనెన్నో బాధలు పడాలి. ఎక్కడికి వెళ్ళినా యువకులు నా చుట్టూ మూగుతారు. ఇక్కడ జరిగినట్టే అక్కడ జరుగుతుంది. ఇది తప్పదు. నేనా యువకులను నా దరిమానానికి రావద్దని తిరస్కరిస్తే, వారి పెద్ద లా యువకుల మాటమీద నన్నింకొక చోటికి తరుముతారు. ఒకవేళ ఆ యువకులను దగ్గరకు జేరనిస్తే, వారి పెద్దలు నన్ను దూర దూరంగా తరిమి వేస్తారు.

“విదేశాలకు పోయి నోరు మెదపకుండా మాట్లాడ కూరుకుంటే ఎవ్వరూ నీ జోలికి రారు. ఈ ఉపదేశాలన్నీ కట్టి పెట్టి నీవా విధంగా ఉండకూడదా ?” అని మీలో ఎవరయినా ప్రశ్నించవచ్చును. దీనికి సేనాక సమాధానం ఇస్తాను. కాని, మీ కది అవగాహన అయ్యేట్లు చెయ్యడం చాలా కష్టం. “మీరు చెప్పినట్లు చేస్తే అది పరమేశ్వరాజ్ఞ ఉల్లంఘించటమే అవుతుంది. అందుచేత, నేను నోరు మెదపకుండా మాట్లాడక ఊరుకోలేను” అని సమాధానం చెబితే, మీ కిది నిజాయితీతో చెప్పిన ప్రత్యుత్తరమని నమ్మకం కలగదు. సద్గుణాలను గురించి, సదుపదేశాలను గురించి నేను వేసే అడ్డుప్రశ్నలు, చేసే పరీక్షలు, మానవాళి కెంతో మంచివనీ, వివేచనా రహిత

మరియు జీవితం వృథా అనీ నేను మళ్ళీమళ్ళీ అంటే మీరిడి నమ్మగలరని తోచదు. మిమ్మల్ని ఒప్పించలేకపోయినా నేను చెప్పేదంతా యథార్థమే. అదీగాక, నాకు హాని జరగవలసినంత తప్పిదం నే నేమీ చేశా నని అనుకోవడం లేదు. ఇలా ఆలోచించడమే అలవాటులేదు. నాకే గనక డబ్బుంటే శక్త్యనుసారంగా శిక్షకు తగినదేదో నిర్ణయించి, అది చెల్లించి ఆత్మ ఇబ్బందిలేకుండా బయటపడి ఉండును. అయితే, నాదగ్గర డబ్బులేదు. కనక! నాకు తగినట్టుగా ఇచ్చుకోవలసిన జరిమానా ఏదో నిర్ణయించమంటున్నాను. బహుశః నేనొక 'మినా' నాణెం చెల్లించగలనని అనుకుంటున్నాను. అదే నేను చేసే ప్రతిపాదన. ఇక్కడ ఉన్న ప్లేటో, క్రిటో, క్రిటోబ్యులస్, అపోలోడోరిస్ మొదలయిన నా మిత్రులు 30 'మినా' నాణాలు చెల్లించవలసినదని సలహా ఇస్తున్నారు. వారంతా ఆ ధనం చెల్లిస్తామని పూచీ పడుతున్నారు. పోనీయండి ! వారన్నట్లు 30 మినాలే జరిమానా అనండి. వారంతా తప్పకుండా ఆ మొత్తానికి పూచీ పడతామని అంటున్నారు కనక బాధలేదు.

*

*

*

*

*

ఏథెన్స్ నగరవాసులారా! మన నగరాని కప్రతిష్ఠ తెచ్చే వారివల్ల నిండలు పొందడాని కిక మీ కట్టే కాలం పట్టదు. వేత్త, విజ్ఞాని అయిన సోక్రటీసును మీరంతా కలిసి చంపివేశారని వారింక మిమ్మల్ని దుయ్యబట్టడం మొదలు పెడతారు. నేనొక వేత్తను, విజ్ఞానిని కాకపోయినా మిమ్మల్ని దుమ్మెత్తి పోయడం కోసం వారంతా కలిసి నేనొక విజ్ఞానినని అంటారు. నేనిప్పుడు బాగా పెద్దవాణ్ణియ్యాను. కాటికి కాళ్లు చాచుకొని కూర్చున్నాను. మీరిది స్పష్టంగా గ్రహించే ఉంటారు. ఇంక కొంతకాలం కొంచెం ఓపికపట్టి ఉంటే మీ కోరిక సహజంగా, దానంతట అదే, నెరవేరి ఉండేది. నాకు మరణశిక్ష విధించిన వారిని మాత్రమే ఉద్దేశించి నేనే ప్రసంగం చేస్తున్నాను. అంతేగాని, అందరినీ ఉద్దేశించి చేసే ప్రసంగం కాదిది. ఈ విధంగా మరణశిక్ష విధించినవారి కింకొక సంగతి చెబుతున్నాను. విడుదల పొందడానికి తగినట్టుగా నేను మాట్లాడలేదనీ, కనకనే నాకీ శిక్ష పడిందనీ మీరనుకుంటున్నారు. చెప్పవలసినవన్నీ చెప్పి, చెయ్యమన్నవన్నీ చేసిఉంటే, నా విడుదల జరిగి ఉండేదని మీరందరూ అభిప్రాయపడుతున్నారు. అది సరికాదు. శిక్షపడి పడడంతోనే చాలామంది గోలుగోలున విలపిస్తూ మిమ్మల్ని కాళ్ళావేళ్ళా పడి బతిమాలుకొనేవారు. ఇలాంటివి మీకు బాగా అలవాటయాయి. ఆ విధంగా ప్రవర్తించే ధైర్యం గాని, వెనక ముందు లోలో చించుకోకుండా ఏదిపడితే అది చేసే ధోరణి గాని నాలోలేదు. అటువంటి దైన్యపథతి నా గౌరవానికి సముచితంకాదు. పెద్ద ఆపత్తులో ఉన్నంత మాత్రాన సామాన్యంగా అందరూ చేసే

పనులుగాని, నీచపు పనులుగాని చెయ్యగూడదని నేను మొట్టమొదట సెప్పించుకొన్నాను. ఆత్మరక్షణ కోసం నేనొక విధంగా ప్రసంగించాను. అధోపాధికి నేనెప్పుడెంతమాత్రమూ వశ్యాత్వాప పడడంలేదు. మీరునుకొన్న విధంగా మాట్లాడి బతికి బయటపడడం కన్న, నా కలవాటయిన శిక్షణలో ప్రసంగించి మరణించడమే మంచిది అనుకున్నాను. యుద్ధరంగంలోగాని, న్యాయస్థానంలోగాని, నేనుగాని, మరి ఒక స్వక్తిగాని, బతికి బయట పడేవాడికి నీలుగా ఏదీపడితే అది చెయ్యడం మంచిదికాదు. యుద్ధరంగంలో ఆస్త్రసన్ధ్యారంజేసి, దీనుగా మోకరిల్లి ప్రతువులను బయటకు వెళ్ళి, చాటు శృంగం ప్రాణాలతో బతికి బయట పడటంబును. శిక్షణ ప్రాణపాయ పరిస్థితులలో కూడా బతికి బయటపడడాని కెన్నో సూక్ష్మాలున్నాయి. అయితే, ఏదీపడితే అది చెయ్యడానికి మాత్రం సిద్ధంగా ఉండాలి. మృత్యువు లిప్పించుకోవచ్చును గాని, అన్యాయ ప్రవర్తనకు లొంగిపోకుండా తప్పించుకోవడం మాత్రం చాలా కష్టం. మృత్యువు మందగించినంతో సాగిపోతుంటుంది. అసత్యవర్తన తీవ్రవేగంతో పుగులుతుంటుంది. నాకు వయస్సు చెల్లిపోయింది. కనక మండలొడిగా సాగిపోతాను. మందంగా సాగిపోయే మృత్యుచేవత నన్నిస్వడు చేజిక్కించుకొన్నది. నా పై దోషారోపణ చేసినవారు చాలా తొందర మనుష్యులు. ఎంతో చురుకైన వారు. శీఘ్ర గమనంతో సాగిపోయే అన్యాయ ప్రవర్తన వారి మందరినీ చేజిక్కించుకొన్నది. నాకిప్పుడు మరణ శిక్ష విధించారు వారు. ఆ శిక్ష అనుభవించడానికై నేనిక్కడనించి కదిలి వెళ్ళిపోతున్నాను. తాము చేసిన

అన్యాయానికి, దుర్మార్గానికి తగిన ప్రతిఫలం పొందడానికై ఆ శిక్ష విధించినవారంతా మరొక చారిత్రా పోతున్నారు. నా ప్రతిఫలం కోసం నేను పడితీస్తాను. వారికి లగినది వారికి లభిస్తుంది. విధి విధానం ఈ విధంగా ఉన్నదనీ, ఇది సమచిత మైనదే అనీ భావిస్తున్నాను.

నన్ను శిక్షించిన వారిని గురించి ఇప్పుడొక శోధనం చెప్పాలని అనుకుంటున్నాను. సేనిక మరణించబోతున్నాను. మరణించబోయే చారిత్రా భవిష్యత్తును గురించి ప్రసంగించే శక్తి కలుగుతుంది. నన్ను హత్యచేసిన వారందరినీ ఈ విధంగా భవిష్యత్ప్రసంగం చేస్తున్నాను. నేను నిష్క్రమించిన వెను వెంటనే నాకు విధించిన శిక్షకంటే వేయి మడుగు లెక్కువ భయంకరమయిన పాతాళం వారికి కలిగి పోతుంది! నా ఆరోపణలనించి తప్పింపుకుందామని సంకల్పించి మీరు నన్ని వృథా చంపివేస్తున్నారు. ఆ విధంగా మీ మీ దుశ్చేష్టలన్నీ కప్పి పుచ్చుకోవచ్చునని భావించారు. కాని మీరనుకున్నట్లు జరిగదు. కేవలం దానికి స్వీకారంగానే జరుగుతుంది. ఇప్పుడు మిమ్మల్ని దోషులనే వాటింటి ఎన్నో రెట్లెక్కువమందే బయలుపెరతారు. పూర్వం కన్న ఇంకా ఎక్కువగా దూషిస్తారు. ఇంతవరకూ వారు తొందరపడకుండా నేనే అడ్డుకున్నాను. వారంతా నయస్సులో కొంచెం చిన్నవారు. అందు చేత మీ మీద ఇంకా తీవ్రంగా విరుచుకు పడతారు. మీ అగ్రహం యింకా ఎక్కువై పోతుంది. నన్ను చంపివేసినంత మాత్రాన మీ మీ మునిన జీవితాలను వివర్ణించి ఖండించే వారింకెవరూ ఉండరని అనుకుంటున్నారు కాబోలు! మీరు

చాలా పొరబడుతున్నారు. ఆ విధంగా తప్పించుకొని పారి పోవడం సాధ్యమూ కాదు, గౌరవప్రదమూ కాదు. దీని కతి ములభమయిన, ఉదాత్తమయిన పద్ధతి ఒక్కటే. ఇతరుల కపకారం చెయ్యడంమాని- మిమ్మల్ని మీరు సంస్కరించు కోవడం. అదే సరిఅయిన మార్గం. నా నిష్క్రమణానికి పూర్వం శిక్ష విధించిన న్యాయమూర్తులకు నా భవిష్యద్వాణి ఇదే!

మిత్రులారా! మీలో కొందరు నన్ను విడిపించాలని అనుకున్నారు. ఈ సంఘటనను గురించి మీతో కూడా నాలుగు మాటలు చెప్పాలని అనుకుంటున్నాను. న్యాయాధిపతు లేవో పనులలో మునిగి ఉన్నారు. శిక్ష అమలుజరిగే ప్రదేశానికి నేను వెళ్ళాలి. కనక ముందుగానే చెప్పదలచుకున్న వేవో చెబుతాను. ఈ కొంచెం వ్యవధి ఉన్నప్పుడే- కొంచెం సేపు ఇష్టాగోష్ఠితో కాలక్షేపం చేదాము.

న్యాయాధిపతులారా!- మిమ్మల్ని నిజానికి ఇలాగే సంబోధించాలి- ఒక విచిత్ర సంఘటన జరిగిందిప్పుడు. అది మీకు విపరిస్తున్నాను. నా లోలోపల ఒక దివ్యవాణి పదేపదే హెచ్చరిక చేస్తూ ఉంటుందని అన్నాను. చిన్నచిన్న విషయాలను గురించి కూడా చేయవద్దని హెచ్చరికలు వినిపిస్తూంటాయి. ఏస్వల్ప విషయంలో నయినా నేను పొరబడుతుంటే, వెంటనే అది సరి కాదని ప్రబోధం వినబడుతుంటుంది. ఇప్పుడు నామీద ఒక పెను ప్రళయం విరుచుకు పడింది. ఇంత కంటే చెడుగిక ఏమీ లేదని సామాన్యంగా అందరూ అనుకుంటారు. అలాగ అనుకోవడం సముచితమే, ఉదయం ఇంటి

దగ్గరనుంచి బయలుదేరినప్పుడు గాని, న్యాయస్థానానికి బయలుదేరి వచ్చే మార్గంలో గాని, ప్రసంగిస్తున్నప్పుడు గాని, అదివ్యవాణి ఇది మంచి మార్గం కాదని నన్నేవిధంగానూ ప్రబోధించలేదు. సామాన్యంగా నే నేదయినా ప్రసంగిస్తూ ఉంటే, అది సముచితం కాదని మధ్యలో నన్నాపివేసే దా అశరీరవాణి. కాని ఈనాడు నా ప్రసంగ సమయంలో అటువంటి సంఘటన ఏదీ జరగలేదు. ఈ మానం నే నేవిధంగా అర్థం చేసుకున్నానో మీకు తెలియజేస్తున్నాను. ఇప్పుడు నాకు విధించిన శిక్ష మొదలయిన వన్నీ మంచివే అని అశరీరవాణి మానం ద్వారా సూచిస్తున్నదని అనుకుంటున్నాను. మృత్యువేదో మహాపద అని భావించే వారంతా పొరబడుతున్నారని కూడా ఈ మానం స్ఫురింప జేస్తున్నది. నాకు చెడుగే జరిగి, మంచి జరగని పక్షంలో హృదయాంతర దివ్యవాణి తప్పక నాకొక హెచ్చరిక చేసి ఉండేది.

మరణం సంగతి మరి ఒక విధంగా ఆలోచిద్దాము. మృత్యువు చాలా మంచిదనడానికి చాలా గొప్ప కారణాలున్నాయి. దానిని గురించి రెండు విధాలయిన అభిప్రాయాలున్నాయి. అది కేవలం శూన్య స్వరూపమనీ, ఆస్తిలో చైతన్యం ఏమీ ఉండదనీ కొంద రంటారు. మరణానంతరం ఆత్మ ఈ లోకంలో నుంచి ఇంకొక లోకానికి వెళ్ళుతున్నదనీ, మరణం అంటే మార్చేననీ మరి కొంద రంటారు. అది చైతన్యము, స్వప్నాలు ఏవీ లేని ప్రశాంత సమస్తే అయితే, మృతి వల్ల చాలా గొప్ప లాభమే కలుగుతున్న దన్నమాట. ఒక

వ్యక్తి ఒక నాటి రాత్రి స్వప్నాలు మొదలైన వేసీ లేని ప్రశాంతి సుషుప్తి చరణ్ మాచావని అనుకుంటాడు. మిగిలిన రాత్రులలో పరిశోధించి చూచినపుడు కలలు మొదలైనవి రాని రాత్రి చాలా గొప్పవి అనిపిస్తుంది. ఒక సామాన్య వ్యక్తి కాదు, మహారాజుకూడా అదే ప్రశాంతమయిన నిశీధ మని అనుకుంటాడు. స్వప్నపు అలాంటి ప్రశాంతి రాత్రే అయితే, అది చాలా గొప్ప లాభమే అనీ, ఆనంద దాయకమే అనీ అనాలి. అనంత ఉత్సాహం కలుగుతుంది. ఒక వేళ మరణానంతరంపరిలో కాసేకీ వెళ్ళి, చరణ్ అనున వారి నందరినీ తిరిగి అక్కడ కలుసుకుంటే, ఇది అంతకంటే గొప్పదేమైనా ఉన్నదా? అటువంటి వ్యక్తి పాతాళ లోకంలో ప్రవేశించ గానే, అతనికి లోకంలో న్యాయాధిపతుల పీఠ వదిలిపోతుంది. పాతాళలోకంలో ఉన్న నిజమైన న్యాయాధిపతుల దగ్గరికి వెళ్ళిపోతాడు. * మినోస్, రాడమాంథస్, ఏకస్, ట్రిప్టోలిమస్ మొదలయిన పాతాళ న్యాయమూర్తు లీశ్వరుని కుమారులు. తాము జీవించి ఉన్నప్పుడు చాలా సత్పురుషులని పేరు పొందారు. అందుచేత ఆ లోకయాత్ర ఎంతో మంచి దన్న మాట. ఆరోఫియస్, హిసియాడ్, హోవర్ మొదలయిన మహామహులతో ప్రసంగించాలని ఎలాంటివార్తై నా తహతహ పడతారు. నిజంగా ఆ లోకంలో అటువంటి మహాదవకాశ మే లభిస్తే నేను మాటిమాటికీ మరణించాలని ఆశిస్తాను. అదీగాక

* మినోస్, రాడమాంథస్, ఏకస్, ట్రిప్టోలిమస్; వీరందరూ జెన్స్కి మర్త్య కుమారులు. వీరిని పాతాళ లోకంలో న్యాయమూర్తులుగా నియమించారు

పాలమిడ్స్ తోను, టీలూన్ పూచును అజాప్సతోను, ఇంకా అన్యాయము శిక్ష అనుభవించిన ప్రాచీన వీరవశేష్యుల తోను అక్కడ ప్రసంగించాలని ఉన్నది. నా కష్టాలు వారనుభవించిన కష్టాలతో సరిల్లి చూచుకుంటే ఎంతయినా సంతోషం కలుగుతుంది. అదీగాక ఇక్కడ సాగించినట్లే అక్కడకూడా ఎడతెగదుగా నా సర్వస్వము కొనసాగించవచ్చును. అక్కడ ఉన్నవారిలో బిజ్జాలెవరో, విజ్జలమని నటించే అజ్జాలెవరో పరిచిస్తాను ట్రోజన్ చుట్ట నాయకుడు * ఒడిస్సీయస్, నిసిఫస్ మొదలయిన వారితోను ఇంకా అనేకులు స్త్రీ పురుషులతోను కలిసి మెలిసి ఉండి వారిని పరీక్షించడంకన్న, ఇన్స్టాగ్రేఫ్ ప్రసంగాలారంభించడం కన్న కావలసినదేమి ఉన్నద, అదీగాక ! వారెన్నో ప్రశ్నలడిగి ఎన్నెన్నో విషయాలా కలిచుకోవచ్చును. పైగా, ప్రశ్నలడిగినందుకు అలోకిలో మునిగిపో విధించరు. ఇందులో అనుమానమేమీ లేదు. పాతాళలోకవాసులు మనకన్న ఎంతో ఆనందంగా కాలం గడుపుతారు. పైగా వారములట కూడా.

♦ పాలమిడ్స్, అలాట్రస్ : ట్రాయూమ్ ప్రియుమ్ దగ్గర లంచాలు తీసుకుని పాలమిడ్స్ లన స్వదేశములైన గ్రీకులని మోసగించాడని అన్యాయంగా ఆరోపణ విధించి ఆకిలస్ సురవించిన తెరువాత అరని ఆయుధాలు న్యాయంగా అజాప్స కివ్వాలి. కాని ఆయుధాలరనికి అందలేదు. దాంతో అరనికి సతిపోయింది. కొంపకాలాని కాత్మహత్య చేసుకొన్నాడు. ఆయుధాల న్యాయంగా ఒడిస్సీయస్ కు సంక్రమించాయి.

* ఒడిస్సీయస్, నిసిఫస్ :- వీరిద్దరు ఒకరిని మోసగించడంలో ఒకరు చాలా గట్టివారు.

న్యాయాధిపతులారా! శృంగారమునంటే కులాసాగా, ఎంతో సంశ్లోషంగా ఉండవలసినదని కోరుతున్నాను. సజ్జనుల కీ లోకంలోగాని, పరలోకంలోగాని ఏవిధమైన చెడుగు జరగదని గుర్తుంచుకోండి! దేవత లటువంటి సత్పురుషులను, వారి కుటుంబాలను సదా సంరక్షిస్తూనే ఉంటారు. అదీగాక, ఇంతా ఊరికే యధాలాపంగా జరిగినదని నే ననుకోవడం లేదు. ఇప్పుడు మరణించి, ఈ విధంగా కష్టాలన్నీ గడిచి గట్టెక్కడమే ముంచిదని భావిస్తున్నాను. కనక నే దివ్యవాణి నా కే విధంగాను హెచ్చరిక చెయ్యలేదు. ఇందువల్లనే దోషా రోపణలు చేసిన వారంటే నాకేమీ కోపం లేదు. వారు నాకు చేసిన మంచి ఏమీలేదు. కాని, వారు నా కే విధంగానూ అపకారం కూడా చెయ్యలేదు. మంచి చెయ్యనందుకు వారిని కొంచెం మందలిస్తున్నాను. అంతే !

అయినా వారి నొక విషయం అర్థిస్తున్నాను. నా కుమారులు పెరిగి పెద్దవారై, సద్గుణాలను అలక్ష్యం చేసి, ఐశ్వర్యం మీదే ఎక్కువగా ఆసక్తి చూపిస్తే, వారిని శిక్షించ వలసినదని కోరుతున్నాను. ఇంకేకాదు. నా కుమారు లేమీ తెలియని అజ్ఞులయినా, తమకే సర్వము తెలుసునని నటించ వచ్చును. నిజంగా కోరవలసిందేదో కోరకుండా, అననసరమైన వాటికోసం అద్రులు చాచవచ్చును. అలాంటి పరిస్థితిలో నా ధోరణిలోనే వారిని గట్టిగా మందలించండి! మీరిది చేస్తే నాకు, నా కుమారులకు మీవల్ల న్యాయం లభించిన దన్నమాటే,

స్నేహితులారా ! నిష్క్రమణ సమయం సమీపించింది. మన దారులు వేరవుతున్నాయి. నేను మరణించడానికి బయలు దేర బోతున్నాను. మీరు జీవించాలని వెడుతున్నారు. ఈ రెంటిలోను మంచిదేదో ఆ పరమేశ్వరుని కే ఎరుక !

సోక్రటీస్ కు విషం పుచ్చుకుని మరణించమని శిక్ష విధించారు. ఆ శిక్ష అమలు పరచటానికి కొద్దిరోజుల వ్యవధివుంది. ఆ సమయంలో సోక్రటీసు స్నేహితులు- అతనిని జైలునుంచి తప్పించడానికి ప్రయత్నం చేస్తారు. క్రిటో సోక్రటీసుకు ఆప్త మిత్రుడు. అప్పుడు జైలులో సోక్రటీసును కలుసుకొని పారిపోడానికి పథకం సిద్ధంగా వుందనీ, వెంటనే పారిపోవ్వనీ - చెప్తాడు. అప్పుడు క్రిటోకీ, సోక్రటీసుకూ జరిగిన సంభాషణ ఇది.

ధర్మశాసనమే ఆశయంగా జీవించ చలచున్న సోక్రటీసు - తన ఆశయం కోసం ప్రాణంమీది నుచుకారాన్ని సయితం త్యజించ గలిగావని ప్లేటో రచించిన యీ సంభాషణ వల్ల ముంకొకసారి రుజువు అవుతుంది.

సోక్రటీస్ కు- న్యాయమూర్తులు నిజంగా న్యాయ్యమైన నిర్ణయం చెయ్యలేదని తెలుసుకు. కాని, అంతమాత్రం చేత చట్టబద్ధమైన ఆ నిర్ణయాన్ని ఉల్లంఘించడం పొరుడి ధర్మం కాదంటాడు. న్యాయాన్ని సాధించడానికి మార్గాలుకూడా న్యాయంగానే ఉండాలని ఆయన సిద్ధాంతం.

ప్రాధేయపడి తన ప్రాణాన్ని నిలబెట్టుకునే అవకాశాన్ని న్యాయ శాస్త్రంలో కాలవన్నీ, పారిపోవడానికి తన ఆప్తులు చూపించిన అవకాశాన్ని కూడా తానై వదులుకుని, స్వేచ్ఛగా విషపాత్రను పెదవుల కందించు కుంటాడు సోక్రటీస్.

క్రిటో

ప్రసంగంలో పాల్గొన్నవారు

సోక్రటీస్, క్రిటో

ప్ర దేశం

సోక్రటీస్ కారాగారం

సోక్రటీస్ ప్రసంగిస్తున్నాడు

సోక్రటీస్ : ఈ వేళ ఇలాగ చాలా ముందుగానే వచ్చే
శాపేం క్రిటో?

క్రిటో : అవును; ముందుగానే వచ్చాను.

సో : ఇప్పుడు ఎంతయింది ?

క్రి : తొల్ల వారుతూంది.

సో : జైలు కాపలా మనిషి నిన్నెలాగ రాసిచ్చాడా
అని నా ఆశ్చర్యం !

క్రి : అతడు నన్నెరుగును. లోగడ అతనికి నేనొక చిన్న
ఉపకారం కూడా చేశాను.

సో : అయితే నీవు ఇప్పుడే వచ్చావన్నమాట !

క్రి : కాదు. కొంచెం ముందుగానే వచ్చాను.

సో : మరి రాగానే నన్ను లేపకుండా అలాగ
మాట్లాడకుండా కూర్చుండిపోయావేం ?

క్రి : సోక్రటీస్ ! నీవు ఎంత మహా విపత్తులో చిక్కు
కొని ఉన్నావు! అందుచేత, నీకు నిద్రాభంగం చేయడానికి
నాకు మనస్కరించలేదు. హాయిగా, ప్రశాంతంగా నిద్ర
పోతూంటే, నేను విస్తుపోయి, నీ వైపలాగే చూస్తూ కూర్చు
న్నాను. నీ వేదన సాధ్యమైనంతవరకు తగ్గించాలని అను
కున్నాను. అందుచేత లేపలేదు. నీవు నిత్య సంతోషివని నే
నెరుగుదును. అయితే ఇలాంటి మహాపద ఇంత ప్రశాంతంగా,

ఇంత తేలికగా భావించడం నేనింతకు పూర్వం ఎన్నడూ చూడలేదు !

సో : క్రిటో ! నా వయస్సులో ఉన్న వ్యక్తి రాబోయే మృత్యువును గురించి కంగారు పడకూడదు.

క్రి : కాని, ఇంతటి వార్తల్లో ఇలాంటి ఆపదలో చిక్కుకున్న వ్యక్తులు కంగారు పడకుండా ఉండడంలేదు !

సో : అది నిజమేగాని, ఇంత ముందుగా నీ విక్కడికి ఎందుకు వచ్చినదీ చెప్పావు కాదు.

క్రి : నీకీవేళ ఒక దుఃఖ వార్త అందజెయ్యడానికి వచ్చాను. నీకిది బాధకలిగించదనే అనుకుంటాను. కాని నీ మిత్రులందరికీ ఇది ఎంతో వేదన కలిగించే వార్త. నన్నిది మరింత కలిచివేసింది.

సో : ఆ! డెలోస్ నుంచి ఆటడ అప్పుడే వచ్చేసిందా? దానితోనే నా మృత్యువు.

క్రి : ఆటడ ఇక్కడికింకా రాలేదు. బహుశః అది ఈవేళ వెస్తుందనుకుంటాను. * నూనియానించి ఇక్కడికి వచ్చిన వాళ్ళు ఆటడ అక్కడ చూచి వచ్చామని చెప్పారు. అందుచేత రేపే నీ జీవితానికి అంతిమ దివసం అవుతుంది.

♦ డెలోస్ మహాత్మ్య సందర్భంలో ప్రతి సంవత్సరం ఏథెన్స్ నుంచి డెలోస్ కొక నౌక పంపించేవారు. అది చాలా పవిత్రమయ్యింది. ఆ నౌక తీరి వచ్చేకాకా ఉత్సవ పవిత్రతకు భంగం కలిగిందే మరల శిక్ష లుపలు పరిచేవారు కారు.

* నూనియామ్ : గ్రీసుకు దక్షిణంగా ఉన్న ఒక భూభాగం.

సో : సరే ! బాగుంది. పరమేశ్వర విలాసం ఎలాగ ఉన్నదో, అలా జరుగుతుంది. కాని, ఇంకా ఒకరోజు ఆలస్యం అవుతుందని నా నమ్మిక.

క్రి : ఎందుచేత ?

సో : చౌబుతాన్నాను విను, అ ఓడ వచ్చిన నాడే నా మృత్యువుగదా !

క్రి : అవును. అధికారులలాగే అంటున్నారు.

సో : కాని, ఆ ఓడ రేపటిదాకా ఇక్కడికి రాదని అనుకుంటున్నాను. నీవు నన్ను సుఖంగా నిద్రపోనిచ్చిన సమయంలో ఇప్పుడిప్పుడే నాకొక కల వచ్చింది. దానిని బట్టే నేనిలాగ ఊహిస్తున్నాను.

క్రి : ఏమిట కల ?

సో : ఆ కలలో నా కొక స్త్రీ మూర్తి ప్రత్యక్షమయింది. ఆ మూర్తి స్వచ్ఛమయిన దుస్తులతో మెరిసిపోతూ ఎంతో సొగసుగా, సామ్యంగా కనిపించింది. నన్ను పిలిచి ఇలాగన్నది :

“నేటికి మూడవ నాటికి
పగటలతో కిలకిలలాడే
గియూ కీ వేగెదవోయీ !”

క్రి : ఎంత విచిత్రమయిన కల !

సో : ఈ కల అర్థం విషయంలో సందేహ మేమీ లేదనుకుంటున్నాను.

క్రి : అవును. అరం స్పష్టంగా తెలుస్తూనే ఉంది. సోక్రటీస్ ! మల్లీనిన్నోకసారి మనసారా ప్రార్థిస్తున్నాను. నా మాట విను ! తప్పించుకుని పారిపో. నీవు చనిపోతే నీ వంటి మిత్రుడు నాకు మరి కనబడడు ! అంటే కాదు. ఇంకొక అపడకూడా వస్తుంది. నేను ధనం ఇచ్చి ఉంటే నిన్ను రక్షింప గలిగి ఉండేవాణ్ణి, కాని నేనిది ఇట్టించుకోలేదనీ, నిన్ను నన్నూ ఎవరిని వాళ్ళంతా అనుకుంటారు. మిత్రుని జీవితంకన్న నాకు ధనమే ప్రాణమని భావిస్తారు. అంతకంటే అధమమయిన అవమానం నాకు వేరేలేదు. నేను నిన్ను పారిపొమ్మన్నాననీ, దీనికి నీ వంగీకరించలేదనీ వారు నమ్మారు.

సో : మన మా బహు సంఖ్యాకుల అభిప్రాయాలు లక్ష్యపెట్టవలసిన అవసరమేమున్నది. క్రిటో ! ఈ సందర్భంలో సత్పురుషుల అభిప్రాయాలే గమనించాలి. వారీ విషయాలన్నీ ఉన్నవి ఉన్నట్టే గ్రహిస్తారు.

క్రి : కాని సోక్రటీస్ ! బహు సంఖ్యాకుల అభిప్రాయాలు కూడా జాగ్రత్తగా గమనించాలి. వారి సదభిప్రాయం పోగొట్టుకున్న ఏ వ్యక్తికైనా వారి వల్ల మహా విపత్తు సంభవిస్తుందని ప్రస్తుత సంఘటనలు రుజువు చేస్తున్నాయి.

సో : నీ వన్నది నిజం అయితే బాగుండును. బహు సంఖ్యాకులెంతో గొప్పగా చెడుగు చెయ్యగలిగితేకూడా బాగానే ఉండును. అలా గయితే వారెంతో గొప్పగా మంచికూడా చెయ్యగలరన్న మాటే ! నిజంగా అలాగేగనక జరిగితే అది ఎంత గొప్పమాట ! వాస్తవానికి బహు సంఖ్యా

కలు సత్కార్యంగాని, దుష్కార్యంగాని గొప్పగా చెయ్యలేరు. వా రే న్యక్తిని జ్ఞాడుగా గాని, అజ్ఞాడుగా గాని మార్చలేరు. వారేదీ చేసినా అది అదృష్టఫలితమే.

క్రి : ఈ విషయంలో నీవన్నది కాదనను. అయితే ఒక్క-విషయం అబద్ధమవుతున్నాను. దయచేసి దీనికి సమాధానం చెప్పు. నా మీద, ఇంకా ఇతర మిత్రులమీద ఉన్న ఆపాదయితే నల్లనే నీ కిలాగ ప్రకర్షిస్తున్నావు. అవునా? నీవు ధైర్యం దలచుకొని తప్పించుకుపోతే ఈ విషయం అధికారులకు తెలియజేసే వారినిల్ల మా కిబ్బందులు కలుగుతాయని భయపడుతున్నావు! అవునా? అందుకల్ల మా ఆస్తులు కొంతగాని, పూర్తిగాగాని పోగొట్టుకునీ, లాభకంటే పెద్ద అనదలకూడా గానప్పునని భయిస్తున్నావు అవునా?

అయితే, మా విషయంలో నీ వేమీ భయపడనక్కరలేదా. నిన్ను సంగ్రహించటానికి మే మెంతటి గొప్ప వివత్తయినా ఎదుర్కోవాలి. అందుచేత, నా మాట విని నేను చెప్పిస్తున్న చెయ్యి పక్కటిన్ !

సో : అవును క్రిటో! నీవు చెప్పిన విషయంలో నేను భయపడుతున్నాను. నిజమే. కాని ఆ ఒక్క విషయాన్ని గురించే నేను భయపడుతున్నానని అనుకోకు!

క్రి : దీనికి నీ వేమీ కంగారు పడనక్కరలేదు. అట్టే ఇబ్బందులనీ పడకుండా నిన్ను ప్రైవేట్ లోంచి తప్పించడానికి సిగ్గుపడే పోలీసుని పంపి ఉన్నాను. ఇక ఈ విషయం పై అధికారులకు తెలియజేసేవారి మాట! వారికోసం అంత పెద్ద

మొత్తాలేవీ ఖర్చు చెయ్యనక్కరలేదు. కొద్ది మొత్తంతో వారిని సంతోష పెట్టవచ్చును. నాదగ్గర ఎంతో ధనం ఉన్నది. అది నీవు యధేచ్ఛగా వాడుకోవచ్చును. నా ధనం అంతా ఖర్చు చెయ్యడానికి మనస్కరించకపోతే ఇంకా ఇతరులు నీకు ధన సహాయం చెయ్యడానికి సిద్ధంగా ఉన్నారు. వారిలో థేబస్ నివాసి సిమ్మియాస్ ప్రత్యేకం దీనికోసం ఎంతో ధనం తీసుకు వచ్చాడు. నీవు తప్పించుకుని పారిపోవడానికి శాయ శక్తులా సాయం చెయ్యడానికి సెలెస్ మొదలయిన వారు తమ ధనం ఖర్చు పెట్టడానికి సిద్ధంగా ఉన్నారు. నీవు మూఠోసమేమీ భయపడనక్కరలేదు. ఏథెన్స్ లో తప్ప మరెక్కడ నయినా నీవే చెయ్యాలి నీకు తెలియడం పెరిగి నీవు న్యాయస్థానంలో అన్నావు. ఆ మాట మరి అనవధ్య! ఏథెన్స్ లోనే కాక థెసాలీలో కూడా నాకు స్నేహితులున్నారు. అక్కడికి వెళ్ళవలచుకుంటే వారు నిన్నుంటో గౌరవించి సురక్షిస్తారు. థెసాలీ వాసులెవరూ నీ కే విధమయిన ఇబ్బంది గానీయరు. అత్తి లక్షణం అవకాశాలున్నప్పుడు ప్రాణాన్య గానికి సిద్ధపడడం న్యాయం కాదని భావిస్తున్నాను. అలాగ కాక ప్రస్తుతం సంగతిపించినట్లే ప్రవర్తిస్తే, నిన్ను హతమార్చి వెయ్యాలని తొందరపడుతున్న శత్రువుల చేతులలో చిక్కుకుంటున్నావు! అదీ గాక నీ పిల్లల్ని దిక్కులేని వారిని చేస్తున్నావు! నీవు జీవించి ఉంటే వారిని పెంచి పెద్దవారిని చేయవచ్చును. వారికి చదువు సంద్యలు చెప్పి ఉండవచ్చును. దీనికి బదులుగా నీ దారిని నీవు పోయి, వారి మానాన్ని వారిని విడిచిపెడుతున్నావు! వారింక తమ గతి తాము చూచుకో

వలసిన పరిస్థితులలో పడుతారు. వాణిజిక ఆనాధల గతి పట్లక పోతే కొంతవరకు అదృష్టవంతుడవే! పిల్లల్ని పెంచి, పెద్ద వారినిచేసి, వానికి చదువు సంధ్యలు చెప్పించాలన్నంత శ్రద్ధ లేనివారు వారి నలులు కన నే కూడదు! కాని నీవీ విషయంలో నులినయిన పద్ధతి అవలంబించాలని చూస్తున్నట్లు తోస్తున్నది. అంతేగాని, ధైర్యంగా అంతకన్న మంచిపద్ధతి అవలంబించడం లేదు. సమస్త కర్తవ్యాలలోను సౌజన్యం అవలంబించే నీవంటి వాడికి నేను చెప్పినదే తగిన మార్గం. చివరకీ విషయంతా చూపగలిపారు ధైర్యసాహసాలతో పనిచేయ్యక పడడం వల్లనే వచ్చిందని అంటారేమో నని-నీ కోసమేక, విశ్మలకోసం కూడా నేనెంతో కించపడుతున్నాను. అసలీ వివాదం జరిగకుండా ఉండేది. లేకపోతే ఇదంతా ఇంకొక విధంగా జరిగేది. ఈ చిట్టచివరి విషాద సంఘటన నిన్ను రక్షించగలిగిన మా నిరీక్షితనంవల్ల, మా అశ్రద్ధవల్ల జరిగినట్లు కనిపిస్తుంది. అసలు మా పల్ల వ్యమనా కొంచెం మంచి జరిగే అవకాశమే ఉంటే, నీవీ ఆపత్తులోనుంచి తప్పించుకొని సుఖంగా బయటపడి ప్రాణాలు కాపాడుకోవచ్చును. ఇందులో చిక్కులేవీ లేవు. సోక్రటీస్! దీని పరిణామం నీకు, మాకు ఎంత విషాదకరంగా, ఎంత అపఖ్యాతికరంగా ఉంటుందో ఆలోచించు! ఏదో ఒక నిశ్చయానికి రా! కాదు ఇప్పుడే ఇది నిశ్చయించు! ఇక ఆలోచిస్తూ కూర్చోడానికి వ్యవధి లేదు. ఈ రాత్రి లోగానే మనం అనుకున్నది చేసేయ్యాలి. ఇప్పుడిక ఆలస్యం చేస్తే ఇది సాధ్యం కాదు! ప్రాథేయ పడుతున్నాను సోక్రటీస్! నా మాట విని నేను చెప్పినట్టు చెయ్యి!

సో : నాయనా ! క్రిటో ! నీయమున దారిలో ఉంటే నీ ఉత్సాహం అలా చూపాలన్నదే! ఆ దారిలో ఏదో నే ఆ ఉత్సాహం ఎంత గొప్పదయితే అంతటి ఆనందం ఉన్నది. కనుక నీవు చెప్పిట్లుగా నేను చెయ్యాలి! చెయ్యకూడదో మనం ఆలోచించాలి. నేనెప్పుడూ పోతుబద్ధిగా నడుచుకొనే వ్యక్తిని. ఆ కారణం వలననే! ఆలోచించిన మీదట అది న్యాయమని తోస్తే నేనా ప్రకారమే నడుచుకొంటాను. నేనీ పరిస్థితిలో ఉన్నంతచూత్రాన ఇన్నాళ్ళనుంచీ చెప్పిన మాటలిప్పుడు కాదనలేను. ఇన్నాళ్ళనుంచీ, గౌరవించి, ఆనందించిన సిద్ధాంతాలిప్పుడు కూడా గౌరవిస్తూనే ఉన్నాను. అంతకన్న మంచి సిద్ధాంతాలేవైనా నునకెక్కినప్పుడు ఈ ఊరిలో ఆవిష్కరించ గలిగితే చప్ప నేను నీతో వీక్షించుచుంటేను. అత్యధిక సంఖ్యాకులయిన జనసమూహం ఇంతకన్న పెద్ద కారాగార వాస శిక్ష, ఆస్తి స్వాధీనం చేసుకునే శిక్ష, మరణశిక్ష విధించి, ఇంకా భయంకరమయిన దండనలతో చిన్న పిల్లల్ని భయపెట్టినట్లు భయపెట్టినా సరే! ఇది ఇంతే.

అయితే ఈ విషయం సమంజసంగా పరిశీలించడం మొలాగ? నీవు అత్యధిక సంఖ్యాకుల అభిప్రాయాలు ఆనందించాలని వాదించావు! అది తిరిగి పరిశీలిద్దామా? కొందరి అభిప్రాయాలే గౌరవించాలనీ, మరికొందరివి గౌరవించకూడదనీ మనం అనుకొన్నాము. అయితే నాకు శిక్ష విధించడానికి పూర్వం ఈ విధంగా నిశ్చయించడం సముచితం. అవునా? కాదా? పూర్వం ఒకప్పుడు మంచి దనుకున్న వాదం ఇప్పుడు కేవలం అర్థంలేని అసంబద్ధవాదమై పోతుందా? క్రిటో! నీ

సహాయంతో నేనీ సమస్య అలోచించాలని నిశ్చయించాను. ప్రస్తుత పరిస్థితులలో ఆ వాదం మారినదో లేదో నేను పరిశీలించాలి. అసలు నేనాధోరణి అంగీకరించాలా? తిరస్కరించాలా? ఆ వాదం మనం గౌరవించేవారందరూ ప్రతిపాదిస్తున్నారు. కొందరి అభిప్రాయాలే మనం గౌరవించాలి, మరి కొందరివి గౌరవించకూడదు, అని ప్రతిపాదిస్తున్న దా వాదం. నేను అదే ప్రతిపాదించాను క్రిటో! నీవు అధ్యయనం చేపటిదాకా జేరించి ఉంటావు. మన మానవ దృష్టితో పరిశీలిస్తే ఇది బరిగ్ దేమో అనడానికి ఆస్కారమేమీ లేదు. కనక నీ విది కొంత నిర్దిష్ట దృష్టితో చూడవచ్చును. పరిస్థితులకు నీవు లోను గానక్కరలేదు. నేను కొన్ని అభిప్రాయాలే అంటే కొందరి అభిప్రాయాలే గౌరవింప దగినవి అంటున్నాను. మరి కొందరి అభిప్రాయాలు గౌరవింప దగినవి కావని అంటున్నాను. నేనన్నది సమంజసమేనా?

క్రి : నిశ్చయంగా సమంజసమే.

సో : సజ్జనులనే గౌరవించాలి. అసజ్జనులను గౌరవించకూడదు.

క్రి : అవును.

సో : నిష్కల అభిప్రాయాలే మంచివి. తెలితరుల అభిప్రాయాలు మంచివికావు అవునా?

క్రి : అవును. సేవన్నది అవశ్యం నిజమే.

సో : ఒక విద్యార్థి ఒక గురువు దగ్గర వ్యాయామ విద్య అభ్యసిస్తున్నాడు. అతడు ప్రతి వ్యక్తి నిదాస్తుతులను లెక్క

చెయ్యాలా? ఆ వ్యక్తి ఎవరయినా, ఒక్క తన గురువు నిందాస్తుతులే లెక్కచెయ్యాలా? దీనికి నీ వేమంటావు?

క్రి : తన గురువు నిందాస్తుతులే లెక్కచెయ్యాలి.

సో : ఆశిష్యుడా ఒక్క వ్యక్తి నిందాస్తుతులే లెక్కచెయ్యాలి. మిగిలినవారందరూ ఏమన్నా పిచుకూడదు. అవునా?

క్రి : అవును. నిజంగా అంతే.

సో : అంతేకాక. ఆశిష్యుడు చక్కని అవగాహన కలిగిన తన ఏకైక గురువు ఆదేశ ప్రకారం అన్న పానాదులు స్వీకరిస్తూ అతని ఆజ్ఞ ప్రకారం నడుచుకుంటూ వ్యాయామం అభ్యసించాలి. అంతేగాని, మిగిలిన వారెంతమంది ఉన్నా వారి అభిప్రాయాలు పరిగణించకూడదు. అంతేనా?

క్రి : అవును. నిజమే.

సో : అవగాహన లేని అత్యధిక సంఖ్యాకుల అభిప్రాయాలు లెక్కచేస్తూ, తన గురువు అభిప్రాయం ఆదరించలేకపోతే అతనికి దుష్ఫలితాలు కలుగుతాయా? కలగవా?

క్రి : తప్పక దుష్ఫలితాలు కలుగుతాయి.

సో : అలాగ తన ఆచార్యుని అభిప్రాయాలు తృప్తికరించిన వ్యక్తికి ఏవిధమయిన దుష్ఫలితాలు కలుగుతాయి?

క్రి : శారీరకంగా అతనికి అనేకమయిన దుష్ఫలితాలు కలుగుతాయి. వాటి మూలంగా అతని శరీరం సర్వనాశన మయిపోతుంది.

సో : సరే బాగుంది. క్రిటో ! ఇక వేరే మనం ప్రత్యేకించి చెప్పనక్కర లేకుండా, మిగిలిన ఇతర విషయాలలో కూడా ఇది యధార్థమే కదా ? మనం ప్రస్తుతం చర్చిస్తున్న న్యాయాన్వయాలలోను, మంచి చెడుగులలోను ఇది యధార్థమే కదా ? అయితే మనం ఈ వ్యవహారంలో కూడా విజ్ఞుడయిన ఒక వ్యక్తి నే అనుసరించాలా ? లేక చాలామంది అభిప్రాయం ప్రకారం నడుచుకుంటూ వారికి భయపడాలా ? ప్రపంచంలో ఉన్న అందరికన్నా ఆ ఒక్క వ్యక్తి నే అనుసరించడం సముచితం కాదా ? మనలో ఒక సూత్రం అంతర్నిర్ణీతమయి ఉన్నది. అది న్యాయంవల్ల అభివృద్ధి పొందుతున్నదనీ, అన్యాయంవల్ల క్షీణించి పోతున్నదనీ అంటారు. విజ్ఞుడయిన అటువంటి వ్యక్తిని తిరస్కరించి కాదనడం వల్ల ఆ సూత్రానికి భంగం కలిగించడం లేదా ? అటువంటి సూత్రం ఒకటి మనలో ఉన్నదంటావా ? లేదంటావా ?

క్రి : సోక్రటీస్ ! తప్పకుండా మనలో అటువంటి సూత్రం ఉన్నది.

సో : దీనితో సమానమయిన ఒక ఉదాహరణ ఇస్తున్నాను. విజ్ఞులు కానివారి అభిప్రాయం ప్రకారం నడుచుకోవడం మనం మన శరీరాలు పాడుచేసుకుంటున్నాము. ఇవి ఆరోగ్యంవల్ల బాగుపడతాయి. అనారోగ్యంవల్ల పాడయి పోతాయి. అవునా ? కాదా ? అలాంటి శరీరాలే పాడయి పోతే మనకే జీవితం వ్యర్థమే కాదా ?

క్రి : అవును.

సో : పూర్తిగా పాడయిపోయిన శరీరంతో మనం జీవించగలమా ?

క్రి : జీవించలేము. నిజమే.

సో : మనలో ఒక సూత్రం అంతర్గతమై ఉన్నది. అది న్యాయంతో అభివృద్ధి పొందుతున్నది. అన్యాయంతో క్షీణించి పోతున్నది. అదే మనలో ఉన్న ఉదాత్త సూత్రము. అదే సశించిపోతే ఇక జీవితంవల్ల ప్రయోజనం ఏమి ఉన్నది? న్యాయాన్యాయాలతో ముడిపడిన ఆ సూత్రం మనం శరీరం కంటే తక్కువదని మనం అనుకుంటున్నామా ?

క్రి : లేదు. అలాగ నేను అనుకోవడంలేదు.

సో : అది శరీరంకంటే ఎక్కువగా గౌరవించ వలసినదని అనుకుంటున్నామా ?

క్రి : అవును. ఆ సూత్రం శరీరంకంటే బాగా గొప్పగానే గౌరవించవలసినదని అనుకుంటున్నాము.

సో : అయితే క్రిటో ! అత్యధిక సంఖ్యాకులు మనల్ని గురించి ఏమనుకుంటున్నా లక్ష్యపెట్టకూడదు. కాని న్యాయాన్యాయాలు తెలుసుకున్న ఆ ఒక్క వ్యక్తే మనల్ని గురించి ఏమనుకుంటున్నాడో గమనించాలి. సత్యం ఏమంటున్నదో గమనించాలి. అందుచేత, న్యాయాన్యాయాలలోను, గౌరవ గౌరవాలలోను, మంచి చెడుగులలోను, బహుసంఖ్యాకుల అభిప్రాయాలను గౌరవించాలని నీవు చెప్పేది పొరబాటు. అయితే ఆ అత్యధిక సంఖ్యాకులంతా ఏకమై మనల్ని చంపి వెయ్యవచ్చునని కొందరనవచ్చును.

క్రి : అవును. సోక్రటీస్ ! నీ వన్నదానికి అదే సరి అయిన సమాధానం.

సో : అయితే ఆ పూర్వవాదం అలాగే అచలం.గా ఉండిపోయిందని నా కాశ్చర్యం కలుగుతున్నది. ఇక మిగిలిన పిషయాలను గురించి కూడా నే నిలాగే సిద్ధాంతీకరింప వచ్చునా ? కూడదా ? నే నిది నిన్నడిగి తెలుసుకోవాలను కుంటున్నాను. దీనికి సమాధానం చెప్పు. సామాన్య జీవితం కన్న సజ్జన జీవితమే శ్రేష్ఠతరం. దీని కేమంటావు ?

క్రి : అవును. దానికికూడా మరి తిరుగులేదు.

సో : సజ్జన జీవితం అంటే, గౌరవనీయమైన న్యాయజీవితం అవునా ?

క్రి : అవును.

సో : అయితే ఈ ప్రాతిపదికలపై “ఏథెస్ పౌరుల అనుగతి లేకుండా నే నీ కారగారంలోనుంచి తప్పించుకొని పారిపోవడం మంచిదా ? కాదా ?” అనే విషయం చర్చిస్తాను. ఎందుకంటే నే నీ విషయం విన్నవించడమే విస్పష్టంగా న్యాయమయితే పారి పోవడానికి ప్రయత్నిస్తాను. లేకపోతే ఆ ప్రయత్నం నిరమిస్తాను. నేనింకా మరికొన్ని సంగతు లాలోచించ నలసి ఉంటుందని అన్నావు. అవి పిల్లలకు చదువు సంధ్యలు చెప్పించడం, చెప్పించకపోతే అవి పిల్లల కలగడం మొదలయినవి. ఇవన్నీ కేవలం అధిక సంఖ్యాకుల సిద్ధాంతాలు. కారణమేమీ లేకుండానే, శక్తి సామర్థ్యాలున్నంత మాత్రాన వారంతా వనుచ్యులుగా ప్రాణ పాయం రాకుండా రక్షిస్తాను. లేకపోతే వారి ప్రాణాలు తీయ

డానికెగబడతారు. అయితే ఈ వాదోపవాదా లింతవరకు వచ్చిన తరువాత ఇప్పుడు మనమొక విషయాన్ని గురించి ఆలోచించాలి. అప్పుడు మిగిలి ఉన్నదొకే ఒక ప్రశ్న. కారా గారనించి పారిపోవడం గాని, లేక ఈ పారిపోవడం ద్వారా ఇతరుల సాహాయ్యం పొంది, వారికి బాధ కలిగించి, దానికి ప్రతిగా కృతజ్ఞతతో బాటు వారికి ధనం యివ్వడంగాని సముచితమా? లేక ఆ విధంగా సహించి ఉండడమే సమంజసమా? ఈ రెండో వక్షంలో ఇక్కడ ఉండిపోవడంవల్ల వచ్చే ఆపదలు మొదలయిన వాటిని గురించి ఆలోచించకూడదు. తెలిసిందా?

క్రి : నీ వన్నది న్యాయమే. సోక్రటీస్! అయితే మన మిక ఏ విధంగా ముందుకు సాగాలి ?

సో : ఇద్దరం కలిసి ఇక ఈ విషయం పరిశీలిద్దాము. నీవు నావాదానికి అడ్డుచెప్పగలిగితే చెప్పనచ్చును. అది సరియైనదయితే నేను దానికి లోబడతాను. లేకపోతే ఏథెన్స్ పౌరుల సంకల్పానికి వ్యతిరేకంగా, పారిపోవలసిందని నన్ను మాటిమాటికి ప్రోత్సహించవద్దు. ఆ విధంగా నీ విచ్చే సలహా నే నెంతయినా గౌరవిస్తాను. కాని, దానికి వ్యతిరేకంగా ప్రవర్తించడమే సముచితమని తోస్తే ఆ ప్రకారమే నడుచుకుంటానుగాని నీవు చెప్పిస్తూ నడుచుకోను. ఇక ఇప్పుడు నేను మొదట ప్రతిపాదించిన విషయం పరిశీలించు. నా ప్రశ్నల కే విధంగా సమాధానం ఇస్తే బాగుంటుందో ఆలోచించడానికి ప్రయత్నించు.

క్రి : సరే! ప్రయత్నిస్తాను.

సో : మనం మనఃపూర్వకంగా ఎన్నడూ అన్యాయంగా నడుచుకో కూడదని అందామా ? లేక ఒక విధంగా అయితే అలాగే నడుచుకోవచ్చుననీ, మరొక విధంగా అయితే ఆ ప్రకారంగా నడుచుకో కూడదనీ అందామా ? అన్యాయంగా నడుచుకోవడం ఎప్పుడూ తప్పే అని ఇంతకు పూర్వమే అంగీకరించాము. నే నిప్పుడు కూడా ఆ మాటే అంటున్నాను. అన్యాయంగా ప్రవర్తించడం అగౌరవ హేతువని అందామా ? మనం కొన్నాళ్ళకు పూర్వం కొన్ని విషయాలు న్యాయమయిన వని అంగీకరించాము. ఇప్పుడవన్నీ త్రోసివెయ్యవలసిందేనా ? మనం చిన్నప్పటినుంచీ చాలా కాలంగా ఒక రొకరితో చర్చించుకుంటున్నాము. ఇప్పుడీ వయస్సులో చిన్న పిల్లలకు, మనకు ఏమీ భేదంలేదని గ్రహించడానికేనా అవన్నీ ? సోక రోజుల్లో అన్యాయం ఎప్పుడూ చెడ్డదే అనీ, అన్యాయంగా నడుచుకోవడం అగౌరవ హేతువనీ మన మొక యధార్థం తెలుసుకున్నాము. అధిక సంఖ్యాకులు ఏమి చెప్పినా, ఎలాంటి ఫలితాలు కలిగినా - మనం ఆ యధార్థమే అనుసరించడం మంచిదా ? కాదా ? ఏమంటావు ?

క్రీ : అవును. ఆ యధార్థమే అనుసరించడం మంచిది.

సో : అయితే తప్పవని ఏదీ చెయ్యకూడదన్నమాట.

క్రీ : నిజమే ! ఎన్నడూ తప్పవని చెయ్యకూడదు.

సో : హానికి ప్రతిహాని చెయ్యాలి అని చాలామంది భావిస్తారు, కాని మనం ఎవరికీ హానిచేయకూడదు. అవునా ?

క్రీ : అవును, నిశ్చయంగా ఎవరికీ హానిచేయకూడదు.

సో : అయితే సరే! క్రిటో! మరి మనం చెడుపని ఏదయినా చెయ్యవచ్చునా? చెయ్యకూడదా?

క్రి : చెడు పనులెన్నడూ చెయ్యకూడదు.

సో : చాలా మంది హింసకు ప్రతిహింస 'చెయ్యాలని అంటారు, అది వారిసీతి. అది న్యాయమా? అన్యాయమా?

క్రి : అది న్యాయం కాదు.

సో : ఇతరుల యెడల అన్యాయంగా ప్రవర్తించడం వారిని హింసించడం వంటిదే కదా?

క్రి : అవును.

సో : అయితే ఇతరులు మనల్ని ఏ విధంగా హింసించినా వారిని తిరిగి హింసించడంగాని వారికి తిరిగి అపకారం చెయ్యడంగాని సముచితం కాదని తేలింది. క్రిటో! నీవు చెప్పేది మనః పూర్వకంగా అంటున్నావా? ఆలోచించుకో! చాలా మంది ఈ అభిప్రాయంతో ఎన్నడూ ఏకీభవించలేదు. వా రెన్నడూ ఈ అభిప్రాయంతో ఏకీభవించరు. అసలు దీనితో ఏకీభవించే వారికీ, ఏకీభవించనివారికీ ప్రధాన విషయాలమీద అంగీకారం కుదరదు. తమతమ అభిప్రాయ భేదాలు స్పష్టంగా గుర్తించిన తరువాత ఉభయ పక్షాలవారు ఒకరినొకరు అసహ్యించు కొంటారు. హింసకు ప్రతిహింస చెయ్యడంగాని, తిరిగి అపకారం చెయ్యడంగాని, అన్యాయమని మొట్టమొదటి సిద్ధాంతం. ఈ సిద్ధాంతంతో నీవు ఏకీభవిస్తావా లేదా చెప్ప. మన చర్చకు ఈ సిద్ధాంతమే ప్రాతిపదిక చేసుకుందామా? లేక ఈ సిద్ధాంతంతో ఏకీభవించడానికి నీవు నిరాకరిస్తు

న్నావా? నే నింతకుపూర్వం ఇలాగే అనుకున్నాను. ఇక ముందుకూడా ఇలాగే అనుకుంటాను. లేక నీకీ విషయంలో వేరే అభిప్రాయం ఏ మయినాడంటే, ఆ అభిప్రాయ మేమిటో నాకు తెలియజెల్ల. లేక ఈ విషయంలో నీ పూర్వాభిప్రాయం మార్పుకో లేకపోతే, నే నిక ముందడుగు వేస్తాను. ఏమంటావు?

క్రి : నా అభిప్రాయం మార్పుకోలేదు. నీ వాదం కొనసాగించవచ్చును.

సో : అయితే ఈచర్చలో యింకొక మెట్టు పైకిపోతాను. అది ఒక ప్రశ్నరూపంలో ప్రతిపాదించవచ్చును : ఒక వ్యక్తి తాను న్యాయమని నమ్మినదే ఆచరించాలా? లేక న్యాయానికి నీళ్ళు తోడాలా?

క్రి : న్యాయమని నమ్మినదే ఆచరించాలి.

సో : ఇది నిజమయితే మరి ఆచరణలో పెట్టడం ఎలాగ? ఖైదు విడిచి వెళ్ళిన పక్షంలో నే నెవరికయినా అన్యాయం చేస్తున్నానా? ఒక కించిత్తయినా అన్యాయం చేయ్యగూడని వారికే అన్యాయం చేస్తున్నానా? ఖైదు విడిచి వెళ్ళిపోయే పక్షంలో మనం న్యాయమైన వని అంగీకరించిన సిద్ధాంతాలకే నీళ్ళు తోడుతున్నానా? ఏమంటావు?

క్రి : నే నేమనగలను సోక్రటీస్! నా కేమీ బోధపడడం లేదు.

సో : అయితే ఈ విషయం కొంచెం ఆలోచించు. నే నిక్కడనించి తప్పించుకుని వెళ్ళిపోతాననుకో. దీనిని గురించి

ఏమన్నా అను! ప్రభుత్వపు న్యాయసూత్రాలు మాత్రం నన్నీ విధంగా ప్రశ్నిస్తాయి.

“ఏమిటీ సంకల్పం సోక్రటీస్! నీ ఆచరణతో మమ్మల్ని కూలదోసి వేద్దామని ప్రయత్నించడంలేదా? వ్యక్తులు తమ ప్రభుత్వ శాసనాలను లుల్లంఘించి కాలద్రోసి వేసినప్పుడు ప్రభుత్వం కూలిపోకుండా నిలబడగలదా?”

క్రిటో! ఇటువంటి ప్రశ్నలకు మనమేమని సమాధానం చెప్పగలం? న్యాయసూత్రం ప్రకారం ఒక శిక్ష ఆచరణలో పెట్టించడానికి ఒక వక్త ఎంతయినా చెప్పవలసి ఉంటుంది. అతిథు ధర్మ సూత్రాలను లుల్లంఘించడానికి నీలులేదని వాదిస్తాడనకో! అప్పుడు ప్రభుత్వం మా కన్యాయంగా శిక్షపిధించి అశకారం చేసిందని సమాధానం ఇట్లామా? ఏమంటావు?

క్రి : అది చాలా చక్కగా ఉన్నది సోక్రటీస్!

సో : దానికి ధర్మసూత్రాల లీవిధంగా సమాధానం ఇస్తాయి.

“నీకు, మాకు మధ్యన ఉన్న ఒప్పందం అదేనా? లేక నీవు ప్రభుత్వం విధించిన శిక్ష అనుభవించాలా?”

ధర్మసూత్రాలను ఈమాటలు విని నే నాశ్చర్యపడితే, ఆపైన అవి బహుశః ఈ విధంగా సమాధానం చెప్పవచ్చును.

“సోక్రటీస్! నీకు కళ్లుమూసుకొని ప్రశ్నలడగడము సమాధానాలు చెప్పడము ఒక పరిపాటి! మేమడిగిన ప్రశ్నలకు సమాధానం చెప్ప! నీవు ప్రభుత్వాన్ని, మమ్మల్ని కూలద్రోయాలని చూస్తున్నావు! మూసివేసిన ఈ ధోరణి అవలం

బించడానికి నీవు ఏ విధంగా దోషారోపణ చెయ్యగలవు ? నీ అస్త్రిత్యానికి మేమేగదా కారణం. మా సహాయంవల్ల నీ జననీ జనకులు వివాహం చేసుకొన్నారు. వారికి నీవు జన్మించావు. ఈ విధంగా ఈ వివాహధర్మాన్ని అనుశాసించే సూత్రాల విషయంలో నీకేమయినా అభ్యంతరం ఉన్నదా?” ఈ ప్రశ్నలకు నే నేవిధమయిన అభ్యంతరము లేదని సమాధానం చెప్పాలి. మళ్ళీ ధర్మసూత్రాలు నన్నీవిధంగా ప్రశ్నించవచ్చును.

“మాలో కొన్ని ధర్మసూత్రాలు శిశువులు జన్మించిన తరువాత వారి పోషణను గురించి, వారి విద్యాభ్యాసాన్ని గురించి, కొన్ని నియమాలు విధిస్తున్నాయి. ఆ నియమాల ప్రకారమే నీవు సుశిక్షితుడవు వయినావు. వ్యాయామంలోను, * సంగీతంలోను నీకు శిక్షణ ఇవ్వవలసిందని ఆ నియమాలు నీ జనకుని కాదేశం ఇచ్చాయి.

ఇది న్యాయమేకదా?”

దీనికి “అవును ! ఇది న్యాయమే” అని నేను సమాధానం చెప్పాలి.

దీనిపై ధర్మసూత్రాలి విధంగా అనవచ్చును.

“నిన్ను మేమీ ప్రపంచంలోనికి తీసుకువచ్చాము. పోషించాము. నీకు విద్యాభ్యాసావకాశాలు కలిగించాము.

* సంగీతము, వ్యాయామ శిక్షణ : గ్రీకులకు సంగీత విద్య అంటే కేవలం గానమేకాదు. ‘సంగీత విద్య’లో కళలు, ఇంకా ఇతర శాస్త్రీయ విషయాలు కూడా ఉన్నాయి. గ్రీకుల కిలాంటివి తొమ్మిది విద్యలున్నాయి.

ఈ విధంగా నీవు మా సంతాన మయినావు! మా సేవకుడ నయినావు! ఇది కాదనగలవా? నీతండ్రి, తాతకూడ ఇలాంటివారే! ఇదే యధార్థమయితే నీవు మాతో సమాన స్థాయిలో కూర్చుని మాట్లాడడానికి వీలులేదు. మేము విధించే శిక్షకు ప్రతీకారం చెయ్యడానికి కూడా నీకు హక్కు లేదు. నిన్ను శిక్షించినందుకు నీ తండ్రినిగాని, యజమానిని గాని తిరిగి శిక్షించడానికి నీకు హక్కులేదు. అటువంటి హక్కు దని నీ వనగలవా? నిన్ను నాశనం చెయ్యడానికి మాకు హక్కున్నదని అనుకుంటున్నాము. ఇందుచేత దీనికి ప్రతీకారంగా మమ్మల్ని, మా చేశాన్ని శక్తికొద్దీ నాశనం చెయ్యడానికి నీకు హక్కున్నదా? సోక్రటీస్! నీవు సశ్రవణర్తనల గల గొప్ప వ్యక్తివి. ఈ విధంగా మమ్మల్ని నాశనంచేసే హక్కు నీకున్నదని భావిస్తున్నావా? మన తల్లిదండ్రుల కన్న, పూర్వుల కన్న మాతృభోజం గౌరవింప దగినదని - గొప్ప తత్వ వేత్తవు - నీవు గుర్తించలేదా? దేశానికి నీ మీద ఆగ్రహం కలిగినపుడు తల్లిదండ్రుల కన్న ఎక్కువ గౌరవ భావంతో బతిమాలుకోవాలి. ఒక వేళ దానివల్ల ఫలితం కలగకపోతే మాతృదేశ శిక్ష శిరసా వహించాలని నీకు తెలియదా? స్వదేశం కారాగార శిక్ష విధించినా కళాభూతి శిక్ష విధించినా కిమ్మనకుండా భరించాలి. ఒక వేళ స్వదేశం యుద్ధంలోకి వెళ్ళి, గాయాలను, మృత్యువునుకూడా లక్ష్యపెట్టకూడా సోరాడవలసిందని ఆజ్ఞాపించినా అది శిరసా వహించడం విధ్యుక్త ధర్మమని భావించాలి. శత్రువులకు లొంగిపోయి వెన్నుచ్చి పారిపోకూడదు. యుద్ధ రంగంలో

నయినా, న్యాయస్థానంలో నయినా, ఇంకొక చోటయినా తన సగరము, దేశము ఆజ్ఞాపించిన విధంగానే ప్రవర్తించాలి. లేకపోతే న్యాయ సూత్రాల విషయంలో స్వీయ సగర వాసుల అభిప్రాయాలుగాని, స్వదేశీయుల అభిప్రాయాలుగాని మార్చాలి. ఇల్లిదండ్రులకు వ్యతిరేకంగా ప్రతి హింస చేయకూడ దనుకున్నప్పుడు, తన దేశానికి వ్యతిరేకంగా ప్రతి హింస చెయ్యకుండాదని పేరే చెప్పనక్కర లేదు కదా!”

దీనికి మనమే విధంగా సమాధానం చెప్పాలి క్రిటో. ధర్మసూత్రాలు నిజం చెబుతున్నాయంటావా? లేదంటావా?

క్రి : అవి నిజమే చెబుతున్నాయి.

సో : ఆ పైన ధర్మసూత్రాలిలాగ అనవచ్చును.

“సాక్రటీస్ ! మేము చెప్పినది నిజమయితే, - నీవిప్పుడు మాకు విఘాతం కలిగించడానికి ప్రయత్నిస్తున్నావు. మేము నిన్నీ ప్రపంచంలోనికి తీసుకు వచ్చాము. పోషించాము. చదువు చెప్పించాము. నీకు, ఇంకా ఎందరెందరో ఏథెన్స్ పౌరులకు అనేకమైన సౌకర్యాలు కలిగించాము. ఇంకా అనేకమయిన స్వాతంత్ర్యావకాశాలేర్పాటు చేశాము. అందుచేత యుక్త వయస్కులయిన ఏథెన్స్ పౌరులందరిని మేమీ విధంగా ఆజ్ఞాపిస్తున్నాము.” ఏథెన్స్ పౌరులలో ఎవరికైనా మా ధోరణి, సగర సంప్రదాయాలు సచ్చకపోతే వారు తమతమ సామగ్రిలతో సహా చిత్తంవచ్చిన చోటికి వెళ్ళిపోవచ్చును. మేము వారికి అడ్డంకులు కలిగించము. మేమన్నా, ఏథెన్స్ సగర సంప్రదాయాలన్నా ఇష్టంలేని

ఏథెన్స్ నగర పౌరులు, ఏ వలస కయినా, మరి ఏ నగరాని కయినా వెళ్ళిపోదలచుకుంటే తమ ఆస్తులతో సహా తరలిపోవచ్చును. కాని మా న్యాయ పరిపాలన, నగరపరిపాలన విధానాలు తెలిస్తే ఇక్కడే ఉండిపోయిన వ్యక్తి మా ఆజ్ఞ ప్రకారం నడుచుకుంటాననే ఒప్పందానికి అంగీకరించాడన్న మాట. ఈ పరిస్థితులలో మా ఆజ్ఞ వ్యతిరేకించిన వ్యక్తి మూడు విధాల తిప్పుడు దారులు తొక్కుతున్నాడని అంటున్నాము. మా ఆజ్ఞలకు వ్యతిరేకంగా నడుస్తున్న వ్యక్తి తన తల్లిదండ్రులకు వ్యతిరేకంగా నడుచుకుంటున్నాడు. ఇది మొదటిది. అతని విద్యాభ్యాస బాధ్యత మాదే కనక వ్యతిరేక ప్రవర్తన ద్వారా ఆ వ్యక్తి ఈ విధంగాకూడా తిప్పుడు మార్గంలో ప్రవేశిస్తున్నాడు. ఇది రెండవది. ఇక్కడ ఉన్నప్పుడు మా ఆజ్ఞప్రకారం నడుచుకుంటాననే ఒప్పందానికి అంగీకరించాడు కనక, అతడు దీనికి కూడా వ్యతిరేకంగా ప్రవర్తిస్తున్నాడు. ఇది మూడవది. అటువంటి వ్యక్తి మా ఆజ్ఞప్రకారం నడుచుకోవడము లేదు; లేక మా ఆజ్ఞలు అన్యాయమయినవని మాకు సమ్మిక కలిగించడమూ లేదు. ఈ ఆజ్ఞలు మేము బలాత్కారంగా విధించడం లేదు. మా ఆజ్ఞ ప్రకారం నడుచుకో వలసిందనీ, లేకపోతే ధర్మ సూత్రాలన్యాయ మయినవనీ నిరూపించవలసిందనీ, అంటున్నాము. మా ఆజ్ఞలకు వ్యతిరేకించే వ్యక్తి ఈ రెండింటిలోనూ ఏదీ చెయ్యడంలేదు. ఏథెన్సుపౌరు లందరిలోను, ప్రత్యేకంగా నీవు స్వేచ్ఛాప్రకారమే ప్రవర్తించే పక్షంలో ఈ విధమయిన నిందారోపణల కన్నీటికీ పాత్రుడవవుతున్నావు.”

అని ధర్మసూత్రాలనవచ్చును. ఒకవేళ నేను “ఏథెన్స్ పౌరులందరికన్నా నాలో వేరే ప్రత్యేకత ఏమి ఉన్నది?” అని ప్రశ్నించా సనుకో! అప్పుడు మిగిలిన ఏథెన్స్ పౌరులందరి కన్నా ప్రత్యేకంగా - ధర్మ సూత్రాల ప్రకారం నేను నడచు కుంటాననే ఒప్పందానికి అంగీకరించానని ధర్మసూత్రాలు న్యాయంగానే ప్రత్యక్షతరం ఇవ్వవచ్చును. ధర్మసూత్రాలింకా ఈ విధంగా చెప్పవచ్చును.

“సోక్రటీస్! మేమివిధంగా మాట్లాడడానికి స్పష్టమయిన నిదర్శనం ఒకటి ఉన్నది. మేముగాని, ఏథెన్స్ నగరంగాని నీకే విధంగాను అరంతుప్తి కలిగించలేదు. ఏథెన్స్ పౌరులందరి కన్నా నీవే నిర్భయంగా ఈ నగరంలో నివసిస్తున్నావు. నీ నిది ఎన్నడూ విడిచి వెళ్ళలేదు; కనుక నీకీ పట్టణం అంటే ఎంతో మక్కువ అని ఊహించుకో వచ్చును. ఒకప్పుడు క్రీడా వినోదాలు సందర్శించడానికి కోరింథ్ జలసంధి * ప్రదేశానికి వెళ్ళావు. ఆ పైన సైన్యంలో పనిచేసినప్పుడు మూత్రమే నీవీ నగరం విడిచి వెళ్ళావు. ఇక మరెప్పుడూ ఇది విడిచి వెళ్ళలేదు. అదీగాక, మిగిలిన వారిలాగ నీవు దూరప్రదేశాలు సందర్శించడానికి యాత్రలేవీ చెయ్యలేదు. మిగిలిన రాష్ట్రాలుగాని, ఆయా గాస్థ్రాల ధర్మసూత్రాలుగాని, చూడాలనీ, అవగాహన చేసుకోవాలనీ, నీ కెప్పుడూ జిజ్ఞాసకూడా కలగలేదు. నీ ఆదరాభిమానాలెప్పుడూ ఈ రాష్ట్రంవిడిచి పైకి పోలేదు. మా

* కోరింథ్ జలసంధి సమీపంగా ఒక ప్రదర్శనాలు, గుర్రపండాలు, కవిత్వంలాంటి గానంలాంటి పోటీ జరిపేవారు. రెండేళ్ళ కొక మారిని జరుగుతూ ఉండేవి.

యందు నీ కెంతో అభిమానం వర్పడింది. మా పరిపాలన నీ వంగీకరించావు. ఈ ఏథెన్స్ నగరంలోనే నీకు సంతానం కలిగింది. ఇక్కడ సుఖంగా ఉన్నావనడానికి ఇది ఒక నిదర్శనం. ఇంకొక విషయం, నీ మీది అభియోగం విచారణజరిగే సందర్భంలో, ఇప్టమెతే ఏథెన్స్ నగరం నించి నిర్వాసనం శిక్షగా విధింపవచ్చునని కోరి ఉండవచ్చును. ఇప్పుడు నీ విక్కడినుండి వెళ్లిపోడానికి అంగీకరించని ఏథెన్స్ నగర రాష్ట్రం ఆ సమయంలో అయితే నీ కోరిక అంగీకరించే ఉండేది. కాని ఆ సమయంలో నీవు నిర్వాసనం కంటే మరణమే మంచి దన్నట్లుగా నీ అభిప్రాయం వ్యక్తం చేశావు. మరణించడం నీకిష్టమే అన్నట్లు మాట్లాడావు. ఇప్పుడా అభిప్రాయాలన్నీ మరిచిపోయావు. మమ్మల్ని గౌరవించకుండా సర్వనాశనం చేస్తున్నావు! ఏథెన్స్ నగర పౌరుడుగా ఉంటూ నీవు మానో కొన్ని ఒప్పందాలు చేసుకున్నావు. అటువంటివాడ విప్లవదాక నీచ దానజాతి వ్యక్తిలాగ ఆ ఒప్పందాలన్నీ మంట గలిపి పరిపోవాలని ప్రయత్నిస్తున్నావు. కేవలం మాటలతోనే గాక చేతలతోకూడా మా పరిపాలనకు నీ వంగీకరించావు. మే మన్నది నిజమా? అబద్ధమా? ముందుగా ఈ ప్రశ్నకు సరియైన సమాధానం చెప్పు!”

ఇలాంటి, మన మేమని సమాధానం చెప్పాలి క్రిటో! తప్పకుండా నిజమే అని అంగీకరించాలి గదా!

క్రి : అవును సోక్రటీస్! మనం అంతకంటే చెయ్యవలసిందేమీ లేదు,

సో : అపైన ధర్మసూత్రాలు తిరిగి ఈ విధంగా ప్రశ్నించి తీరతాయి.

“సోక్రటీస్! నీవెంతో ప్రశాంతంగా అన్నీ ఆలోచించు కొన్న మీదటే మాతో కొన్ని ఒప్పందాలు, నిర్ణయాలు చేసుకున్నావు! అంతేగాని తొందరపడిగాని, నిర్బంధం మీద గాని, మోసపడి గాని, ఈ ఒప్పందాలకు, నిర్ణయాలకు అంగీకరించలేదు. డెబ్బయి వళ్ళపాటు నీకు వీటి మంచిచెడ్డలను గురించి ఆలోచించి నిర్ణయించడానికి అవకాశం వర్పడింది. ఈ కాలంలో నీకీ ధర్మసూత్రాలు, నిర్ణయాలు వచ్చి ఉండక పోవే, లేక ఇవి అన్యాయంగా ఉన్నాయని తోచి ఉంటే, ఈ సంగరిం విడిచి వెళ్ళడానికి స్వాతంత్ర్యం ఉండనే ఉన్నది. ఆ వెళ్ళిపోయే ప్రదేశం ఎన్నోకోవడానికి కూడా నీకు స్వాతంత్ర్యం ఉన్నది. లాసిడిమన్ కు గాని, క్రీట్ కు గాని నీవు వెళ్ళి ఉండవచ్చును. ఈ రెండు ప్రదేశాలలోను పరిపాలన చక్కగా ఉన్నదని అనేక మారులు ప్రశంసించావు. లేక మరి ఒక గ్రీసు రాష్ట్రానికిగాని, విదేశానికి గాని వెళ్ళి ఉండవచ్చును. కాని ఏదైనా పౌరులందరికన్నా నీ వీ రాష్ట్రం, అంటే ఎంతో అభిమానం ఉన్నట్లు కనిపించావు. అంటే మామీద ఎంతో మక్కువ ఉన్నట్లు కనిపించావు. అసలు ధర్మసూత్రాలే లేని రాష్ట్రం అంటే ఎవనికి మాత్రం ఎలా ఇష్టం ఉంటుంది. నీవీ రాష్ట్రం విడిచి ఎప్పుడూ ఎక్కడికీ వెళ్ళనేలేదు. వికలాంగుల కన్నా ఎక్కువగా ఈ రాష్ట్రంలోనే స్థిరపడి పోయావు. ఈ పరిస్థితులలో స్వయంగా చేసిన ఒప్పందాలన్నీ తుడిచిపెట్టి పారిపోవాలని అనుకుంటున్నావు. సోక్రటీస్! మా సలహా వి

దలచుకుంటే ఈ నగరం విడిచి పారిపోవద్దు! నలుగురిలోను నవ్వులకాలై పోవద్దు! కొంచెం జాగ్రత్తగా ఆలోచించుకో! ఈవిధంగా మమ్మల్ని అతిక్రమించి తప్పుడుదారి తొక్కితే దీని వల్ల నీకుగాని, మీ మిత్రులకు గాని ఏవిధంగా మంచి జరుగుతుంది? నీవు పారిపోయే పక్షంలో నీ స్నేహితుల నందరినీ ఈ రాష్ట్రం నుంచి తరిమివెయ్యడము, వారి పౌరస్వత్వాలు తొలగించి వెయ్యడము నిశ్చయమే. లేక వారి ఆస్తులు పోవడం కూడా చాలా వరకు జరిగేదే. నీ ముట్టుకు నీవు నీ ఇరుగు పొరుగు రాష్ట్రానికికయినా, అంటే థీబ్స్ రాష్ట్రానికి గాని, మెగారా రాష్ట్రానికి గాని- పారిపోయూవని అనుకో! ఆ రెండు రాష్ట్రాలలోను పరిపాలన ప్రశస్తంగానే ఉన్నది. కాని ఆ రాష్ట్రాలలో నీ వాశ శత్రువుగానే ప్రవేశిస్తావు. సోక్రటీస్! మీయెడల ఆ రాష్ట్రాల ప్రభుత్వాలు వ్యతిరేకంగానే ప్రవర్తిస్తాయి. ధర్మనూత్రాలు వ్యతిరేకంగానే ప్రవర్తిస్తాయి. ధర్మనూత్రాల యెడల విరుద్ధంగా ప్రవర్తించావనే దృష్టితో ఆ రాష్ట్రాలలో దేశాభిమానులయిన ప్రజలంతా నీ కపకారిమే తలపెడతారు. నీకు శిక్ష విధించిన న్యాయాధికారులందరికీ ఆ శిక్ష విధించడం న్యాయమే అనే అభిప్రాయం బలపడుతుంది. ధర్మనూత్రాల స్తవ్యస్తం చేసిన వ్యక్తికి మానవులలో అభంశుభం తెలియని వాగినీ, యువకులనూ తప్పుదారి పట్టించే అవకాశాలెక్కువ. అయితే నీ వీ ధర్మబద్ధంగా ఉన్న నగరాలను, సత్పురుషులను లిప్పించుకొని పారిపోవాలనే ఆలోచిస్తున్నావా? ఆ పరిస్థితులలో ఆ విధంగా జీవితం సాగించడం సముచితమేనా? లేక మానాభిమానాలు

విడిచి ఆ సంగరాలలో జనం మధ్య నిలబడి ప్రసంగాలలాగే సాగించాలని, అనుకున్నావా? వారితో నీ పేరుని ప్రసంగిస్తావు? మానవులలో సద్గుణాలు న్యాయము, సంస్థలు సర్వోత్తమమయినవే గదా! అయితే మరి ఈ విధంగా తప్పించుకుని పారిపోవడం న్యాయమేనా? నిశ్చయంగా నీకిది న్యాయంకాదు సోక్రటీస్! క్రిటా మిత్రులు నివసించే థెసాలీ రాష్ట్రంలో జనం యథేచ్ఛగా సంచరిస్తారు. అక్కడి పరిస్థితిఅంతా ఒక నీతి, నియమము లేకుండా ఉన్నది. ధర్మబద్ధమయిన రాష్ట్రంలో నుంచి తప్పించుకొని అక్కడికి పారిపోతే కారాగారంలో నుంచి తప్పించుకొని వచ్చిన నీ వింత గాధ విని వారాసం దించవచ్చును. మేక చర్మమో మరేదో కప్పకొని, పారిపోయేవారు వేసుకొనే మారువేషం వేసుకొని, నలుగురూ నవ్వే ధోరిణిలో నీ వక్కడికి వెళ్ళిన సంగతి వింటే, పొనికి కొంత విచిత్రంగా కనిపించవచ్చును. అయితే - ఈ నృధ్ధాప్యంలో కూడా ఇంకా కొంతకాలం జీవించాలనే ఘోర కౌంటిలో పరమ పవిత్రమయిన ధర్మసూత్రా లుల్లంఘించడానికికూడా సంకోచించడం లేదని నీ కక్కడ జ్ఞాపకంచేసే వా రొక్కరుకూడా ఉండరంటావా? అక్కడివారి నెలాగో అలాగ కొంచెం మంచి చేసుకుంటే, బహుశః అటువంటి వారెవరూ తటస్థపడక పోవచ్చును. కాని వారి కెప్పుడయినా కోపంవస్తే అవమాన కరమయిన మాటలెన్నో వినవలసి వస్తుంది. అక్కడ ఎలాగో అలాగ కాలం వెళ్ళేబుచ్చుకుంటావే అనుకో. అయితే అది ఎలాగ గడుస్తుంది? అక్కడ ఉన్నవారి నందరినీ పొద్దస్తమానము పొగడుతూ కూర్చో

వాలి. అంతరికి చాకిరిచేస్తూ నొఖరుగా ఉండాలి. నీ నక్కడ చేసే పని ఏమిటి? థెసాలీలో ఏదో ఇంత తినడం, తాగడం. కడుపు కక్కుర్తి కోసమని థెసాలీకి వెళుతున్నావన్న మాట! మరి న్యాయాన్యాయాల గురించి, సద్గుణాలను గురించి నీవు చేసే ధర్మోపదేశాలన్ని ఏ ముఠతాయి? నీ సంతానం కోసం బీబిస్తున్నావనీ, వారిని పెంచి పెద్దవారినిచేసి, చదువు సుధ్యలు చెప్పించడానికి బీబిస్తున్నావనీ అంటావా? అయితే నీ పిల్లల ఏథెన్స్ పౌరసత్వపు హక్కు థెసాలీకి తీసుకుపోవా లనుకున్నావా? వారికి నీవుచేసే ఉపకారం ఇదేనా? లేక పిల్లల దగ్గర ఉండకపోయినా, బ్రహ్మకి ఉంటే ఇక్కడ నీ స్నేహితులు వారి నోకో జాగ్రత్తగా చూస్తారనీ చువు సుధ్యలు చెప్పిస్తారనీ అనుకుంటున్నావా? థెసాలీలో ఉంటేనే నీ మిత్రులు నీ సంతానం మంచిచెడ్డలు కనిపెట్టి చూస్తారనీ, పరలోకానికి వెడితే మరి వాసు నీ సంతాన యోగక్షేమాలు కనిపెట్టి చూడరనీ అనుకుంటున్నావా? అది సరిఅయిన ఊహ కాదు. స్నేహితు లన్న వాగు ఏ పరిస్థితులలో నయినా స్నేహితులుగానే ఉంటారు. వారి తప్పుకుండా నీ సంతానం విషయంలో జాగ్రత్త వహిస్తావు. సందేహంలేదు.”

“సోక్రటీస్! నిన్ను చిన్నప్పటినుంచీ పూచి పెద్దవాణ్ణి చేసిన మేము చెప్పేది జాగ్రత్తగా విను! ముందుగా నీ జీవితాన్ని గురించి, పిల్లల్ని గురించి ఆలోచించి, ఆ తరువాత ధర్మాన్ని గురించి ఆలోచించకు. అది న్యాయమైనా కాదు, ముందుగా నీ ధర్మాన్ని గురించే ఆలోచించు! దీనివల్ల ప్రపంచ

పరిపాలకులందరి నుందు నీవు చేసినది న్యాయంగా కనిపిస్తుంది. వారంతా నీవు చేసినది న్యాయమయినదని అనుకోవాలంటే అదే మార్గం. క్రిటో చెప్పినట్టుగా చేసిన పక్షంలో నీ జీవితంలో గాని, జన్మాంతరంలో గాని, నీవుగాని, నీ వాడు గాని న్యాయంగా ప్రవర్తించామనీ, దోషరహితులమనీ, భావించి ఆనందింపజాలరు. ఇప్పుడు మేము విధించిన శిక్షకు తలబడ్గి అమాయకంగా నిష్క్రమించాననుకో! ఇందు వల్ల నీవు శిక్ష అనుభవించి బాధపడుతున్నావు గాని, తిరిగి ప్రతి హింసచెయ్యడం లేదు. మానవులే నిన్ను హింసిస్తున్నారని గాని, ధర్మం నిన్ను హింసించడంలేదు. అలాగ కాకుండా హింసకు ప్రతిహింసచేసి, ఇక్కడనుండి పారిపోయావనుకో! అప్పుడు మానో చేసుకొన్న ఒప్పందాలు నిర్ణయాలు- అన్నీ భగ్నం చేస్తున్నావు! అపకారం చెయ్యడానికి అనర్హులయిన వారికే అపకారం చేస్తున్నావు. అంటే, నీకు నీ మిత్రులకు, నీ దేశానికి, మాకు అపకారం చేస్తున్నావన్నమాట. దీనివల్ల నీవు జీవించి ఉన్నంత కాలము మేము నీ యడల విరోధం వహిస్తాము. మమ్మల్ని నాశనం చెయ్యడానికి నీవు శాయశక్తులా ప్రయత్నించడంవల్ల మానవ ప్రపంచంలో మాతోడబుట్టినవలయిన ధర్మనూత్రాలన్నీ నిన్ను శత్రువులుగానే భావిస్తాయి. అందుచేత మేము చెప్పినట్టే నడుచుకో! క్రిటో చెప్పినట్టు వినకు!”

ఒక భగవద్భక్తుని హృదయంలో మురళీ ధ్వని మోగుమోగినట్లే ఇదంతా నా హృదయంలో మంద్రమంద్రంగా మారు మోగుతున్నది. ఈ వాణి నా శ్రుతి కుహ

రాలలో నెమ్మది నెమ్మదిగా ప్రతిధ్వనిస్తూ మరొకటి వదీ
విననీయడం లేదు! ఇక ఈ పైన నీ వేమిచెప్పినా, అది
ఎందుకూ కొరగాకుండా పోతుందని నే నెరుగుదును. అయినా
నీ కింకా ఏ ముయినా చెప్పవలసినది ఉంటే చెప్పనచ్చును
క్రిటో!

క్రి : సోక్రటీస్! మరి నేను వేరే చెప్పవలసినదేదీలేదు.

సో : అయితే పరమేశ్వరుని ఇచ్చాప్రకారం నడుచుకో
డానికి, ఆయన ఎటు నడిపిస్తే అటునడవడానికి నన్ను పోనీయి
నాయనా!